

EGYENLŐ ESÉLY FIATALOKNAK

EGYENLŐ ESÉLY FIATALOKNAK

PARTNERSHIP

COUNCIL OF EUROPE & EUROPEAN COMMISSION
TRAINING-YOUTH
www.training-youth.net

T-kit

Egyenlő esély fiataloknak

**A fiatalok társadalmi és közösségi részvételét,
együttműködését fejlesztő módszertan**

**Mobilitás Európai Fejlesztési Igazgatóság
Budapest, 2005**

Egyenlő esély fiataloknak

Mit is jelent az, hogy T-kit? Kétféle válasz is adható erre a kérdésre. Az első: „Training Kit” (magyarul: képzési csomag), melynek rövidítése T-kit. A második a szó hangzásával kapcsolatos: a T-kit angol kiejtése hasonló a „ticket” (jegy) szóéhoz. Utazásaink során jegyre van szükségünk.

A borítón látható figura, Spiffy vonatjeggyel a kezében útra kel, hogy új ismeretekhez jusson.

A T-kit sorozat köteteit mindenki számára jól használható munkaeszköznek szánjuk. Pontosabban ifjúságsegítők és képzők számára szeretnénk olyan elméleti és gyakorlati segédeszközt biztosítani, amelyet munkájuk és a fiataloknak tartott képzések során használhatnak.

A T-kit sorozat különböző kulturális, szakmai és szervezeti háttérrel rendelkező emberek egyéves közös munkájának eredménye. Trénerek, civil szervezetek vezetői és szakírók együttes munkájának eredményeként magas színvonalú kiadványok születtek, melyek a célcsoport szükségleteire összpontosítanak úgy, hogy figyelembe veszik az egyes témák Európa-szerte változó megközelítési módjait.

A T-kit sorozat az Európa Tanács és az Európai Bizottság között létrejött, az európai ifjúságsegítők képzésével kapcsolatos együttműködés egyik terméke. A két intézmény együttműködése a T-kitek megjelenítésén kívül magában foglal még képzéseket, a Coyote magazin kiadását és egy dinamikus internetes honlap működtetését.

A www.training-youth.net címen megtalálhatók az együttműködési programmal kapcsolatos aktuális információk (új kiadványok, felhívások képzési programokra stb.), és elektronikus formában letölthetők a T-kit sorozat kötetei.

Az Európa Tanács kiadványa
F-67075 Strasbourg Cedex

ISBN 92-871-5229-2

© Európa Tanács és Európai Bizottság, 2003. június

A kiadvány anyagának sokszorosítása kizárólag csak nem kereskedelmi alapon történő pedagógiai célokra, a forrás megjelölésével engedélyezett.

A dokumentum nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság vagy az Európa Tanács, a tagállamok vagy az intézményekkel együttműködő szervezetek hivatalos véleményét.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

**T-kitek koordinációja,
a tartalom és arculat ellenőrzése:**

Hidvéghi Balázs

A T-kit szerkesztője:

Tony Geudens

A T-Kit szerzői *(lásd az utolsó oldalt is)*

Tom Croft

Veronique Crolla

Benoît Mida-Briot

Titkárság:

Dianna Osayande *(adminisztráció)*

Laetitia Pougary *(honlapfejlesztés)*

Fordította:

Porcsalmy Izabella

A fordítást lektorálta:

Földesi Szabolcs

Felelős szerkesztő:

Földesi Szabolcs

A kiadványt gondozta:

Járó Magdolna

ISBN 963 86774 7 3

A kiadvány anyagának sokszorosítása kizárólag csak nem kereskedelmi alapon történő pedagógiai célokra, a forrás megjelölésével engedélyezett.

Borítóterv és Spiffy-figura:

The Big Family

PARTNERSHIP
COUNCIL OF EUROPE & EUROPEAN COMMISSION
TRAINING-YOUTH

**Európa Tanács
DG IV
Ifjúsági és Sport Igazgatóság**

Európai Ifjúsági Központ, Strasbourg
30 Rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg, Franciaország
Tel.: +33-3-88 41 23 00
Fax: +33-3-88 41 27 77

Európai Ifjúsági Központ, Budapest
1024 Budapest, Zivatar utca 1-3.
Tel.: +36-1-212-4078
Fax: +36-1-212-4076

**Európai Bizottság
Oktatási és Kulturális Főigazgatóság
Ifjúságpolitika és Ifjúsági Programok Osztálya (Unit D5)**

Rue de la Loi, 200
B-1049 Brüsszel, Belgium
Tel.: +32-2-295 1100
Fax: +32-2-299 4158

Tartalomjegyzék

Az európai intézmények előszava	7
1. Bevezető	9
1.1 Európa jövője: fiatalok, bevonás és részvétel	9
1.2 A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő munka értéke és kihívásai	10
2. Definíciók	13
2.1 A szakmai kifejezésekkel kapcsolatos nehézségek	13
2.2 Kik a hátrányos helyzetű fiatalok?	14
3. Hogyan lehet mindenkit elérni?	17
3.1 Akadályok	17
3.2 A fiatalok részvételének okai	19
3.3 Motiváció	21
3.4 Kedvelt tevékenységek	23
4. A fiatalok és a közeg, ahol élnek	27
4.1 Fiatalok és közösségek	27
4.2 Partnerség kialakítása	30
4.3 Különböző munkakörnyezetek	36
5. A nemformális nevelés mint a bevonás eszköze	37
5.1 A nemformális pedagógia kontra formális oktatás és a szakképzés	37
5.2 Ifjúsági munka hátrányos helyzetű fiatalokkal	39
6. A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munka a gyakorlatban	41
6.1 A szellemiség	41
6.2 A lépésről lépésre megközelítés	42
6.3 A bizalom kiépítése	44
6.4 Út az önbecsüléshez	45

7. Néhány különleges megközelítés	49
7.1 Kortársnevelés	49
7.2 A szerződéses megközelítés	51
7.3 Konfliktuskezelés.	53
8. Gyakorlatok	57
8.1 A hátrányos helyzetű fiatalok	58
8.2 A társadalmi kirekesztettség érzése	69
8.3 A bizalom és az önbecsülés növelése	83
8.4 Konfliktuskezelés.	89
8.5 Partnerség kialakítása.	96
8.6 Kortársnevelés	100
9. Irodalomjegyzék	105
10. A szerzők	109

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Az európai intézmények előszava

Bevonás: az Európai Bizottság jövőbeni céljai

Az Európai Bizottság és a nemzeti irodák napjainkban valósítják meg a „Hátrányos helyzetű fiatalok bevonása az Ifjúság 2000–2006 Programba” stratégiát. A stratégia arra a kihívásra válaszol, hogy Európában számos fiatal él elzárva attól a lehetőségtől, hogy részt vehessen a nemzetek között megvalósuló projektekben. Egyfelől azért, mert több akadály érzékelhető, másfelől azért, mert az ifjúságsegítők¹ és képzők nem megfelelően felkészültek ahhoz, hogy támogassák e célcsoport részvételét. A „hátrányos helyzetű fiatalok” kifejezés a részvétel útjában álló akadályokra utal, és nem célja, hogy megbélyegezze e csoportot. Ezek az akadályok lehetnek szociális, gazdasági, kulturális vagy földrajzi jellegűek, de eredhetnek fizikai vagy szellemi fogyatékoságból is. 2003-ra a célcsoport Ifjúság 2000–2006 Programban való részvételének lényeges növekedése, a kapcsolódó projektek különös figyelemmel történő kezelése a célunk. Az Ifjúság 2000–2006 Program különböző alprogramjai számos lehetőséget kínálnak a hátrányos helyzetű fiatalok részvételére, például az Európai Önkéntes Szolgálat (2. alprogram) rövid távú projektjeiben, valamint az Ifjúsági Kezdeményezések (3. alprogram) keretein belül a fiatalok által kezdeményezett és megvalósított projektekben. A célcsoport számára azonban egyéb projektek támogatása is lehetséges. A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását célzó stratégia megvalósítása olyan területeken tapasztalható, mint az információnyújtás, motiválás, képzés, hálózatépítés, a nemzeti irodák közötti együttműködés, a jó példák bemutatása, tapasztalatcsere és a minőségi ellenőrzés. Emellett a már létező képzési eszközöket – mint a SALTO-YOUTH-t, az Ifjúság 2000–2006 Program állandó munkatársainak képzését és végül, de nem utolsósorban ezt a T-kitet – a befogadás irányába kormányozzuk. Éppen ezért általános keretek között a T-kit fontos eszköz, és bizonyára hozzájárul majd egy olyan Európához, amely egyre inkább befogadja a hátrányos helyzetű fiatalokat.

Pierre MAIRESSE

A változtatás stratégiája: az Európa Tanács nézőpontja

Ha van vesztese a francia forradalom három vezéreszméjének – a szabadságnak, az egyenlőségnek és a testvériségnek –, akkor az a testvériség volt az előző század '90-es éveiben. A posztmodern társadalom minden korábbi időszakhoz képest többre becsüli az individualizmust és a különbözőséget, míg úgy tűnik, hogy a szolidaritás társadalmi erénye a múlt régimódi maradványa csupán. Az Európa Tanács rasszizmus, antiszemitizmus, idegengyűlölet és intolerancia elleni kampányának szlogenje, a „TE IS MÁS VAGY, TE SEM VAGY MÁS”, amely arra irányult, hogy az egyenlőség és különbözőség elveit egyfajta örök harmóniába és felbonthatatlan, kölcsönös kapcsolatba helyezze, egyensúlyát veszítette, és az egyenlőtlenség és különbözőség irányába tolódott. Ez nemcsak a politikai rendszer egyfajta átmeneti hibájaként, a jóléti állam alulfinanszírozottságának köszönhetően következett be, hanem azért is, mert jó úton van afelé, hogy a hatalom új legitimációjává váljon, amely közvetlenül fenyegeti a társadalmi kohézió, az igazságosság és a méltányosság elveit. Ezen fejlemények jeleit már nagyon jól ismerjük: a kibővült Európa több országában magasak a munkanélküliségi ráták, számos fiatal számára csökken az esélyegyenlőség az oktatásban, de ugyanígy jelen van a marginalizáció, a társadalmi kirekesztés és a diszkrimináció is. És ha az Európa Tanács 45 tagországán belüli jelentős gazdasági, társadalmi és politikai különbségekről beszélünk, akkor Európa egész földrajzi régióit teljességükben perifériára szorultnak látjuk. Az ifjúságpolitika a bevonásról és a hozzáférés biztosításáról szól. Ahol a bevonás és a hozzáférés biztosított, ott működnek az irányelvek, míg ahol nem, ott ez szóba sem jöhet. A fegyveres konfliktusoktól a politikai és gazdasági rendszer változásain keresztül a gazdasági válságokig számos ok magyarázhatja az Európában élő fiatalok társadalmi helyzetének és kilátásainak rövid és hosszú távon jelen lévő túrhetetlen különbségeit, de nem ok arra, hogy az európai társadalom olyan fő értékeiről feledkezzünk meg, mint a társadalmi igazságosság és az esélyegyenlőség. Ehelyett ennek azt kellene jelentenie, hogy egyesítjük erőnket, és küzdünk azon körülmények ellen, amelyek ezeket az ellenséges állapotokat megteremtették. A megoldások azonban nem hullnak az ölünkbe. A politikai és társadalmi tettek mellett a fiataloknak helyi szinten, egyesületekben és hálózatokban, barátaikkal és kortársaikkal együtt kell kivenniük a részüket abból az erőfeszítésből, amely egy jobb világ megteremtéséhez szükséges. Ez az erőfeszítés részvételt és aktív állampolgárságot igényel; azt, hogy „birtokba veszik” Európát, hallatják a hangjukat, és kiállnak az érdekeikért. Mindezt el kell sajátítaniuk. A tanulás és a részvétel közötti kapcsolat nagyon erős. Az egyenlő esély fiataloknak című T-kit nem csupán egy újabb pedagógiai eszköz, hanem a változtatás stratégiájának egyik alapköve.

Peter LAURITZEN

¹ A T-kit egészében a nemzetközileg használatos „ifjúsági munkás” helyett az „ifjúságsegítő” kifejezést használjuk, mint ahogy az a magyar szaknyelvben is elfogadott. (lektor)

1. Bevezetés

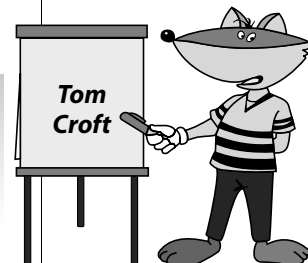
T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

1

1.1 Európa jövője: fiatalok, bevonás és részvétel

„Az Európai Uniónak demokratikusabbá, átláthatóbbá és eredményesebbé kell válnia. Emellett három alapvető kihívással kell szembenéznie: hogyan viheti közelebb polgárait, különösen a fiatalokat az Európai Unióhoz és az európai intézményekhez...”

Részlet a Laekeni Nyilatkozatból (EU Európai Tanács csúcscrtekezlete, Belgium, 2001. december)

Az új évezred hajnalán Európa, azaz az Európa Tanács, az Európai Unió és annak polgárai nagy sebességgel robognak történelmük egy új és kritikus horizontja felé.

Például az Európai Unió további bővítése és a hatalmas mértékű politikai, gazdasági és társadalmi változások, amelyek a bővítést követik, komoly kihívásokat jelentenek az egész kontinens számára.

Úgy tűnik, a kontinens polgárai is egyre kiábrándultabbak Európa politikai és adminisztratív struktúráival szemben. E két fél közötti kapcsolat hiányának érzése adott okot például arra, hogy csökkenjen az európai választásokon való részvétel, és egyre többen szavazzanak nemmel a további európai integrációt érintő népszavazásokon. A fő feladatok közé tartozik ezen érzések visszajára fordítása, valamint az európai intézmények és az európai polgárok közötti szakadék áthidalása.

Ezek a kihívások ugyanakkor a lehetőségek tárházát is jelentik Európa és polgárai számára. Lehetőségünk van arra, hogy az emberi jogok tiszteletén és védelmén alapuló demokrácia új formáinak segítségével együtt építsünk egy olyan, békés Európát, amely valóban összekapcsolja az európai polgárokat az európai intézményekkel.

A legszembevetőbb elképzelés azonban az – ahogy azt a Laekeni Nyilatkozat is világossá teszi –, hogy az európai fiatalok központi szerepet játszanak egy igazából egyesült, békés és igazságos Európa sikeres megszületésében. Az, hogy a fiatalok részvétele a társadalmi folyamatokban felkerült a politikai napirendre, lényeges gondolkodásbeli fejlődést tükröz az európai ifjúságpolitikára és az ifjúsági munkára fektetett hangsúlyt illetően. Erre a tendenciára példa az Európai Unió Ifjúság 2000–2006 Programja, az ifjúságról szóló Fehér Könyv és az Európa Tanács ifjúsági központjainak képzési programjai.

Szerepük és fontosságuk miatt a fiatalok szilárdan és joggal kerültek fel Európa politikai térképére. De pontosan mi köze van ennek a hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munkához? A kapcsolat világosabbá válik, ha a fiatalok részvételével kapcsolatos elképzelést közelebről is megvizsgáljuk.

A fiatalok társadalmi részvételének elképzelése – különösen a társadalom civil és politikai szervezeteiben – fejlődésen megy keresztül. Ebben az összefüggésben a részvétel több pusztán párbeszédnél, amit a fiatalokkal azokról a változásokról és kezdeményezésekről folytatunk, amelyek hatással lesznek az életükre és a jövőjük alakulására. Itt azoknak a fiataloknak a részvételéről van szó, akik nemcsak képviselik az európai ifjúság hiteltel keresztmetszetét, hanem maguk is képviselői a fiatalok adott csoportjainak. Ez az a lépés, amely elvezet bennünket a kritikus ponthoz.

Hogy a társadalomnak valóban előnyére váljon a fiatalok kötelezettségvállalása, ahhoz az összes fiatal számára meg kell adni azokat az eszközöket és lehetőségeket, amelyek segítségével kiállhatnak azon jogaik mellett, amelyek a részvételhez szükségesek. Elengedhetetlen, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok is bekapcsolódhassanak a társadalomba és hozzájárulhassanak a folyamatok alakításához, nem utolsósorban azért, mert ez éppúgy alapvető joguk, mint bármely más fiatalnak. Ez nem csupán azt jelenti, hogy eleget teszünk annak az elemi morális értéknek, hogy megakadályozzuk a kirekesztést vagy elismerjük a sokféleségben rejlő gazdagságot. Az, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok részt vesznek a társadalmi folyamatokban, demokráciánk és társadalmunk egészségének mutatója. Rendkívül fontos, hogy a legsebezhetőbb és leginkább perifériára szorult fiatalok is hallassák hangjukat. Hozzájárulásuk a társadalmi folyamatokhoz, szemléletmódjuk és tudásuk felbecsülhetetlen és egyedülálló értéket jelent azon törekvésünkben, hogy a jövőben egy mindenki számára jobb társadalmat hozzunk létre. A legnehezebb életet élő és a legbizonytalanabb jövő elé néző fiatalok nemcsak azt taníthatják meg nekünk, mit jelent egy egyenlőségben, igazságosságban és békében élő Európa, hanem megmutathatják az ahhoz vezető utat is. Ehhez azonban mindenekelőtt az szükséges, hogy ezek a fiatalok megkapják a részvétel lehetőségét.

Bár a társadalmi kirekesztettséget közvetlenül érzékelők meglátásai és tudása segíthet a kirekesztés gyökereinek megértésében, tisztában kell lennünk tapasztalataik összetettségével és nehézségével. Ennek ellenére a legnehezebb körülmények között élő fiatalok is azt mondják, szükségük van arra, hogy a barátság és a kölcsönös támogatás jegyében biztonságos légkörben találkozhassanak másokkal. Hangot adnak annak is, mennyire fontos, hogy lehetőséget kapjanak másokkal együtt bekapcsolódni a fiatalok szokásos projektjeibe, a számukra elérhető projektekbe, legyenek azok sporttal kapcsolatos, önkéntes vagy kulturális tevékenységek. Nagyrészt az ilyen jellegű bevonás eredményeként válik lehetségessé, hogy a fiatalok megbeszéljék és megosszák egymással az őket érintő kérdésekről alkotott véleményüket. Bár ez minden fiatalra érvényes, különösen a leghátrányosabb helyzetűekre igaz.

Az ifjúsági munka lényeges szerepet játszik abban, hogy segítséget nyújtson és összehozza azokat a fiatalokat, akik naponta szembesülnek a kirekesztettséggel. Igaz ugyan, hogy a társadalomban számos egyéb tényező járulhat hozzá a fiatalok társadalmi bevonódásához – melyek nem utolsósorban maguk a fiatalok képességei és erősségei –, de a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok számára az ilyen jellegű bevonás legfőbb eszköze az ifjúságsegítők és ifjúsági szervezetek által végzett munka lehet.

Ha az ifjúságsegítők és ifjúsági szervezetek nem tudnak támogatást nyújtani és programjaikba bevonni a leghátrányosabb helyzetű fiatalokat, akkor hol máshol látják majd hasznát azoknak a nemformális tanulási tapasztalatoknak, amelyeket ezek a projektek biztosítanak a számukra? (lásd az 5. fejezetet: *Nemformális nevelés mint a bevonás eszköze.*) A leginkább perifériára szorult fiatalok hogyan máshogyan tudnak majd más fiatalokhoz és felnőttekhez csatlakozni azokban a projektekből, amelyek a társadalomban nyitottak számukra? És az őket nem mindig a legjobban szolgáló formális struktúrákon kívül a legsebezhetőbb fiatalok hol fogják megtalálni azt a bátorítást és támogatást, amelynek segítségével növelhetik az önbecsülésüket és az önbizalmukat (lásd a 6.4 pontot: *Út az önbecsüléshez*)? Az ilyen bővebb bevonás hiányában a legelszigeteltebb fiatalok hogyan fejleszthetik majd azokat a képességeiket és növelhetik magukba vetett hitüket, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy vállalják mások képviselőitől a kihívásait? Az ilyen bevonás hiányában milyen lehetséges jövő élé néz Európa?

Akkor az ifjúságsegítők és ifjúsági szervezetek hogyan kezdenek maguk is befogadóvá válni? E T-kit célja olyan fogalmi, gyakorlati eszközöket és forrásokat nyújtani, amelyek kiindulási alapjai lehetnek annak, hogy elkezdjük felfedezni és megközelíteni ezt a kérdést.

1.2 A bevonást elősegítő munka értéke és kihívásai

A társadalmi kirekesztettséget vizsgáló kutatók egy kisméretű mintán követték nyomon olyan fiatalok életének változásait, akik nem vettek részt az oktatásban, a foglalkoztatottságban vagy különféle képzéseken – azaz egy olyan perifériára szorult csoport életét kutatták, amelyen a kormány segíteni kívánt. A tervek szerint a 18 hónapos időszak alatt két vagy három interjú készült volna a csoport tagjaival. Sajnos a rendszeres kapcsolattartás és a kutatók legnagyobb erőfeszítései ellenére a fiatalok közül sokan egyszerűen „köddé váltak”.

Missing ConneXions: Briton (2002)

Nehéz elérni a kirekesztettségben élő fiatalokat, és minél kirekesztettebbek, ez annál nehezebb. Nem elég felvenni a kapcsolatot ezekkel a fiatalokkal: arra van szükség, hogy bevonjuk őket és velük együtt dolgozzunk. A problémát tovább bonyolítja, hogy a perifériára szorult fiatalok gyanakvással, sőt, akár ellenségesen fogadják, ha szakemberek avatkoznak az életükbe.

Ezért fontos az ifjúsági munka, amelynek gyakran önkéntes és közösségi jellege azt jelenti, hogy az ifjúságsegítőknek és ifjúsági szervezeteknek szinte mindenkinél jobb esélyük kínálkozik arra, hogy felvegyék a kapcsolatot a társadalom peremére szorult fiatalokkal, és bizalmon alapuló kapcsolatokat alakítsanak ki velük (lásd a 6.3 fejezetet: *A bizalom kiépítése*).

Vajon ifjúságsegítőként milyen előnyünk származhat abból, ha erre a szakmai előnyre építve a lehető legbefogadóbban teszünk?

A gyermeküket hihetetlenül nehéz körülmények között nevelő, egyedülálló fiatal anyák nemcsak témérdek gyakorlati, érzelmi tapasztalattal rendelkeznek és leleményesek, hanem mélyen értik a társadalom alapjaiban tapasztalható bizonyos igazságtalanságokat is. Ezt a tudást nemcsak más egyedülálló fiatal anyákkal érdemes megosztani, hanem bárkivel, aki meg szeretné érteni, milyen egyedül, alacsony jövedelemből gyermeket nevelni úgy, hogy közben a társadalom rosszallásával és erkölcsi magyarázataival is meg kell birkózni. Meglehetősen nehéz az ilyen jellegű személyes tudást és tapasztalatokat másokkal is megosztani, továbbá a különböző háttérrel rendelkező fiatalokat összehozni. Ha azonban odafigyelve és elkötelezetten járunk el, annak jutalma mindenki számára bámulatos lehet.

- Ahogy arra az előző fejezetben már rámutattunk, elsőként azt az óriási tudást kell felismernünk, amely azon fiatalok révén válhat az ifjúsági munka részévé, akiknek napi szinten és hosszú távon is meg kell küzdeniük a kirekesztettséggel. Hozzájárulásuk bármely ifjúsági kezdeményezést vagy projektet gazdagítja.
- Az állandó kirekesztettségben élő fiatalok nyerhetnek azokból az új lehetőségekből, amelyek korábban elérhetetlenek voltak számukra. Ha más fiatalokkal találkozhatnak, akkor közösen szembesülhetnek a kihívásokkal és kérdőjelezhetik meg előítéleteiket, sztereotípiáikat és feltevéseiket. Látókörük szélesebbé, kapcsolataik sokszínűbbé válnak. Lehetőségük adódik az igazságtalanság sémáinak együttes meglátására, saját aggodalmaik és az őket foglalkoztató kérdés feltárására. Annak ellenére, hogy háttérüket és tapasztalataikat tekintve különbségek mutatkoznak, felfedezhetik a bennük rejlő hasonlóságokat: azt, hogy mindannyian fiatalok, akiknek reményeik és vágyaik vannak.
- Ez az ifjúsági projektek és kezdeményezések számára is előnyös. Ha ezek a projektek és kezdeményezések helyi szinten valósulnak meg, a fiatalok fontosabbá válnak az ott élő közösség számára. Ha odafigyelünk a hátrányos helyzetű fiatalokra és tanulunk tőlük, az ifjúsági munka és az abban részt vevők mélyebb tudást és átfogóbb képet kapnak arról, hogy mi az, ami valóban fontos. Ha elérjük és részvételre serkentjük a kirekesztettségben élő fiatalokat, ők is nagyobb eséllyel lesznek részesei a jövőben megvalósuló kezdeményezéseknek. A különböző tevékenységeket és projekteket nem a felnőttek elképzelései szerint, hanem a fiatalok aktuális igényeinek és érdeklődésének megfelelően kell kialakítani.
- A projekt, annak minden résztvevője és érintette nyer a tartalommal is. A rasszizmus, a szexizmus, a szegénység, az egyenlőtlenség, valamint a diszkrimináció és az igazságtalanság egyéb formái elvont „izmusok” helyett olyan valós erőkként is felvethetők, amelyek hús-vér emberek életére hatnak. A fiatalok jobban megértik mások életének realitását, ha érzelmi kapcsolat van közöttük. Ez az elv az átfogó ifjúsági munka egyik elfogadott eleme, de éppúgy vonatkozik arra a szakadékra is, amely nem kontinensek között, hanem helyi közösségeken belül vagy közösségek között tapasztalható.
- Ha ezeket szem előtt tartva tesszük a dolgunkat, és ha a munkánk során adódó tapasztalatokat meg tudjuk osztani az ifjúsági munkán túli világgal, akkor az a társadalom egészének javára válik.

Ez azonban egyáltalán nem könnyű feladat. Ha a bevonást figyelembe véve munkálkodunk, az igények megváltoznak – mind a szervezet, mind az egyén szintjén. A dolog természetéből adódóan a jelenlegi állapot bizonyos fiatalok esetében nem valósult meg. Ennek megváltoztatása érdekében az egyéneknek és a szervezeteknek is máshogy kell tenniük. Azonosítaniuk kell azokat az akadályokat, amelyek esetleg akaratlanul jelentkeztek. A projekteken belül meg kell vizsgálni a szervezeti kultúrát, a szervezet értékeit és gyakorlatban tapasztalható formáit, hogy világossá váljon az, hogy hol, hogyan érnek el és vonnak be projektjeikbe bizonyos fiatalokat, míg másokat nem. A 3. fejezetben (*Hogyan lehet mindenkit elérni?*) megvizsgáljuk és részletesebben megvitatjuk az ilyen jellegű akadályokat.

Mindehhez elkerülhetetlen, hogy az ifjúságsegítők tisztában legyenek a korlátaikkal. A fiatalok bevonásának bizonyos akadályai mélyen gyökereznek a társadalomban, tartósak és a szerkezeti felépítésből következnek. Ezen hatások még jó szándékkal és kemény munkával sem szüntethetők meg varázsütésre az ifjúságsegítők által. A céloknak reálisnak és megvalósíthatóknak kell lenniük (lásd a Projektmenedzsment T-kitben található SMART-célokról szóló fejezetet). Nyilvánvaló, hogy az ifjúsági projektek önmagukban nem vethetnek véget a szegénységnek, a munkanélküliségnek, a kábítószerrel való visszaélésnek, a rasszizmusnak és az idegengyűlöletnek, az iskolában nyújtott gyenge tanulmányi teljesítménynek, a hajléktalanságnak, az erőszaknak, a mellőzöttségnek, az ifjúsági bűnözésnek vagy bármilyen egyéb, a fiatalok társadalmi kirekesztettségéhez kapcsolódó problémának. Viszont a fiatalokkal kötetlen keretek között dolgozhatnak, bővíthetik a lehetősége-

iket, új élményekkel gazdagíthatják őket, új feladatokat biztosíthatnak számukra, megmutathatják a fiatalokba vetett hitüket, és a legjobbat hozhatják ki belőlük. Ezt az 5. fejezetben (*A nemformális nevelés mint a bevonás eszköze*) mutatjuk be részletesen.

A tiszteleten és méltóságon alapuló, érzékeny és a bevonást elősegítő ifjúsági munka az erő és a személyes bátorítás meghatározó alapja lehet azon fiatalok számára, akik napi szinten küzdenek a diszkriminációval és a kirekesztettséggel, és akik megpróbálnak szembenézni az ebből fakadó megaláztatással és igazságtalansággal. Erről bővebben *A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munkáról a gyakorlatban és a Néhány különleges megközelítés* című fejezetekben olvashatnak (6. és 7. fejezetek).

Más szakembereket – a tanárokat, az egészségügyi dolgozókat, a rendőrséget és a munkaadókat is – arra kell bátorítanunk, hogy vegyék komolyan a fiatalokat. Prédikációk helyett hallgassák meg őket, megfelelő párbeszédet folytassanak velük az életükről, és ismerjék el, hogy a fiatalok sokat adhatnak nekünk és taníthatnak minket. A társadalmi kirekeszttség ellen ható partnerség jelentőségének és a befogadó társadalom támogatásának vizsgálata a 4. fejezetben található (*A fiatalok és a közeg, ahol élnek*).

Olyan képzőknek, akiknek feltett szándéka a társadalom tudomására hozni azokat a különféle kérdéseket, amelyek a hátrányos helyzetű fiatalok részvételét elősegítő munkát körülveszik, figyelmébe ajánljuk a 8. fejezetet (*Gyakorlatok*), amely számos módszert és gyakorlatot mutat be.

Az alábbiakban az egyik legösszetettebb kérdést járjuk körül, azaz a 2. fejezetben (*Definíciók*) megpróbáljuk megragadni, mi is valójában a bevonás, és kik a hátrányos helyzetű fiatalok.

2.1 A szakmai kifejezésekkel kapcsolatos nehézségek

Mint ifjúságsegítők, akik a bevonásért próbálnak tenni, számos kihívással találkozunk munkánk során. Ezek közül az egyik az, hogy miként találjuk meg azokat a helyes kifejezéseket, amelyek azokra a fiatalokra utalnak, akiknek bevonása köré szeretnénk projektjeinket kialakítani.

Az elmúlt években számos szakkifejezés vált vita tárgyává. A kritika hatására ezek közül többet elvetettek, jelenleg is kerülnek vagy már meg is változtattak. Ennek oka, hogy néhány egyértelműen lekicsinylő, mint például az „agyonhajszolt apukák” vagy az „alsó népréteg”. Más kifejezéseket – mint például a „szegények”, a „fogyatékosok” vagy a „munkanélküliek” – közönyös vagy pontatlan voltuk miatt utasítjuk el. Az Európai Bizottság Ifjúság 2000–2006 Programjában például tudatos elmozdulás figyelhető meg a „hátrányos helyzetű fiatalok” megnevezéstől a „kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok”² kifejezés felé, ami kissé esetlen és idővel valószínűleg változni fog.

Bármilyen elnevezés mellett is döntünk, el kell ismernünk, hogy:

- A szavak erőteljesek és összetettek, könnyen megbánthatunk velük másokat – még akkor is, ha a mögöttük rejlő gondolatok jó szándékúak, és senkit sem akartunk megsérteni vagy senkivel sem akartunk tiszteletlenül bánni;
- A szavak alakítják gondolkodásunkat és reakcióinkat. A leíró kifejezések, mint például a „fiatalkorú bűnöző” vagy az „erőszak áldozata” olyan képzetársításokkal bírnak, amelyek valóság alapja nem bizonyított, de használatuk után nehéz megszabadulni a hozzájuk kapcsolódó asszociációktól;
- Bár a szavak fontosak, nem szükséges, hogy megszállottá váljunk velük kapcsolatban. Ha túl sok időt töltünk a szavak értelmezésével, előfordulhat, hogy semmi hasznosat nem teszünk.

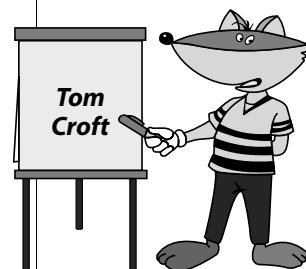
A nyelvvel az a probléma, hogy minden pillanatban két ellentétes erő feszül egymásnak, amikor olyanokkal dolgozunk, akik a mindennapi életükben kirekesztettséggel küzdenek. Az egyik oldalról a kormányok, a politikát irányítók, menedzserek, elemzők, adományozók és támogatók nyomása alatt dolgozunk. Amikor velük beszélünk, a fiatalok bizonyos csoportjait célként határozzuk meg és azonosítjuk. Címkéket használunk, hogy megnevezhessük a fiatalok sebezhető pontjait, azoknak a problémáknak a súlyát, amelyekkel ezeknek a fiataloknak meg kell küzdeniük; a helyzetük javításának nehézségeit, azt a méltánytalanságot és szenvedést, amit ezek a fiatalok megtapasztalnak. Azért cselekszünk így, hogy tudatosítsuk a társadalomban mindazt, amit a fiatalok tanítanak nekünk helyzetükről és vágyaikról. Világos és tömör kifejezések használatára törekszünk, hogy a szükséges támogatásokat és forrásokat elnyerve növeljük esélyeinket arra, hogy figyelmünket afelé fordíthassuk, ami valóban fontos: a fiatalokkal történő közös munkára.

A fiatalokkal való kapcsolatainkban a nyomás egy egészen más irányból jön. Tisztában vagyunk az emberek felcímkezésének abszurditásával és veszélyeivel. Tudjuk, hogy a fiatalok egyének, nem egy általános embercsoport. Világos számunkra, hogy a fiatalok rossz néven veszik a mások által rájuk aggatott címkéket. Felismerjük, hogy joguk van a méltósághoz és az önbecsüléshez. Ezért érezzük magunkat kellemetlenül, amikor úgy jellemezzük őket, ahogyan ők sosem tennék. Ezért jelent feszültséget, amikor a fent említett mindkét csoportnak megpróbálunk eleget tenni.

Mivel nincs ideális nyelvi álláspont a társadalmilag kirekesztett fiatalokkal kapcsolatban, többre jutunk, ha elővigyázatosak vagyunk és kerüljük a túlságosan rögzült nézetek kialakítását. Érdemes az alábbi alapelveket követni:

- Legyünk a lehető legszabatosabbak anélkül, hogy szóhasználatunk szakmaivá vagy nehezen érthetővé válna. Több fogyatékos ellenzi az olyan szavak használatát, mint a „szenvetés” és „kerekes székhez kötött”; részben pejoratív és leereszkedő felhangjuk, részben pusztán pontatlanságuk miatt. A kerekes széket használók nincsenek feltétlenül a székükhöz kötve, és bizonyítékok hiányában arrogáns modorra és tudatlanságra vall, ha szenvedőként jellemezzük őket.
- Meg kell hallgatnunk azt, amit a fiatalok szeretnének. A Hollandiában élő török vagy marokkói származású fiatalok vajon „medelander”-ként jellemeznék magukat (e terminust a holland kormány alkotta, azt sugallva, hogy ez a csoport csak félig holland)? És ha nem, ennek ellenére nekünk mégis így kellene tennünk? Vagy a „hátrányos helyzetű fiatalok” vajon magukra ismernének, ha ezt a személyleírást hallanák?

² A „kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalok” helyett a T-kitben a „hátrányos helyzetű fiatalok” kifejezést használjuk, ugyanis a magyar ifjúsági munkában ez az elfogadott és használatos forma, valamint nyelvi szempontból sem hangzik annyira idegenül. (lektor)

- Mindig legyünk tisztában az általunk jellemzett emberek méltóságával. Próbaképpen feltehetjük a kérdést: mi magunk szeretnénk-e, ha így utalnának ránk? Örülnénk-e annak, ha valakire, aki közel áll hozzánk, ezt a leírást alkalmaznák?
- Világossá kell tennünk, hogy egy ilyen leírás nem magukat a fiatalokat jellemzi, hanem jelenlegi helyzetükre utal. Ha tehát valakire azt mondjuk, hogy „veszélyeztetett” vagy „hátrányos helyzetű”, akkor jelenlegi vagy új keletű körülményeiről beszélünk, melyek hatást gyakorolnak az egyén lehetőségeire. Ez tehát nem bélyeg, amit örökké cipelni fognak.

2.2 Kik a hátrányos helyzetű fiatalok?

„Ha az emberek nem mozdulnak ki lakhelyükről, ha soha nem hagyják el azt a háztömböt vagy lakótelepet, ahol élnek, falat vonnak maguk köré. Semmit sem látnak, ami a birtokukon vagy az országukon kívül érzékelhető. Ez veszélyes. Ha kimozdulunk és körülnézünk, másokkal is találkozunk. Ez a világ változtatásának érzését nyújtja számunkra. A falat, amely megakadályozza, hogy kimozduljunk és másokkal találkozzunk, le kell rombolnunk.”

Az ifjúságpolitikáról szóló Fehér Könyv: A Contribution from the Poorest Young People, International Movement ATD Fourth World, 2001.

Hiányzó szakértők

Ezek egy olyan fiatal szavai, aki a kirekesztettség, diszkriminációval és szegénységgel kapcsolatos tapasztalatairól beszél; olyan témákról, amelyekről sokat beszélünk, mégsem értünk igazán.

Az egyetemi tanárokat, a politikai tanácsadókat, a szociális munkásokat, sőt, néha még az ifjúságsegítőket is a kirekesztettség szakértőinek nevezik. E szakértők közül sokan értékes másodlagos tudással rendelkeznek, amit hosszú évek elkötelezett kutatásával vagy elhivatott munkával az adott területen szereztek. Többek mély meggyőződését azok az igazságtalanságok táplálják, amelyeknek szemtanúi voltak. Kevesen vannak azonban azok, akik a tudást élethosszig tartó kirekesztettség érzésből merítették. Ők a hiányzó szakértői e vitának, és az ő szaktudásuk az, amit nem ismerünk el vagy használunk ki eléggé.

Miért van ez így? Egyrészt azért, mert nehéz megszabadulni a tekintélyről és a tudásról alkotott, társadalmilag elfogadott normáktól és hiedelmektől. A neveléssel kapcsolatos eredmények és a szakmai háttér olyan tulajdonságok, amelyek tisztelete megszokott, és ez így igen ésszerű is. Árnnyoldala viszont, hogy ez a megszokás könnyen csapdába ejti az embert. Másrészt azért, mert a társadalmi szerkezet és az intézmények nem megfelelően tervezettek és ellátottak ahhoz, hogy elérjék a kirekesztetteket, és bevonják őket a társadalomba. Ezt az állapotot „intézményi diszkrimináció”-nak is nevezik, és ez az, ami magához a kirekesztettséghez elsődlegesen hozzájárul. Végül, de nem utolsósorban pedig azért, mert ahogy később majd látni fogjuk, a diszkrimináció, a kirekesztés és a bizonytalanság hosszú távon egymást erősítő tényezők, amelyek egyre inkább megnehezítik az emberek számára, hogy felülemelkedjenek mindennapi küzdelmeiken. Ezeknek az embereknek támogatás nélkül gyakran lehetetlenné válik, hogy olyan helyzetbe kerüljenek, amelyben képesek önmaguk vagy mások képviselőit. Ennek következményeként a társadalomnak nem csak a kirekesztésről alkotott elképzelése sérül, hanem az arra való képessége is, hogy harcoljon ellene.

Kétszeres kockázat

A tudományos és irányelvekről szóló munkák nagy részére jellemző a sebezhető csoportok azonosítására és leírására fordított figyelem. Az osztályozás hasznos lehet, hiszen ez a kvantitatív kutatások, az irányelvek és a programok hatásának statisztikai értékelésének szükséges eszköze. A probléma ezzel az, hogy túlzott használata igen torz képet adhat a fiatalokról és a helyzetükről.

Bármilyen kirekesztettségben élő csoportot tartalmazó listával kapcsolatban felmerül a kérdés, hogy adott csoportokról miért gondoljuk, hogy ki vannak téve a kirekesztés veszélyének, míg másokról nem. Feltehető például a következő kérdés: „Hová sorolhatók a tizenéves anyák vagy a területileg elszigetelt fiatalok?” A fiatalok egyes csoportjai gyakran kimaradnak ezekből a listákból, mert természetüket tekintve nagyon egyediek. Ilyenek például azok a fiatalok, akik súlyosan beteg szüleit vagy rokonaikat ápolják. Ha minden, arra érdemes igénynek eleget szeretnénk tenni, a lista elkerülhetetlenül hosszúra nyúlna.

Végül, az emberek csoportosításával az a gond, hogy egyszerre több csoportba is tartozhatnak. Sőt, előfordulhat, hogy ők maguk csak bizonyos csoportokhoz tartozókként azonosítják magukat, vagy úgy érzik, nem tartoznak egyik csoportba sem. Annak felismerése azonban, hogy valaki egyszerre több sebezhető csoportba is tartozhat, magában a kirekesztettség megértésében segíthet. Mit jelent például az, ha valaki nemcsak egy etnikai kisebbséghez tartozik, hanem tartós szegénységben is él? Vagy ha valaki egyedülálló anya, akinek alacsony a jövedelme és területi elszigeteltségben él? Ha ezen csoportok mindegyike ki van téve a társadalomból való kirekesztődés veszélyének, akkor vajon az adott személy kétszeresen vagy háromszorosan veszélyeztetett? A „kétszeres kockázat” vagy a „többszörös bizonytalanság” elképzelése alapul szolgál a kirekesztettség átfogóbb megértéséhez, beleértve annak okait és következményeit.

Emberi jogi megközelítés

„Az alapvető biztonság hiánya egy vagy több olyan tényező hiányát jelenti, amelyek képessé teszik az egyéneket és a családokat arra, hogy szakmai, családi és társadalmi kötelezettségeket vállaljanak, és hogy alapvető jogokat élvezzenek. Egy ilyen helyzet időben hosszabb lehet, és súlyosabb, állandó következményekkel járhat. A tartós szegénység annak az eredménye, amikor az alapvető biztonság hiánya egyidejűleg gyakorol hatást az emberek életének számos felületére; amikor hosszán tart, és amikor súlyosan veszélyezteti az emberek esélyeit arra, hogy a belátható jövőben visszaszerezzék jogukat, és újra felvállalják kötelezettségeiket.”

A tartós szegénység a Francia Gazdasági és Szociális Tanács (1987) és az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa (1996) által elfogadott definíciója.

Ez a tartós szegénység definíciója, de éppúgy szólhatna a tartós kirekesztettségéről is. Arra a valóságra mutat rá, amellyel számos perifériára szorult fiatalnak kell számolnia a társadalomban. A definíció az emberek helyzetének három lényeges aspektusát emeli ki:

- **Többszörös bizonytalanság** – A legsebezhetőbb fiatalok gyakran egyszerre több, különféle bizonytalansággal is küzdenek, például a munkanélküliséggel, diszkriminációval és elszigeteltséggel vagy nem megfelelő lakáskörülményekkel, egészségügyi problémákkal, átgondolatlan oktatással és képzéssel.
- **Állandóság** – A hosszú távon jellemző, többszörös bizonytalansági tényezők állandósíthatják és fokozhatják egymást, azaz: a nem megfelelő lakáskörülmények ronthatják az egészséget; a diszkrimináció munkanélküliséghez vagy iskolai problémákhoz, a család széthullása elszigeteltséghez vezethet.
- **A jogok és kötelezettségek csökkenése** – Végül az alapvető szociális, gazdasági, kulturális, civil és politikai jogok és kötelezettségek is sérülnek vagy komoly veszélybe kerülnek. Nehéz jól teljesíteni az iskolában, ha napi szinten kell megküzdenünk a diszkriminációval. Alapvető iskolázottság nélkül viszont hogyan találhatnánk tisztességes állást? Egy valamirevaló állás nélkül hogyan engedhetnénk meg magunknak megfelelő lakáskörülményeket? És amikor az önbizalmunk már romokban hever és mások sem értik helyzetünket, akkor nagyon nehéz kulturális és civil projekteken részt vállalni. Ezek a feszültségek elviselhetetlen terhet jelenthetnek a család számára. Ha ez a fajta örödi kör nem törik meg, akkor végeredményben az egyén életének minden aspektusára kihatással lesz.

Ilyen körülmények között az életben napi küzdelemmá válik a kötelezettségek teljesítése és az alapvető jogok élvezete, ami a legtöbbször számára magától értetődő. Ez a társadalomból és annak projekteiből való kirekesztődést jelenti.

Az olyan fiatalok, mint akiket korábban említettünk, azzal, hogy segítenek megérteni a tapasztalataikat, a vágyaikról is beszélnek nekünk. A kirekesztés elleni küzdelemben az ifjúsági munka szerepe az, hogy több lehetőséget biztosítson azoknak a fiataloknak, akiknek kevés jutott – de a célja nem ez. Ezekben a lehetőségekben keresztül támogathatjuk a fiatalokat azon erőfeszítéseikben, hogy elkerülhessék az erőszak csapdáját, és összehozhassuk őket, hogy lerombolhassák a falat.

3. Hogyan lehet mindenkit elérni?

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

3.1 Akadályok

A fiatalok megítélése kettős. A média és a politika szerint gyakran passzívak vagy akár potenciális bűnözők; ezzel ellentétben a reklámok és a filmek aktívnak, erőteljesnek, boldognak és erősnek ábrázolják őket. A valóságban nagyon kevés fiatal azonosíthatja magát e két csoport valamelyikével. Ahogy azt fentebb, a 2.2 pontban említettük, számos hátrányos helyzetű fiatalra több irányból más-más típusú nyomás nehezedik. Az ilyen körülmények közötti mindennapi élet rengeteg idejüket és energiájukat emészti fel. Ez azzal járhat, hogy még ha szeretnének is részt venni az általunk kínált projektekből, akkor is kevés idejük és energiájuk marad erre.

Az ifjúságsegítőknél ahhoz, hogy minden fiatal elérése lehessen, le kell küzdeniük ezeket az akadályokat. A legkevesebb, amit az ifjúságsegítők tehetnek, az, hogy a csatlakozás lehetőségét minden fiatalnak felkínálják, és a fiatalokra bízzák annak eldöntését, hogy részt vesznek-e a programokban vagy sem. A legtöbb pedig az, hogy célul tűzik ki egy bizonyos alulreprezentált célcsoport elérését. Először fel kell ismerniük, hogy mik azok az – esetleg tudtukon kívüli – korlátok, amelyek megakadályozzák, hogy munkájuk bevonó jellegű legyen. Egy idealista ifjúságsegítőnek nehéz megérteni, hogy a fiatalok miért nem akarnak másokkal együtt élvezetes projektekből részt venni. Sok fiatal számára azonban az a legfontosabb, hogy gondoskodjon magáról, és megbirkózzon életének kihívásaival. Az ifjúságsegítőknél számításba kell venniük ezeket az igényeket.

Most álljunk meg egy pillanatra, és fontoljuk meg, milyen okok állhatnak annak az útjában, hogy a fiatalok részt vegyenek a nekik felkínált projektekből!

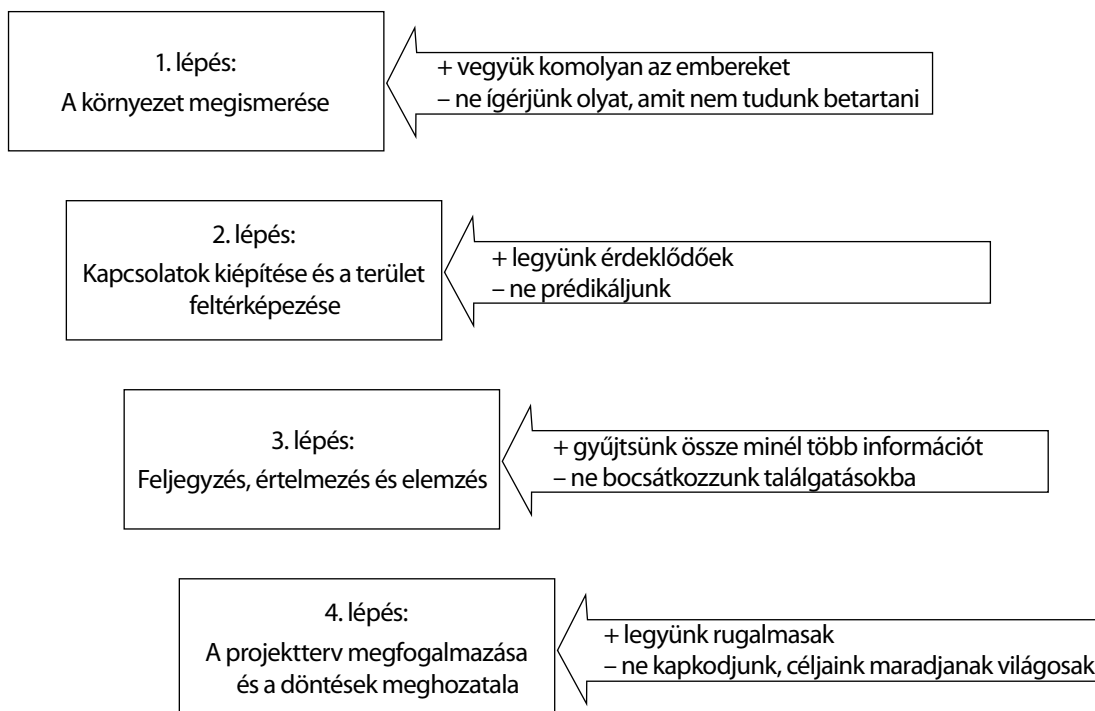

3

Személyes akadályok	Gyakorlati akadályok
– az önbecsülés, önbizalom hiánya	– információhiány
– a bátortás hiánya	– a helyeslés hiánya – a csoport nem támogatja a csatlakozást
– a pártfogoltság elutasítása	– idő- vagy energiahiány
– az ifjúsági munkáról kialakított kép nem vonzó volta („csak gyerekeknek és puhányoknak való”)	– pénzhiány
– a diszkriminációtól való félelem	– kulturális vagy vallási konfliktusok
– a projektek iránti érdektelenség	– mobilitási nehézségek

Ez a táblázat nem teljes és – remélhetőleg – nem minden ok érvényes az adott célcsoportra, de ötleteket nyújt arra nézve, hogy bizonyos csoportok miért nem éreznek hajlandóságot arra, hogy a felkínált projektekből részt vegyenek. A fiatalok a valós ok elrejtése érdekében más okokkal is előállhatnak. Ha például egy fiatalnak a szülei nem engedélyezik a részvételt, azzal érvelhet, hogy időtlennek tartja a projekteket. Számos akadályt úgy is azonosíthatunk, ha előre elgondolkodunk azon, kik alkotják a célcsoportunkat: a zsidó vagy muszlim közösségekből származó fiatalok például nem fogyaszthatnak malacsültet. Azok a fiatalok, akik otthon ápolják családtagjaikat, nehezen szakítanak időt arra, hogy elhagyják a lakást vagy házat, ahol élnek, annak ellenére, hogy akár csak egy családtagot ápolnak. A mozgássérült vagy területileg elszigetelt fiataloknak is sajátos nehézségekkel kell megküzdeniük ahhoz, hogy csatlakozhassanak a projektekhez. A vallás vagy a kultúra lehetetlenné teheti a fiataloknak, hogy „kevert” projektekből részt vegyenek.

A fiatalok tehát nem ok nélkül maradnak távol programjainktól. Magukat a fiatalokat is megkérhetjük, hogy mondják el nekünk ennek okát. Ha viszont igazán alaposan szeretnénk megismerni a célcsoportunkat, többet tudhatunk meg róluk abban a környezetben, ahol élnek. Az alábbi megközelítést ahhoz javasoljuk, hogy megfelelő kapcsolódási pontokat alakíthassunk ki a fiatalokkal és környezetükkel.

1. lépés: Látogassunk el azokra a helyekre, ahol kapcsolatokat építhetünk ki a célcsoportként megjelölt fiatalokkal. Ismerjük meg környezetüket és élethelyzetüket (lásd a 4.1 pontot: *Fiatalok és közösségeik*). Követlenül beszéljünk velük igényeikről és vágyaikról, de ne feledjünk információt gyűjteni a „láthatatlan” fiatalokról sem – azokról, akikkel nem találkozhatunk az utcán. Igazán figyeljünk oda arra, amit hallunk, de ne ígérjünk olyasmit, amit nem tudunk betartani! Ne tűnjünk leereszkedőnek!

2. lépés: Nagyon fontos a fiatalok és magunk között rejlő bizalom kiépítése (lásd a 6.3 pontot: *A bizalom kiépítése*). Az is lényeges, hogy amikor a fiatalok múltbéli tapasztalataikról beszélnek, ne váljunk ítélkezővé, és ne tartsunk nekik szentbeszédet! Érdeklődjünk arról, hogy mit tesznek, mit tettek és mik a terveik. Ezen a ponton vethetjük el a fiatalok jövőbeni részvételének magjait.

3. lépés: Elemezzük azokat az információkat, amelyeket azoktól szerzünk, akik kapcsolatban állnak a célcsoporttal. Figyeljük meg, milyen kihívásokkal kell megbirkóznuk mindennapi életük során, milyen akadályok állnak az ifjúsági projektekben való részvétel útjában, mit kedvelnek és mit nem, és így tovább. Ezek az információk képet adnak arról, hogy a fiatalok milyen típusú tevékenységeket vagy projekteket fogadnak szívesen, és melyek nem bizonyulnak megfelelőnek.

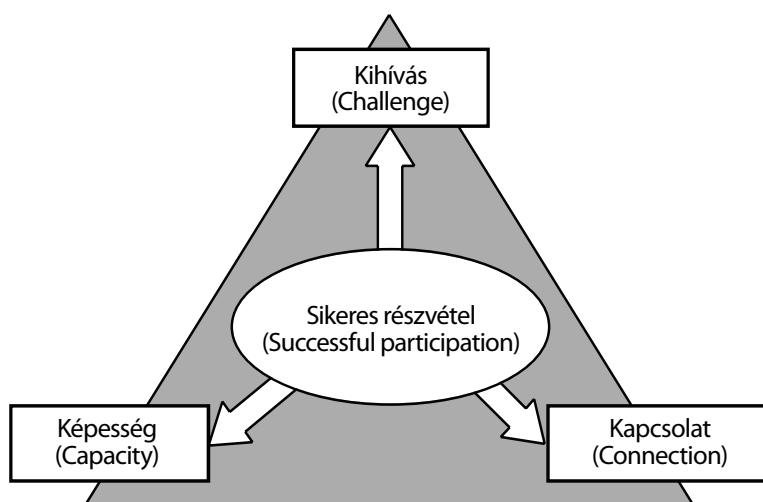
4. lépés: Használjunk fel minden szerzett információt, amikor döntést hozunk arról, hogy a projekt, amit szervezünk, figyelembe veszi-e a célcsoport igényeit. A fiatalokat már a kezdetektől vonjuk be a teljes projektfolyamatba vagy annak minden résztvevőjébe. Bár az improvizációs készségek és a rugalmasság egy projekt létfontosságú elemei, a tervezés is fontos – különösen, amikor sebezhető fiatalokkal foglalkozunk. Legyen világos, hogy mit szeretnénk elérni, és győződjünk meg arról, hogy a projekt a fiatalok javára válik! A projekt összeállításáról többet is olvashatunk a Projektmenedzsment T-kitben.

Abban a folyamatban, amikor egy jellegzetes célcsoporthoz igazítjuk munkánkat, ne vállaljunk mindent magunkra. A 4.2 pontban (*Partnerség kialakítása*) rámutatunk arra, hogy mennyire fontos, hogy munkatársainkkal (vagy a célcsoport környezetében található más szereplőkkel) megbeszéljük, megvitassuk az ötleteket, továbbá, hogy a saját oldalunkra állítsuk őket.

3.2 A fiatalok részvételének okai

Amikor a hátrányos helyzetű fiatalokat próbáljuk elérni, a projekteket az ő igényeikhez kell igazítanunk. Meg kell találnunk a megfelelő egyensúlyt a fiatalok érdeklődési köre, készségei és határai között. Az is lényeges, hogy a teljes folyamatba vonjuk be őket, hogy azt magukénak érezzék.

Jans és De Backer (2001) „a sikeres részvétel három K-ja”³ modellre utalnak³. A szerzők szerint a projektnek kihívást kell jelentenie a fiatalok számára, csábítania kell a fiatalokat arra, hogy megpróbálják, és azáltal, hogy beszállnak, kitáguljanak a határaik. A kihívás azonban nem tűnhet leküzdhetetlennek, mert a fiatalok lemorzsolódhatnak; vagy egy esetleges kudarc esetén a frusztrációval kell megbirkózniuk, így legközelebb kétszer is meggondolják, hogy részt vegyenek-e egy újabb projektben. Ugyanakkor a kihívásnak elég komolynak kell lennie ahhoz, hogy a fiatalok ne unják el magukat, vagy hogy sikerélményük legyen – „Ez az! Megcsináltuk!” Ezért az ifjúságsegítőnek ismernie kell a fiatalok képességeit, készségeit, és a projektet ennek megfelelően kell összeállítania, hogy biztosítani tudja az apró sikerélmények sorozatát. Végül, de nem utolsósorban a fiataloknak kötődniük kell a projekthez. A projektet a fiatalokhoz kell igazítani, azzal a világgal kell összeegyeztetni, amelyben ők élnek. Ha sikerül a három K-t beépítenünk és annak elemeit egyensúlyban tartani, már meg is tettük az első lépést egy sikeres projekt felé.

A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munka egy másik elve a fiatalok első pillanattól kezdve történő részvételének elérése. A megközelítés szerint a projektet nem a fiatalok számára, hanem a fiatalokkal együtt csináljuk végig, legjobb esetben pedig maguk a fiatalok valósítják meg. A fiatalok, akikkel együtt dolgozunk, valószínűleg megosztják velünk, hogy mi az, ami tetszik nekik, és mi az, ami nem. Továbbá azt, hogy barátaik vagy családjaik miért ítélnék el vagy helyeselnék egy bizonyos projektet. Ezért lényeges, hogy a projekt a fiatalokról szóljon, hogy maguknak érezzék azt, és felelősséget vállaljanak érte. A fiataloknak egyenrangú partnereknek kell lenniük a projekt tervezésében, megvalósításában és értékelésében egyaránt.

³ A Flamand Ifjúsági Tanács hozzájárulásával. Honlap: www.vlaamsejeugdraad.be.

Jó példa

Egy észak-spanyolországi város egyik legszegényebb negyedében egy új ifjúsági központot nyitottak. Sajnos a szükséges pénzügyi háttér hiányában az ott dolgozók száma egy éven belül megfogyatkozott, és több projekt is félbeszakadt. Egy napon néhány „idősebb” fiatal kezdeményezésére a központ nyitva tartási ideje meghosszabbításának lehetőségéről beszélgettek a megmaradt ifjúságsegítőkkal. Az ifjúságsegítők elmondták, hogy mivel már csak ketten vannak, a kérést nem tudják teljesíteni. Ekkor a fiatalok felajánlották, hogy segítenek a projektek megszervezésében, sőt résztvevőket keresnek azokhoz a tevékenységekhez, amelyeknek ők maguk nem tudnak az élére állni. A vezetők elfogadták az ajánlatot, és a projekt beindult. Kezdetben több gond akadt mindkét oldal jó szándékának ellenére, és az ifjúságsegítők úgy érezték, hogy a felelősség túlnyomó része még mindig az ő vállukat nyomja. Továbbá az is gondot okozott számukra, hogy hatalmat adjanak a fiatalok kezébe. Ami a fiatalokat illeti, nem igazán tudták betartani a megegyezés szerinti munkaidőt; azt a pontosságot és megbízhatóságot, amit a munka megkövetelt. Négy hónap múlva ez súlyos vitákat eredményezett a központban belül, így a két fél ismét összeült. Új megállapodásokat kötöttek, a feladatokat világosan felosztották, és kezdetnek közös projektet kezdeményeztek. Az ifjúsági központ utcabált szeretett volna szervezni az egész környék számára. A megbeszélés mindenkit lázba hozott, hiszen mindannyian felismerték, hogy ha ez meghiúsul, az egyértelműen a központ működésének végét jelentené. Közben azt is felismerték, hogy a központ mindannyiuk számára fontos, és nagyon nem szeretnék, ha megszűnne. Az összes fiatal a tőle telhető legtöbbet tette meg annak érdekében, hogy az egész környéket bevonják a projektbe, így le tudták küzdeni azt a félelmüket, hogy segítséget kérjenek a boltvezetőktől, a helyi önkormányzattól és a környékbeliektől. Mondanunk sem kell, hogy az utcabál hatalmas sikert aratott, biztos alapokat teremtett a környéken az ifjúsági központ számára, és megnégyszerezte a központot vezetőik számát.

Amikor belekezdünk egy hátrányos helyzetű fiatalokat (és valószínűleg bármilyen fiatal) érintő programba vagy projektbe, az alábbi ellenőrzőlista segíthet felmérni, hogy projektünk valóban elérhető-e mindenki számára. Újra hangsúlyozzuk, hogy a lista nem teljes, és talán nem vonatkozik mindenkire, de jó kiindulási alap lehet, amit idővel átalakíthatunk és bővíthetünk.

- ✓ • Ismerjük meg a célcsoportunkat: igényeiket, érdeklődési körüket, kulturális háttérüket, jövőképeket, otthoni körülményeiket!
- ✓ • Használjunk különféle módszereket és helyszíneket a projekt célcsoporttal történő megismertetésére, és igazítsuk ezeket hozzájuk (élőszóval; az iskolákban, a közösségi központokban, a bevásárlóközpontokban, a klubokban és az utcán kirakott plakátokkal; a helyi média segítségével)!
- ✓ • Vizsgáljuk meg, hogy a múltban ki vett részt hasonló projekteken (milyen korcsoportból, jellemzően melyik nem; milyen kulturális háttérrel rendelkezők, esetleg ezek keveréke), és elemezzük azt is, hogy mások (barátok, testvérek, környékbeli fiatalok) miért nem!
- ✓ • Számoljuk fel a gyakorlati problémákat (megfelelő időzítés, pénzügyi akadályok csökkentése, a találkozóhely megközelíthetősége stb.)!
- ✓ • Győződjünk meg arról, hogy a projekt vonzó (vagy legalább annak tűnik) a célcsoport számára! Néhány apróság (egy ingyenes ital vagy belépő egy sportrendezvényre, egy sapka vagy póló) ráveheti őket, hogy csatlakozzanak.
- ✓ • Az ifjúságsegítők igazodjanak a célcsoporthoz és a projekt témájához: vegyük tehát figyelembe a kulturális, korbelt, nemi vagy vallási szempontokat!
- ✓ • Győződjünk meg arról, hogy a többi érdekelt (szülők, tanárok, szomszédság) tud a projektről; helyeslik és támogatják azt!
- ✓ • A projektet olyan formában vagy módszerrel mutassuk be, ami a csoportnak és a projekt témájának is megfelel (kortársnevelés, videó, kutatás, beszélgetés stb.)!
- ✓ • Győződjünk meg arról, hogy a projekt eléggé, de nem túlzottan nagy kihívás!
- ✓ • A projektet igazítsuk a fiatalok képességeihez!
- ✓ • A projektet kapcsoljuk össze a fiatalok érdeklődési körével!
- ✓ • A fiatalokat a teljes projekt kidolgozásába és megvalósításába vonjuk be!
- ✓ • Győződjünk meg arról, hogy a fiatalok számára világos, mire számíthatnak, hogy mit és hogyan kell tenniük!

Tartsuk szem előtt, hogy a siker nem feltétlenül ismételhető meg. Egy tavaly már bevált projekt nem biztos, hogy jövőre is meghozza a várt eredményeket. Lényeges, hogy folyamatosan ellenőrizzük az akadályokat, ismerjük meg a célcsoportunk igényeit, tekintsük át törekvéseinket, céljainkat, és alaposan vizsgáljuk meg a bevont személyekkel kapcsolatos helyzetünket. A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő munka öröme abban rejlik, hogy ezek a fiatalok ritkán kiszámíthatóak. Az ifjúsági kezdeményezések gyakran nemcsak sikeresen valósulnak meg, hanem idővel folyamatos tevékenységgé válnak. A fiatalok motiváltak, és a projektben való részvétel segítségével visszatálnak a munkaerőpiacra. Ha bizonyos szakmai, sőt gyakorlati készségeket szereznek, sikerül majd munkát találniuk – ami a legjobb módja annak, hogy a társadalomba való befogadásukat biztosítsuk.

Jó példa

Számos országban a megfelelő hely vagy eszközök hiánya miatt nehéz bizonyos sportágakat űzni. Ez a körülmény a fiatalokat érinti a leginkább. Ráadásul Franciaországban rengeteg sporteszközt dobhatnak ki. Ezzel összefüggésben egy csoport francia fiatalnak az az ötlete támadt, hogy összegyűjtik és megjavítják a régi eszközöket, hogy külföldön szétszathassák azokat. Egyévnyi, az Ifjúsági Kezdeményezések (Ifjúság 2000–2006 Program) keretein belül végzett munka után, 2000 júniusában végül megnyitotta kapuit egy, a sporteszközök helyreállítására szakosodott műhely, amelyet „Sport sans frontières”-nek („Sport határok nélkül”) kereszteltek el. Ez a műhely ma már egy olyan civil szervezet, ami különböző, sporthoz kapcsolódó célokat valósít meg, és ami egy olyan fiatalok által kitalált és vezetett projektből nőtte ki magát, akiknek megvolt a lehetőségük ötleteik megvalósítására. A mai napig megközelítőleg negyvenen kaptak képzést ebben a műhelyben, és jelenleg 25-en állnak annak alkalmazásában.

3.3 Motiváció

A megbeszélést előkészítették: Steve a városban az összes lehetséges helyre kitűzte a találkozóróli szülő értesítőket; másokkal is beszélt róla: megkérte a barátait, hogy aznap este jöjjenek el, sőt, a helyi rádió interjút készített vele. A megbeszélés 8-kor kezdődött, de Steve már 7-kor ott volt, hogy elrendezze a székeket, kávé főzzön és újra átolvassa a jegyzeteit. Peter 7.30-kor, tíz tortával a kezében futott be. Kitöltötte az első tíz csésze kávé, és az egyik tortát csinos szeletekre vágta, míg Steve láthatatlan szöszöket távolított el a pulcsijáról. 8-kor még nem volt vendégük. Steve szélesre tárta az ajtókat, és kíváncsian kukkantott az elhagyatott utcákra. Aztán visszament a terembe, megivott egy csésze kávé, sütit majszolgot, és rámosolygott Peterre. Negyed kilenc, fél kilenc. Az első termosznai kávé már elkopott, és még mindig senki. Kilenc óra. Peter elkezdte összecukni a székeket, majd Steve mellé ült az asztalra. Steve sugárzó mosolyt küldött felé, és azt mondta: „Hát, legalább már ketten vagyunk.”

Nehéz és néha frusztráló feladat motiváltta tenni a fiatalokat. Egy kis felkészüléssel és a megfelelő hozzáállással azonban rávehetjük őket, hogy projektünk részesei legyenek. Saját energiánk és lelkesedésünk létfontosságú, ha jó eredményeket szeretnénk elérni. Pozitívnak kell maradnunk, és tudnunk kell azt mondani: „Hát, legalább már ketten vagyunk.” Ez a motiválás egyik kulcsfontosságú tényezője. Amikor motiváltak vagyunk, mások motiváltságát is fenn tudjuk tartani.

A Nemzetközi Önkéntes Szolgálat T-kit egyik fejezete azt tárgyalja, hogyan tudjuk a fiatalok motivációját szinten tartani. A fejezet a fiatalok motiválását a fiatalok „E-rőikért” zajló küzdelemként jellemzi. Ezek az erők a következők: energia (energy), izgalom (excitement), lelkesedés (enthusiasm) és törekvés (effort). A fiatalok csak az igényeik teljesítése fejében hajlandóak átadni E-erőiket, az ifjúságsegítők pedig olyan ajánlatokat tehetnek projektjeikben, amelyek válaszolnak ezekre az igényekre.

- **Szociális előnyök:** a fiatalok jól szeretnék érezni magukat; társadalmi státuszra, elismerésre, egy csoporthoz való tartozásra vágyanak.
- **Gyakorlati előnyök:** a fiatalok fel akarják ismerni azoknak a dolgoknak az értelmét, amiket csinálnak, legyen az a sportszarnokba való bejutás a projekt ideje alatt, új képességek elsajátítása, amit beírhatnak az önéletrajzukba vagy egy külföldi út a projekt keretein belül.

- **Lélektani előnyök:** a fiatalok folyamatosan önmagukat keresik, és szükség is van arra, hogy az életben rátaláljanak a saját stílusukra. Önbecsülésre van szükségük ahhoz, hogy megkülönböztethessék magukat másoktól (lásd a 6.4 pontot: *Út az önbecsüléshez*).
- **Anyagi előnyök:** a fiatalok néha komoly érdeklődést tanúsítanak apró anyagi előnyök iránt, legyen az egy póló, egy ingyenes ital vagy egy kisebb ajándék. Ne tekintsük ezt megvesztegetésnek: ez is csak egy módja annak, hogy kezdetben rávegyük őket a csatlakozásra, és ha már tevékenyen részt vesznek a projektben, remélhetőleg más előnyöket is felfedeznek majd.

A fiataloknak valószínűleg nem sokat mond ez a lélektani elemzés. Az ifjúságsegítő feladata, hogy mindezt a célcsoport nyelvére fordítsa. Ahelyett, hogy az „interkulturális tudatosság”-ot szavakkal reklámozná, olyan külföldi utat támogathat, ahol a fiatalok break –dance-versenyen mérhetik össze tánc tudásukat. Ahelyett, hogy „szervezési készségek elsajátítása”-ról beszélne, felismerheti, hogy a fiatalokat jobban vonzza egy új görkorsolyarámpa megépítése.

Ha a célok elérése érdekében a fiatalokat aktív szerepben vonjuk be a projektekbe, esélyük lesz arra, hogy elmélyítsék érdeklődésüket, és alkalmazzák, bővítsék már meglévő készségeiket. Ha hagyjuk őket eldönteni, mit akarnak és hogyan akarják azt elérni, akkor magukénak fogják érezni a projektet, és még többet profitálnak belőle. Az ifjúságsegítő feladata tehát az, hogy ehhez keretet biztosítson, hogy motiválja és támogassa őket, valamint hogy szükség esetén tanácsot adjon; ha viszont meg tudnak birkózni a feladattal, hagyja őket önállóan dolgozni. A siker gyakran a felelősségérzetten és azon múlik, hogy a fiatalok magukénak érzik-e a projektet.

Jó példa

2001-ben egy maroknyi fiatal demonstrációt rendezett a holland kormány Molucca-szigeteki politikája ellen. Bár a demonstráció nem volt nagy méretű, teljesen kicsúszott az irányítás alól, amikor a rohamrendőrség állig felfegyverkezve szemben találta magát a demonstrálókkal. A fiatalokat feltűzelte a rendőrség agresszivitásáról bennük élő kép, a rendőrség pedig ennek megfelelően cselekedett. Egy évvel később újabb demonstrációt jelentettek be. Ez alkalommal a szervezők és a rendőrség eszmecséret folytattak az ügyben, és a következő megállapodásra jutottak: a rendőrség járőröket vezényel ki, a rohamrendőrség pedig nem lesz látható. A szervezőbizottság egy főrendezőcsoportot választ saját támogatóiból, akiknek az lesz a feladatuk, hogy a demonstráció békés mederben folyjon. Bár a demonstráció így sem lett maradéktalanul békés, egyértelmű volt, hogy a főrendezők jobban az ellenőrzésük alatt tudták tartani a tömeget, mint amennyire a rendőrség képes lett volna.

Hogy a részvételt kellemes élménnyé tegyük, több szempontot is figyelembe kell vennünk.

- **Vegyük komolyan a fiatalokat!** Tegyük motiválttá őket a részvételben és véleményük egymással való megosztásában. Világos visszajelzést kell kapniuk véleményükről és ötleteikről, hogy elkerülhessük a valóságot nem fedő elvárásokat.
- **A feleknek osztozniuk kell a feladatokon!** Lássuk el a fiatalokat az őket megillető felelősséggel. Így magukénak fogják érezni a projektet; de ne hagyjuk őket a sorsukra. Az ifjúságsegítők ezzel együtt is felelősséggel tartoznak a velük tevékenykedő fiatalokért, a projekt folyamataért és eredményéért. Ez azt jelenti, hogy gondoskodnak a projektbe bevont fiatalok megfelelő képzéséről és támogatásáról.
- **A változatosság gyönyörködtet!** Mindenkinek adjunk lehetőséget a csatlakozásra (lásd a 3.1 pontot: Akadályok). Legyenek olyan lehetőségek, amelyek minden fiatal számára megfelelőek, függetlenül a háttérüktől, érdeklődési körüktől és készségeiktől. Ösztönözzük és támogassuk őket abban, hogy az érdeklődési köreiknek és képességeiknek megfelelő tevékenységet találjanak maguknak.
- **Szánjunk elég időt és pénzt a feladatokra!** A hátrányos helyzetű fiatalok nem fognak maguktól bekopogni, hogy részt vehessenek bizonyos projekteknél. Időt és erőfeszítést igényel (aminek legtöbbször ára van), hogy aktív részvételre bátorítsuk őket. A munkát, a munkatársakat és a pénzügyeket ennek megfelelően tervezzük.

- **A tapasztalatokat értékeljük, és az eredményeket hatékonyan használjuk fel!** Minden egyes projekt és minden, a projekteken érintett személy értékelésére szükség van. Ebbe beletartoznak a résztvevők, az ifjúságsegítők és a projekthez kapcsolódó egyéb partnerek is (szülők, tanárok, labdarúgó edzők stb.). Vegyük figyelembe a fejlesztésre vonatkozó javaslatokat, és jövőbeli projektjeinkben használjuk fel azokat.
- **A projektek ne egymástól elszigetelt események legyenek!** Önmagában egyetlen ifjúsági projekt sem tudja megváltani a világot. Még ha a fiatalok komoly tapasztalatokat szereznek is a projekt során, fontos, hogy ne veszítsünk a lendületből. Egy projekt csak egyetlen lépés a hosszú úton, és az ifjúságsegítő szerepe az, hogy megfelelő pályán tartsa azt a jövőképet, ami az adott fiatalnak megfelel, bármi is legyen az (lásd a 4.3 pontot: *Különféle munkakörnyezetek*).
- **Az ifjúsági munka nem sziget!** Egy ifjúsági projekt nem csak a fiatalokat érinti. A projektnek a közösséghez is kapcsolódnia kell. A helyi közösség bevonásával a projektek gyakran építenek hidat a fiatalok és a társadalom közötti szakadék fölé, és csökkentik a két csoport közötti bizalmatlanságot és gyanakvást. Egy színjátszó projekt például a jelmezek, a világítás, a darab szövege segítségével bevonhatja a szülőket vagy a tanárokat, a darab pedig előadható a közösség számára.

3.4 Kedvelt tevékenységek

Jó példa

„Hip hop session 2001: des fresques pour dynamiser la ville” –Ezen a néven valósítottak meg egy ifjúsági projektet Brüsszelben az Ifjúság 2000–2006 Program Csoportos Kezdeményezések alprogramjának keretein belül. A projekt célja egy legális keretek között, festékszóróval készített graffiti volt a megelőzés témájában (például autólopással, az utak biztonságával vagy a környezetvédelemmel kapcsolatban). E cél mentén két brüsszeli közösséghez tartozó, 18–25 éves fiatalokból álló csoport festett meg egy hiphop-graffitit az érintett közösség (Auderghem) hozzájárulásával. A cél egy elhanyagolt metróállomás dekorálása volt. A fiatalok a projekt minden szakaszában részt vettek: az előkészítő-megbeszéléseken, az adománygyűjtésben és a különböző műhelymunkákban. Büszkéek a projekt eredményére, és örömmel tölti el őket az is, hogy a graffitimozzgalom mint elismerésre méltó és kedvelt művészeti forma hivatalos elfogadását segítették elő. A graffiti nem pusztán vandalizmus: lehetővé teszi a kreativitás olyan jellegű kifejezését, ami több egyszerű tiltakozásnál. A projekt lehetőséget nyújtott különböző szociális és gazdasági háttérrel, valamint az önkifejezés hasonló igényeivel rendelkező fiatal számára, hogy egy népszerű tevékenység keretein belül találkozassanak és abban részt vegyenek.

Ha ifjúsági projektjeinkbe be szeretnénk vonni a hátrányos helyzetű fiatalokat is, akkor nyilvánvaló és kézenfekvő, hogy olyasmit kell felkínálnunk a számukra, amit maguk is vonzóknak találnak. Gyakran vonzódnak olyan aktív műhelymunkákhoz, melyektől lendületet kapnak, és amelyek szokásos időtöltéseik kiszélesítésének tekinthetők. Az már az ifjúságsegítő feladata, hogy egy látszólag pusztán szórakoztató tevékenységbe nemformális nevelési tapasztalatokat is beépítsen. Ez a rejtett terv még csak nem is kell, hogy kifejtésre kerüljön a résztvevők számára.

Amikor ifjúságsegítőként rendszerezzük a nevelési tapasztalatokat, célunk a fiatalok világának tágítása, készségeik bővítése. Ahogy a három K modellnél említettük (kihívás, képesség és kapcsolat), a projektnek ki kell mozdítania a fiatalokat a mindennapi szokásaikból, hogy valami újat próbáljanak ki vagy tanuljanak meg. Ha viszont túl magasra állítjuk a mércét, biztosak lehetünk abban, hogy visszavonulnak.

Ezt egy erdei lakhoz is hasonlíthatjuk. A fiatalok rendszerint otthon ülnek – a komfortzónában. Az ifjúságsegítő megpróbálja kimozdítani őket a szokásaikból valami új felé – a kalandzónába. A kalandzóna az a terület, ahol a fiatalok biztonságos környezetben kísérletezhetnek és tanulhatnak. Ha azonban túl mélyre visszük őket az erdőbe, pánikot váltunk ki bennük. Ha pánikba esnek, hazaszaladnak, és később még nehezebb lesz őket kicsalogatni a házból.

Az ifjúságsegítő feladata olyan kalandos projekteket nyújtani (azaz kitolni azon határokat, amelyekhez a fiatalok hozzá vannak szokva), amelyek figyelembe veszik a résztvevők korlátait, hogy senki ne kényszerüljön átlépni egy olyan határt, amit nem szeretne. Erre jó példák az úgynevezett túlélőtáborok, ahol a fiatalok megtanulnak együttműködni egymással, új készségekre szert tenni és alkalmazni azokat. Emellett meg kell bízniuk egymásban ahhoz, hogy minden feladatot teljesíteni tudjanak. Ezek a határok akkor is tágíthatók, ha nem akarunk ilyen messzire menni. Ilyenek például a zenei, sport-, utcai művészeti, színházi és multimédiás projektek vagy ezek kombinációja (lásd a 25. oldalon: Kihívást jelentő tevékenységek).

Jó példa

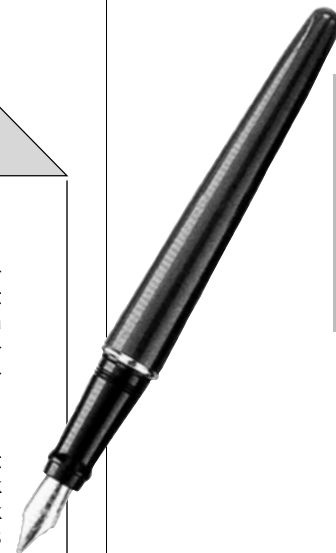
Egy tánctanárt már évek óta lenyűgözték a város egyik főterén gördeszkázó fiatalok: felkeltette érdeklődését a deszkások zenéje, mozdulatai, ugrásai és sebessége. Bár ekkor elsősorban lányoknak adott hastáncórákat egy ifjúsági központban, azon tűnődött, hogyan tudná bevonni a – főleg fiúkból álló – deszkás csoportot valamiféle előadásba. A hastáncórák alatt kísérletezve rájött, hogy ez a tánc nem kötődik szorosan az arab zenéhez. Nem sokkal később már a deszkások és a hastáncos lányok is lelkesedést mutattak egy közös előadás iránt. Az, hogy a tánctanár összehozta őket, mindkét csoportnak megadta a lehetőséget, hogy bővítsék készségeiket, és tudásukat színpadon mutathassák be.

Ez a példa azt mutatja, hogy milyen eredményes lehet, ha az ifjúságsegítő jó kapcsolatot ápol azokkal, akik a fiatalok találkozási pontjain dolgoznak, legyen az sportközpont, klub, (tánc)iskola vagy bármilyen más helyszín. A projekteket nehéz önállóan megszervezni, ezért érdemes kihasználni azokat a lehetőségeket és azt a tudást, amelyek már amúgy is kéznél vannak.

Kihívást jelentő tevékenységek

- **Zenei tevékenységek:** Ajánljunk fel egy próbatermet a fiataloknak. Ha az ifjúsági központ nem tud helyet biztosítani, próbáljunk közösen találni egyet. Bátorítsuk őket, hogy játsszanak helyi tehetségkutató versenyeken, iskolai bulikon vagy helyi vásárokon. Segítsünk a fiataloknak zenekart alakítani, együttműködni más irányzatokkal, esetleg pénzt gyűjteni a hangszerekre vagy az utazásra.
- **Sporttevékenységek:** Működünk együtt a sportközpontokkal; tárgyaljunk az edzőkkel vagy a helyi önkormányzattal, hogy a projektjeikhez csatlakozó fiatalok kapjanak engedményt. A fiatalok gyakran kedvelik a harcművészeteket és túléléspontokat. Próbáljunk önkénteseket, környékbelieket találni, akik vállalkoznak arra, hogy a fiatalokkal edzenek. Olyan szabadtéri sportok esetén, mint a labdarúgás, korcsolyázás, gördeszkázás, hegyi kerékpározás vagy kosárlabda, tárgyalhatunk az önkormányzattal az edzések helyszínéről és a felszerelés megfelelő helyen való tárolásáról. Arra is bátoríthatjuk a fiatalokat, hogy hasonló, környékbeli csoportokkal szervezzenek versenyeket.
- **Utcai művészeti tevékenységek:** A break és az utcai tánc még mindig igen népszerű és számos fiataalt vonz. A fiatalokat táncos projektek megszervezésére sarkallhatjuk, ha gyakorlóléhselyt biztosítunk számukra – tánciskolákkal vesszük fel a kapcsolatot –, és arra bátorítjuk őket, hogy működjenek együtt például klasszikusabbnak tekinthető tánc csoportokkal. Az utcai művészetek más formái is érdekes és kihívást jelentő projektekké válhatnak, különösen a szélesebb környezet együttműködésével – mint például a zsonglorködés, a graffiti vagy más irányzatokkal való kapcsolódás, legyen az zene (utcazenészek), sport (gördeszkások, korcsolyázók) vagy színház (utcai színház, élő szobrok).
- **Színházi tevékenységek:** A színház lehetőséget teremt az emberek számára, hogy mások legyenek, mint akik, és egy időre így lépjenek ki saját világukból. Néha kreatív megoldásokat is találhatnak saját problémáikra azzal, hogy egy pillanatra mások bőrébe bújnak. A színházművészet azon aktív formái, amelyek nem igényelnek szövegtanulást, mint például az improvizációs játék vagy az alternatív színház, különösen jól használhatóak a fiatalokkal. A fiatalokat támogathatjuk végső céljuk elérésében, azaz a darab előadásában.
- **Multimédiás tevékenységek:** A számítógép, a videó, a rádió, a fényképezés mind nagyon kedvelt tevékenységek a fiatalok körében. A média nemcsak nagyon jól használható a különféle projektekben, hanem igen könnyen be is mutatható. A résztvevőket megkérhetjük, hogy készítsenek videofilmet, honlapot, interjúsorozatot vagy fényképeket a környékről. Mutassák be a saját életüket vagy azokét, akik közel állnak hozzájuk. Lehetőség szerint működjenek együtt a helyi rádióval, televízióval vagy napilappal, és kérjék a támogatásukat. A kortársak által megtartott számítástechnikai tanfolyamok és az ifjúsági központnak készült honlapok is a lehetőségek közé tartoznak.

Jó példa

Portugáliában egy tucat 19–23 éves fiatal pályázatot nyújtott be az Ifjúság 2000–2006 Program Csoportos Kezdeményezések alprogramjának keretében. A csoportot egy nővér, két rendőr, egy tanár, egy köztisztviselő, egy ács, néhány diák és egyetemi hallgató alkotta. Úgy döntöttek, hogy olyan projektet terveznek és valósítanak meg, aminek célja egy olyan, szegénynek tekinthető vidéki környezet fejlesztése, amely kevés lehetőséget nyújtott a fiatalok számára szabadidejük eltöltésére. A projekt tevékenységei számos érdeklődési kört öleltek fel: kiállításokat, írás- és rajzversenyeket, koncerteket; az eurózámba tartozó országok ételspecialitásait és szokásait, az új valutáról szóló információs találkozót; autósorozatot; egy magazin létrehozását, amelyben a fiatalok hangot adhatnak véleményüknek és bizonyíthatják képességeiket; hagyományos játékokat és sporttevékenységeket. A projektet követő értékelés igen pozitív volt. A különböző tevékenységek hatással voltak a helyi közösségre; a projekt hosszú távú előnye pedig az, hogy az érintett fiatalok új kapcsolatokat teremtettek és partnerségeket építettek ki, amelyekre úgy tekintenek, hogy azok nagyban hozzájárultak a fiatalok integrációjához.

4. A fiatalok és a közeg, ahol élnek

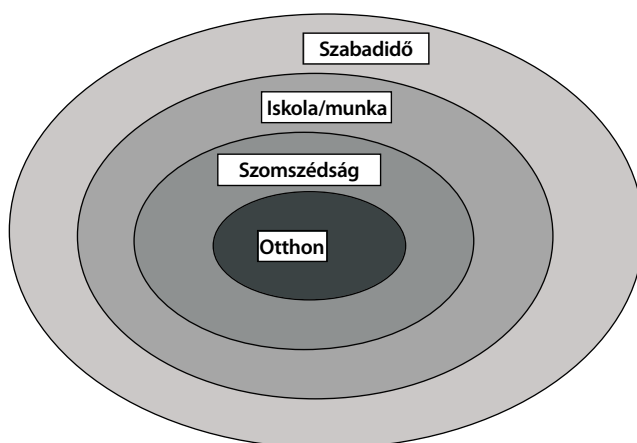

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

4.1 A fiatalok és közösségeik

A fiatalok nem egy másik szigeten élnek, hanem egy olyan társadalmi struktúra részei, amely különböző emberekből (szülőkből, tanárokból, képzőkből, munkaadókból stb.) áll, és amelyben mindenki más elvárásokat támaszt feléjük, más kapcsolatot ápol velük. Bár az ifjúságsegítők számára maguk a fiatalok a legfontosabbak, nem hagyhatják figyelmen kívül a fiatalok környezetében élőket és azok hatásait.

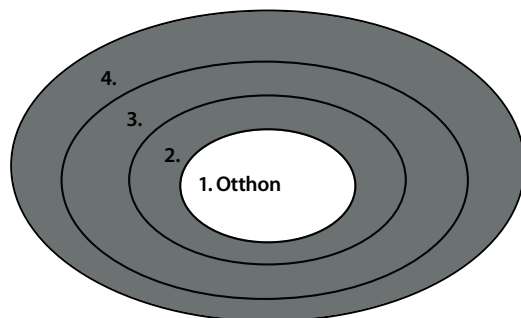
Han Paulides (1997) négy részre osztja fel a fiatalok világát:

A fiatalok mind a négy területen más-más személyekkel vannak kapcsolatban: barátokkal, szülőkkel, munkatársakkal, diáktársakkal, szomszédokkal, boltvezetőkkel, rendőrökkel, tanárokkal, edzőkkel stb. Ezek a személyek mind kapcsolatban állnak velük és hatással vannak viselkedésükre. Ezért fontos, hogy amikor ifjúságsegítőként projekteket dolgozunk ki a fiatalokkal, az említett személyek támogatását is megszerezzük. Emellett értékes információforrásnak is bizonyulnak abban az esetben, ha jobban meg szeretnénk ismerni a fiatalokat és a hozzájuk kapcsolódó világot. Ezért fontos, hogy megálljunk egy percre és elgondoljuk azon, hogyan állíthatnánk őket a mi oldalunkra.

Az ifjúságsegítőknek nem könnyű elhelyezni magukat a kapcsolatoknak eme bonyolult hálózatában. Ifjúságsegítőként nagyon világosnak és őszintének kell lennünk, amikor arról van szó, hogy melyek azok a pozíciók, amelyeket betöltünk, nem töltünk vagy nem tölthetünk be. A fiatalokat körülvevő személyeknek, akikkel tárgyalunk vagy együttműködünk, tisztában kell lenniük a tevékenységi területükkel. Ez óriási segítséget nyújt ahhoz, hogy bizalmon alapuló kapcsolatot építhessünk ki a fiatalokkal és környezetükkel (lásd a 6.3 pontot: *A bizalom kiépítése*). A kölcsönös bizalom minden egyéb munka alapja kell, hogy legyen.

A Paulides által meghatározott, a fiatalokhoz kapcsolódó négy környezetet különféle módon és különböző okokból is megközelíthetjük. Az alábbi áttekintés ennek megértését segítheti.

Az első csoportot a fiatalok közvetlen közelében élők alkotják: a családjuk. Fontos, hogy jó kapcsolatban álljunk ezzel a csoporttal, hiszen a fiatal programjainkban való részvétele függhet attól is, hogy a család helyesli-e a munkánkat. A szülők elérésének egyik módja, ha nyílt napokat, családlátogatásokat vagy

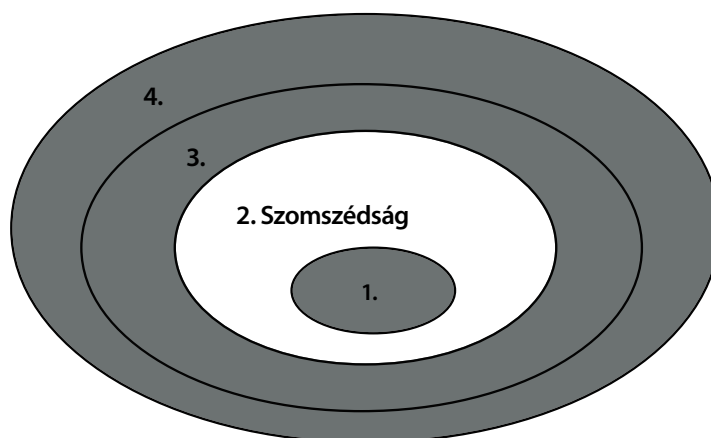

tanácsadási délutánokat szervezünk. Vegyük figyelembe, hogy ez némi kitartást igényel, hiszen a szülőknek esetleg bizonyos akadályokat kell leküzdeniük ahhoz, hogy felvegyék velünk a kapcsolatot. Ezek az akadályok eredhetnek időhiányból, nyelvi nehézségekből, zavaros otthoni állapotokból vagy abból az intézményekkel szembeni bizalmatlanságból, amely arra irányul, hogy meg akarják mondani, mit tegyenek. Ha ezt le szeretnénk küzdeni, legjobb, ha a családdal például nem közösségi házakban találkozunk. Beszéljünk velük inkább az utcán, legyünk a közelben és elérhetőek számukra. Ha bizalmi kapcsolatot szeretnénk kiépíteni, fontos, hogy a szülők megismerjenek bennünket és tevékenységeinket.

Jó példa

Egy ifjúsági központ összehívta a fiatalokat, hogy a szüleikről beszéljessenek. Arra a következtetésre jutottak, hogy a legtöbb szülő azt állítja, csak arra vágnak, hogy gyermekeik boldogok legyenek. Ez azonban főként azt jelenti, hogy a szülők boldogságra utasítják a gyermekeiket. A fiatalok elmondták, hogy szüleik nem értik meg, hogy a dohányzás, a szűk farmer viselése, egy egész éjszakai buli vagy a randi azzal a sráccal, aki az érettségi előtt kimaradt az iskolából, örömmel töltheti el őket. Ebből aztán hatalmas vita kerekedett, hiszen voltak olyan fiatalok is, akik képtelenek voltak megérteni, hogy mások mit élveznek a dohányzásban vagy a bizarr ruhák viselésében. Végül azonban oda lyukadtak ki, hogy ez mindenkinek a maga választása. Ekkor döntöttek úgy, hogy az ifjúságsegítő segítségével darabot írnak erről a témáról, amit a szüleiknek és másoknak is előadnak. Voltak fiatalok, akik számára a darab olyan kapunak bizonyult, ami újra utat nyitott a szüleikkel való párbeszédhez – egy olyan párbeszédhez, amely különbözött a szokásos, nem éppen építő jellegű vitáktól. Ezek a fiatalok és szüleik így végre kölcsönös megállapodásra juthattak.

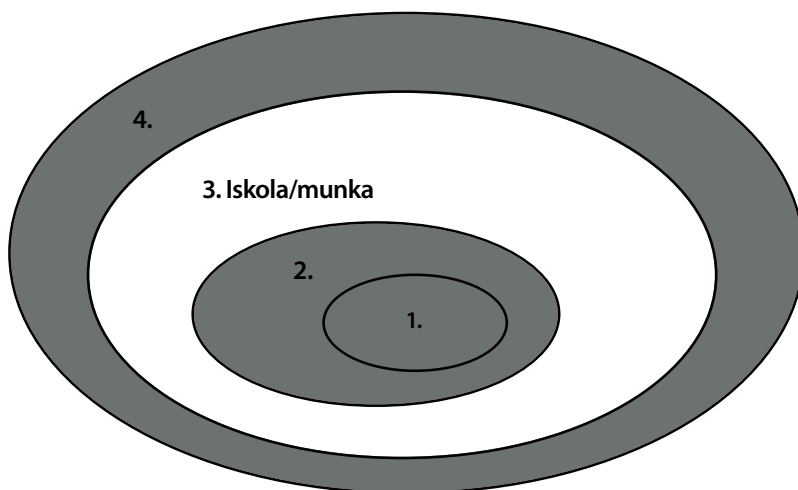
Az ifjúsági munka sikerének lényeges eleme, hogy a fiatalok szomszédságának hálózatába is bekapcsolódjunk. Ha jó a kapcsolatunk a környékkel, az emberek szükség esetén szívesebben segítenek, sőt: ha gond adódik, el is látogatnak hozzánk. Támogatásuk elengedhetetlen a tevékenységeinkről kialakított kép érdekében. A jó imázs kialakításához bevethetjük a helyi rádiót, televíziót és a napilapokat is. Minél többen tudnak a tevékenységeinkről – és itt nem csak a fiatalokra gondolunk – és minél inkább úgy érzik, hogy bevonjuk őket a munkánkba, annál jobb lehet a végeredmény.

Jó példa

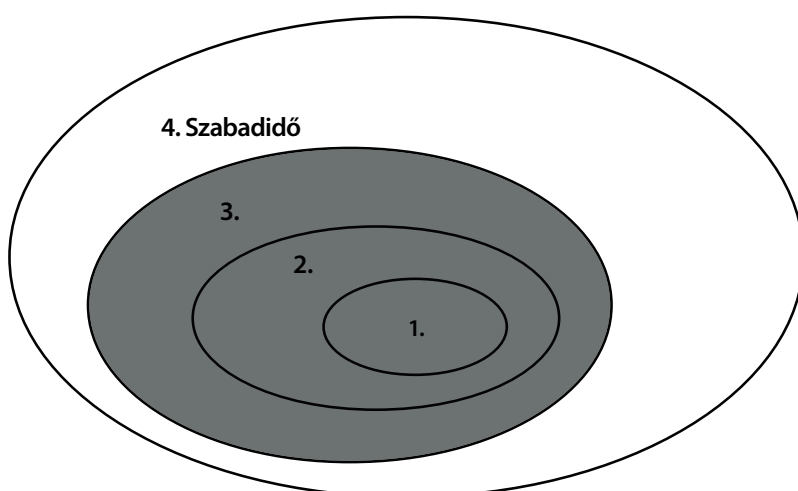
1999-ben nyári tábort szerveztek egy kis cseh faluban. Mivel ez a közeli városban külföldi fiatalok egész inváziójával járt, szükségessé vált néhány, a közösséghez tartozó személy bevonása is. A fiatalokat arra kérték, hogy csatlakozzanak a táborhoz, a falubeli tanárokat pedig, hogy fordítsanak. A közösségi konyha biztosította az étkezést. A tábort indító falutúrát a polgármester vezette, akit a helyi lap újságírója kísért. Az utolsó héten focimeccset rendeztek a fiatalok és a helyi csapat között. A faluban mindenki tudott a látogatók jelenlétéről, és így vagy úgy részesei is voltak a tábornak. A fiatalokat ezért nem tartották betolakodóknak, sőt vendégként üdvözölték őket.

A célcsoportunk közvetlen környezetében élők egy másik csoportját a kortársak: a barátok és ismerősök alkotják. A kortársak szerepe azért fontos, mert megítélésük meghatározhatja, hogy barátaink mit gondolnak az általunk felajánlott projektekről. Ha sikerül vonzóvá tennünk az általunk felajánlott tevékenységeket, és a résztvevők érdekes dolgokat is tanulhatnak azokból, akkor a csatlakozni szándékozó fiatalok száma gyorsan emelkedhet. A helyi média itt is fontos szerepet játszhat a tevékenységről kialakuló kép kialakításában, ezért ezt is érdemes kihasználnunk.

Az iskola alapvető információkkal szolgálhat a környékről, kezdve az iskolában tanulók számától a kultúrájukig, az iskolát elhagyók számától a végzettségi szintjükig. Nemformális pedagógiai programok összeállításakor fontolóra vehetjük, hogy együttműködést kezdeményezünk-e a tanárokkal és a munkaadókkal. Ennek egyik további előnye, hogy az iskola lehetőséget adhat terem és a rendelkezésére álló felszerelések használatára. Hátrány lehet ugyanakkor, hogy a fiatalok eleve ellenérzéssel viseltetnek az iskola iránt, és nem szívesen töltenek ott még több időt, ezért ez a lehetőség gondos előkészítést és mérlegelést kíván.

A negyedik terület, ahová a fiatalok kimozdulnak, azok a helyek, ahol a szabadidejüket töltik. Az ifjúsági munka ebben a szférában is elhelyezhető. Nagyon hasznos lehet kapcsolatba lépni a szabadidős tevékenységek szervezőivel, ami lehetővé teszi az ötletek, tapasztalatok és olyan források cseréjét, amelyek kapcsolódnak a hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munkához. Ezt részleteiben is tárgyaljuk a 4.2 pontban: *Partnerség kialakítása*.

Jó példa

A Mosoly Önkéntes Klub 2001-ben kezdte meg működését. A fiatalokból álló csoport egy délkelet-lengyelországi kisvárosban tevékenykedik. A helyi kulturális központ igazgatójának kinevezése után a – főként középiskolai – tanulóknak a Csoportos Kezdeményezések keretein belül támadt egy ötletük. Bialobrzegi, a város, ahol a projektet kidolgozták, nem nyújtott sok lehetőséget sem a fiatalok, sem a felnőttek számára. Nem volt mozi, uszoda, nem voltak parkok, és iskola után a fiatalok csak diszkóba és sörözőbe mehettek szórakozni. A problémás családokban élő gyerekek számára nem volt menedék, ahol a házi feladatukat megírhatták volna, ezért a fiatalok azon kezdtek gondolkodni, hogyan változtathatnák meg ezt a helyzetet, és segítséget kértek a helyi kulturális központ igazgatójától. Az igazgató lehetőséget adott a számukra, hogy megvalósíthassák saját projektjeiket, melyeket 5 fő témában 5 munkacsoportnak osztottak ki. A témák a következők voltak: tudomány, újságírás, felújítás, menedzsment és európai ügyek. A projekt fő célkitűzése az volt, hogy integrálják a fiatalokat és a helyi közösséget, valamint hogy egy olyan helyet hozzanak létre, ahol a fiatalok eltölthetik szabadidejüket. A fiatal önkéntesek a nehéz családi körülmények között élő kamuzsokkal is törődni szerettek volna. Segíteni akartak házi feladatuk megírásában, a szabadidő hasznos eltöltésében, valamint olyan egyéb tevékenységekben, mint a tánc, számítógépes ismeretek fejlesztése, festés és rajzolás. A projekt keretében előkészített tevékenységek a következők voltak: csoportos tervezés (a folyamat megtervezésében mindenki részt vett), műhelymunka az önkéntesek számára (hogyan dolgozzanak a gyerekekkel), önkéntesek által gyerekeknek tartott foglalkozások (idegen nyelvek, festés, tánc stb.), amelyekben a helyi önkormányzat, a helyi ifjúságsegítők és nyugdíjas tanárok is részt vettek.

Fontos figyelembe vennünk, hogy egyetlen megbeszélés nem elég ahhoz, hogy jó viszonyt alakítsunk ki a fiatalokhoz kapcsolódó különböző területekkel, hiszen ez egy hosszú távú befektetés időben, erőfeszítésben és forrásokban egyaránt. Ha együtt szeretnénk továbblépni a közös vagy hasonló célok irányába, akkor minden lehetőséget ki kell használnunk, hogy ezt a bizalmon alapuló hálózatot kiépítsük. Ez a jövőbeli együttműködés alapja.

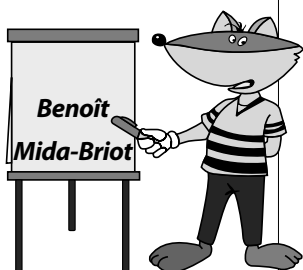
4.2 Partnerség kialakítása

Ahogy a fenti fejezetben is olvashattuk, tanácsos a fiatalokat nem elszigetelt egyéneknek tekintenünk. Ahogy a fiatalok, úgy az ifjúságsegítők sem egy másik szigeten élnek. Nem egyedül foglalkoznak a kérdéses fiatalokkal. Ha ez így van, akkor partnerségben dolgozhatunk más szakemberekkel és önkéntesekkel is, akik közvetve vagy közvetlenül ugyanazzal a célcsoporttal dolgoznak. Ez az együttműködés már az alapoknál, az éppen aktuális tevékenységek szervezésekor elkezdődhet. Például megbeszélhetjük a városházával, hogy biztosítsák a helyi közösségi központot a különböző foglalkozások számára, vagy kapjunk felhatalmazást egy ott megrendezendő fesztiválra. Ezek a példák olyan együttműködések kezdetét jelenthetik, amelyek végül tartós partnerséggé nőnek ki magukat.

A másokkal történő közös munka nemcsak a hasonló célok érdekében kifejtett erőfeszítést és az elnyert források megsokszorozódását jelenti, hanem átfogóbb és erőteljesebb megközelítést eredményez a célcsoporttal való munkában. Lényeges, hogy a hasonló célokért tevékenykedő szakemberekkel megosszuk az elképzeléseinket és tapasztalatainkat (például lehetőségeket teremthetünk azok számára, akik újra és újra lemorzsolódnak látszanak). Az ilyen együttműködés növeli a motivációs szintünket, és lendületet ad közös ügybe vetett erőfeszítéseinknek.

Egy valódi partnerség azonban több, mint rövid és megtervezett együttműködések sorozata. El kell gondolkodnunk azon, hogy miért küzdenek a partnerek, és saját tevékenységi körünk hol egészítheti ki a közös célok elérését. A működő partnerség kialakításának és fenntartásának folyamata időt, erőfeszítést és forrásokat igényel. Ez a befektetés azonban alaposan megtérül, mert jutalma a fokozott motiváció, a bepillantás mások munkájába és a hasonló elképzelések megosztása.

Tehát kivel érdemes szövetségre lépni? Az ifjúságsegítőknek lehetnek szakmai kapcsolataik, de mindennapi munkájuk során másokkal is megismerkedhetnek (az utcai és egyéb szociális munkásokkal, tanárokkal, rendőrökkel), akik ugyanazokkal a fiatalokkal dolgoznak. Ezek a személyek azok, akik a célcsoport (például a hátrányos helyzetű fiatalok) életének különböző területein és más-más szakaszában együtt dolgoznak.

A fiatalokat érintő társadalmi kérdésekről (közösségi bevonásról, drogprevencióról, AIDS-cel kapcsolatos felvilágosításról stb.) szóló megbeszélések vagy szemináriumok gyakran megfelelő közeget teremtenek ahhoz, hogy az ezeken a területeken tevékenykedő különféle szereplőkkel találkozzunk. A tevékenységek összeállításakor itt megtalálhatjuk az együttműködési lehetőségekhez szükséges kapcsolatokat; a szervezetek közötti együttműködések pedig hosszú távú partnerséggé is válhatnak.

Különösen a hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő munkában fontos a partnerség kialakítása azokkal a szervezetekkel, amelyek együtt dolgoznak a célcsoport különböző életszakaszaihoz kapcsolódó területeken, hiszen az ifjúsági munka hatása az osztályteremben és más projekteknél is folytatható.

Mielőtt működő partnerség kialakítására törekednénk, a következő feltételeknek kell megfelelnünk:

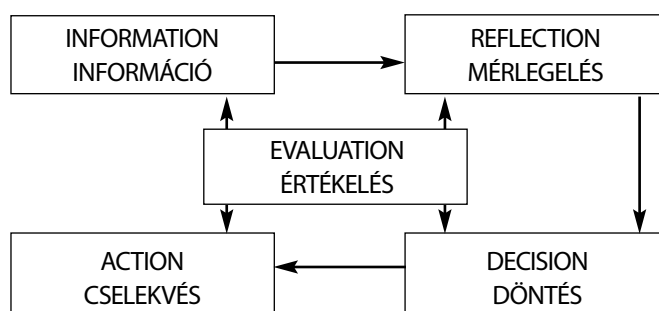
- A munka során a partnereknek közös célokkal is kell rendelkezniük, de minimum követelmény az egymással való összeférhetőség;
- A munka középpontjában (ahogy azt a 6.1 pontban: a Szellemiségben tárgyaljuk) a célcsoportnak (a hátrányos helyzetű fiataloknak) kell állnia. Cél lehet például, hogy hitet, erőt és képességeket adjunk a fiataloknak életük irányításához, átsegítsük őket életük következő lépéseire, vagy a társadalmi bevonás felé tereljük őket;
- Az egyes partnerekben és azok vezetőiben meg kell lennie az akaratnak, hogy partnerségre lépjenek egymással – emellett időt és forrásokat kell biztosítaniuk a partnerség működtetéséhez;
- Az egyes szereplőknek azonos nevelési alapelveket kell vallaniuk, vagy a különbségeknek összeegyeztethetőeknek kell lenniük;
- A munkamorál és szervezeti kultúra szempontjából is fontos az összeegyeztethetőség: a partnereknek erős motivációval kell rendelkezniük egymás irányában arra, hogy igazodjanak egymás munkakultúrájához;
- Végül, de nem utolsósorban hatékony kommunikációs csatornákra és alkalmakra van szükség ahhoz, hogy a partnerek megvitassák, megtervezzék, megvalósítsák és értékeljék a partnerséget hogyan kell tenniük!

Egy ilyen együttműködés közvetlen hasznélvezői a célcsoport és a partnerségben részt vevő szervezetek lesznek. A közös munka különféle módozatainak felfedezése és egymás kiegészítése egyértelműen mindkét fél hasznára válik.

IMDCS+É (IRDA+E)⁴ : irányelvek a partnerség kialakításához

Ha még nem dolgoztunk a fent leírt partnerségben, az alábbi, pontról pontra bemutatott megközelítés segítséget nyújthat azok számára, akik az egyszerű együttműködést meghaladva a tartós partnerség elképzelése és megvalósítása felé szeretnének haladni. Ezek az irányelvek egy kissé formálisnak és elvontnak tűnhetnek ugyan, de felépítésük logikus, így saját igényeinkhez igazíthatjuk azokat.

Egy partnerség kialakításának előfeltétele természetesen az, hogy egy vagy több olyan szervezetet vagy szakembert találjunk, akik érdeklődnek a közös munka iránt. Ezek a szervezetek vagy szakemberek ideális esetben teljesítik a fenti elvárásokat, de ne ragadjunk le ezen részleteknél! Ezek után kezdődhet meg a partnerség valódi működése. Az öt szakasz mindegyikénél található néhány tipp és kérdés, amit érdemes fontolóra vennünk.

⁴ A T-kitben az angol rövidítés (IRDA+E) helyett az IMDCS+É magyar megfelelőt használjuk. (lektor)

1. Az információs szakasz

Amikor elhatározzuk, hogy partnerséget alakítunk ki, tisztában kell lennünk azzal, hogy miért szeretnénk más szervezetekkel vagy szakemberekkel együttműködni. Készítsünk leltárt a saját szervezetünk motivációiról, a konkrét igényekről és azokról az erőforrásokról, amelyeket fel tudunk használni a partnerséghez. Egy lista formájában válaszoljunk az alábbi fő kérdésekre, amit természetesen a partnerek is megtehetnek.

kérdés

- Mit várunk mi és munkatársaink ettől a partnerségtől?
- Milyen álláspontot és javaslatokat képvisel a vezetőség egy ilyen partnerséget illetően?
- Mi az együttműködés várt haszna a célcsoport és a szervezet számára?
- Milyen hálózati munkával kapcsolatos, előzetes tapasztalatokkal rendelkezik a szervezet? Melyek az erősségeink és gyengeségeink?
- Melyek a rendelkezésre álló erőforrások (emberi, időbeni, anyagi, a helyet és költségvetést illetően)?
- Ki és hogyan dolgozik a hátrányos helyzetű fiatalokkal?
- Vannak olyan külső tényezők, amelyek közelebb visznek bennünket a partnerségekhez vagy amelyek megakadályozzák a kialakításukat (pénzügyi támogatás, politika stb.)?
- Kiegyensúlyozott lesz-e a partnerség (egyenlő hozzájárulás, egyenlő előnyök, egyenlő részvétel)?

2. A mérlegelési szakasz

Miután saját szervezetünk és a partnerszervezetek is összegyűjtötték ezeket az információkat, hasonlítsuk össze a válaszokat, és vitassuk meg az együttműködés különféle lehetőségeit. A partnerek csak világosan meghatározott célok mentén haladjanak a közös együttműködés elképzelése felé. A tárgyalások során érdemes körvonalazni a jövőben közösen végzendő tevékenységeket. Ezt írásba foglalhatjuk egy közös dokumentumban, amelyre később az együttműködési megállapodást alapozhatjuk. Ebben a dokumentumban a következő kérdésekre keressük a választ.

kérdés

- Melyek a közös célok?
- Milyen jellegű partnerségről van szó (informális vagy közös projektekre, munkacsoportokra, információcserére irányuló)?
- Milyen közös tevékenységek valósíthatók meg, és milyen lépéseket kell tennünk ennek érdekében?
- Milyen szempontok alapján történik a partnerség értékelése, milyen gyakran és milyen módon kellene ellenőrizni és értékelni azt?
- Mi a partnerség időterve (időtartama, gyakorisága, határidők stb.)?
- Hogyan oszlanak meg a feladatok (ki miért felelős)?
- Milyen kötelezettségeket vállalnak a felek (beleértve az erőforrásokat is)?
- Hogyan ismerhetik meg egymást a szervezetek munkatársai a lehető legjobban?
- Milyen képzési igények merülnek fel? Gondoskodunk-e a bevont személyek felkészítéséről szemináriumok, képzések, megbeszélések vagy munkatársak szakmai csereprogramjainak keretében?
- Milyen kommunikációs stratégiát kellene alkalmazni (hogyan kommunikáljanak a partnerek, milyen ügyekben és hogyan biztosítsák egymás felé az információkat)?
- Ki koordinálja és ellenőrzi a partnerség megvalósítását?
- Mi a költségvetési terv (bevételek és kiadások)?

Tippek

- Azokat az előnyöket, amelyeket a partnerség a partnerek számára nyújt, emeljük ki!
- A partnerség kerete legyen világos, de maradjon lehetőség a rugalmasságra is!
- Minden egyes lépéshez tűzzünk ki célul konkrét és látható eredményeket! Ez biztosítja a partnerek motivációs szintjét.
- Megvalósítható célokra és munkára törekedjünk!

3. A döntési szakasz

Legtöbbször a mérlegelési szakaszban nem a tárgyalóasztal mögött ülő ifjúságsegítők és egyének az egyedüliek, akik a partnerséget érintő döntési folyamatban részt vesznek (ez főként az emberi és a pénzügyi kötelezettségek kapcsán érvényes). Ideális esetben minden partnerszervezetet be kell vonnunk a partnerség kialakításának teljes folyamatába; de ha nem így van, akkor is eljön a pillanat, amikor az adott partnerségről hivatalos döntésnek kell születnie. Az érintett szervezetek felépítésétől függően ez egy többé-kevésbé hivatalos eljárás. Vannak ifjúságsegítők, akiknek megvan a szabadságuk ahhoz, hogy ilyen partnerségi megállapodásokról döntést hozzanak, míg más szervezeteknél a döntésnek a teljes hierarchiát végig kell járnia (ami természetesen az időbeosztásunkra is hatással van). Ha hivatalos partnerségi megállapodásra van szükségünk, az alábbi néhány kérdés segíthet annak tervezetének elkészítéséhez.

Javaslatok a döntési szintekhez tartozó tervezet készítéséhez

- Részletesen írjuk le a megvalósítandó közös tevékenységet: a célokat, az akciótervet és annak egyes lépéseit!
- Jelenjenek meg benne a fent vázolt főbb elemek – például az időterv, a feladatterv felelősökkel, az erőforrások, a koordináció, az ellenőrzés és az értékelés!
- Tartalmazza továbbá a pontos adatokat a jelenlegi partnerségi megállapodás időtartamáról, és rendelkezzen az esetleges módosítási folyamatokról! Vegyük figyelembe például, hogy a partnerek hogyan bonthatják fel a megállapodást, és hogy ezekben az esetekben mi történik.

Tippek

- Amikor az egyes döntési szintekhez tartozó javaslatokat bemutatjuk, fogalmazzunk érthetően, de ne menjünk bele túlságosan a részletekbe! Bár a partnerségi megállapodásnak szabatosnak kell lennie, az esetlegesen felmerülő módosítások érdekében gondoskodjunk némi rugalmasságról is.
- Tudjuk meg, hogy melyek a vezetőség félelmei, és ennek megfelelően alakítsuk ki a partnerséget vagy legalább a partnerségi megállapodást! Például, ha azt az egyik partner fontosnak találja, akkor mutassuk be a várt multiplikáló hatást; vagy ha a nemek közötti egyensúly kulcskérdés, akkor részletezzük, hogy az együttműködésünk során hogyan kezeljük ezt a kérdést.
- Próbáljuk meg megszerezni saját és partnereink munkatársainak támogatását! Legyünk világosak és nyíltak a partnerség előmenetelét illetően.
- Győződjünk meg arról, hogy elegendő erőforrást fordítunk-e a partnerségre! Ha már a kezdetekkor nem kötjük ki ennek részleteit, a megállapodás létrejötte után nehéz ennek megváltoztatása. Mindig jobb az elején többet kérni és a humán és pénzügyi hozzájárulásból később visszavenni, ha ellentételek merülnek fel (mely esetben természetesen a partnerséget az erőforrások új mennyiségéhez kell igazítanunk).

4. A cselekvési szakasz

Amint az összes partner zöld utat kapott a partnerség kialakításához, elkezdődhet az igazi munka. Ami a jövőben ránk vár, annak legnagyobb részét a mérlegelési szakaszban már megterveztük, így egyszerűnek tűnhet pusztán a tervek szerint nekilátni a munkának. Alábbiakban mégis adunk néhány tippet ahhoz, hogy minden rendben menjen.

Tippek

- Osszuk kisebb szakaszokra a munkát, így az előmenetel során kipipálhatjuk az elvégzett feladatokat! A rendszeres, gyors és látható eredmények növelik a motivációs szintet.
- Ezeket az eredményeket aztán kommunikáljuk a bevont partnerek és a különböző szervezetek munkatársai vagy vezetése felé, hogy naprakész információkkal rendelkezzenek, és biztosítsuk részvételüket a folyamatban!
- A cselekvési szakasz mutatja meg, hogy a partnerek hogyan tudnak együttműködni és a partnerségi megállapodást pedig konkrét és sikeres cselekvéssé változtatni. A partnerség által eredményezett jó példákat jegyezzük fel a jövőre nézve!
- Folyamatosan ellenőrizzünk, hogy bármilyen kedvezőtlen fejleményt korrigálni tudjunk! Rendszeresen beszéljük meg és mérlegeljük, hogy az elhatározások irányába haladunk-e.

5. Értékelés

Az értékelés nem külön szakasz, az összes előző szakaszban szerepelnie kell. Partnerségünk minőségének monitorozására minden egyes szakaszban szükség van (információ, mérlegelés, döntés és cselekvés). Az értékelési szempontokat az együttműködés elején kell meghatároznunk és a partnerségi megállapodásban lefektetetteknek megfelelően kell betartanunk. A cselekvési szakasz végére tervezzünk be egy végső értékelést, amibe minden érdekeltet vonjunk be (a célcsoportot, a partnereket, a helyi hatóságokat, intézményeket stb.). A megvalósult munka sikereit és minőségi tényezőit emeljük ki, így a partnerség eredményei az együttműködés új perspektíváihoz, a partnerség bővítéséhez vagy még több partner bevonásához is vezethetnek.

Javaslatok az egyes szakaszokban elvégzendő értékelésekhez

- *Információs szakasz:* Megbízhatóak az információink? Még több információra van szükségünk? Honnan szerezhetjük be ezeket az információkat?
- *Mérlegelési szakasz:* A közös mérlegelésben meghatározottak minden csoport motivációinak megfelelnek? Elég világosak és rugalmasak a partnerségben vázolt javaslatok? Minden elemet megvitattunk?
- *Döntési szakasz:* Tekintetbe veszik-e a vázolt javaslatok a partnerek elvárásait? Reálisak és megvalósíthatóak a célok és a cselekvési tervek? Megfelelő-e a teljes döntéshozatali folyamat? Megállapodás született-e a monitorozási és együttműködési mechanizmusról? Azt tartalmazza a partnerségi megállapodás, amiben megegyeztünk?
- *Cselekvési szakasz:* A feladatokhoz igazítottuk a monitorozáshoz és a koordinációhoz rendelt erőforrásokat? A megvalósuló munkából a partnerszervezetek munkatársainak is előnye származik? Hogyan reagálnak a célcsoport tagjai és más munkatársak az új együttműködésre? Elég tájékozottak? Elég információt biztosítunk a számukra? Hogyan zajlik a kommunikáció? Vannak olyan gyakorlatok, amelyeket meg szeretnénk ismételni vagy tökéletesíteni? Mindenki tiszteletben tartja a partnerségi megállapodást?
- *Értékelési szakasz:* Rendelkezünk alkalmazható értékelési eszközökkel? Úgy halad a projekt, ahogy vártuk? Miért? Minden, a partnerségben részt vevő szereplőnek megvan a lehetősége arra, hogy hangot adjon a véleményének arról, hogyan zajlik a munka? Felhatalmazza őket a projekt arra, hogy ezt megtegyék? Elérte azt a partnerség, amit vártunk? Hogyan tudnánk a legjobban terjeszteni ezen tapasztalatok eredményeit, és hogyan tudnánk a leginkább tökéletesíteni a további együttműködést?

További tippek a partnerségek létrehozásához

- Kezdetől fogva fogalmazzuk meg világosan, hogy mit várunk a partnerségtől és mit nem!
- Kezdetől fogva törekedjünk a partnerek közötti jó viszonyra! Szervezzünk csapatépítő tevékenységeket (menjünk és igyunk meg együtt valamit, kiránduljunk, látogassuk meg egymás szervezeteit, munkahelyét, otthonát stb.). Ne feledjük, hogy emberekkel dolgozunk, nem szervezetekkel.
- Találjunk közös utat az információs és mérlegelési lépések megtételéhez azokkal, akikkel együtt dolgozunk!
- A céljainkat és azok megvalósítását illetően kerüljük a túlzott optimizmust vagy az irreális hozzáállást! Legyünk gyakorlatiasak. A kezdeti együttműködés mindig szélesebb körű és erősebb partnerséggé alakítható.
- Törekedjünk arra, hogy a partnerek feladatai és kötelezettségei minden egyes szakaszban egyensúlyban maradjanak! Kerüljük, hogy az egyik partner több felelősséget vállaljon a többiekénél.
- Számoljunk partnereink különféle munkastílusával és szervezeti kultúráival!
Az interkulturális tanulás T-kit részletesen tárgyalja az interkulturális kérdéseket.

Jó példa

Tapasztalat a partnerségről egy képzés során

2000-ben két – egy francia és egy holland –, utcai szociális munkával foglalkozó szervezet kísérleti projektet valósított meg az Ifjúság 2000–2006 Program keretein belül. A francia utcai szociális munkások Hollandiába látogatva a holland kollégáik által megvalósított sikeres projektekbe kaptak betekintést egy szakmai tapasztalatcsere keretében. A francia nemzeti iroda olyan ígéretesnek találta a projektet, hogy egy képzésen alapuló partnerségi megállapodást írt alá a CNLAPS-szal, amely egy francia, utcai szociális munkával foglalkozó szervezet. Az együttműködésben szervezett, európai cserék megvalósítását elősegítő képzésen 20 olyan szociális munkás vett részt, akikre a jövőben erőforrásként tekintettek. A képzésnek köszönhetően számos csereprogram valósult meg hátrányos helyzetű fiatalok bevonásával. Továbbá egy olyan nemzetközi tanulmányútnak adtak helyet, amely alatt a képviselt országokban zajló utcai szociális munkába kaptak betekintést a résztvevők. Hasonlóképpen szociális munkásoknak szerveztek egy konferenciát az Ifjúság 2000–2006 Programról. Számos új kapcsolat és projekt jött létre a különböző országok utcai szociális munkásai között. Ezek eredményeként az Ifjúság 2000–2006 Programot egyre gyakrabban használják a hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozó szakemberek is, akik a nemzeti iroda számára is prioritásként kezelt célcsoport. Az utcai szociális munkások új, munkájuk során használható eszközre lettek: az Ifjúság 2000–2006 Programra. A partnerség sikeréből kiindulva a következő évre vonatkozóan is tárgyalásokat kezdtek az új partnerségi megállapodásról.

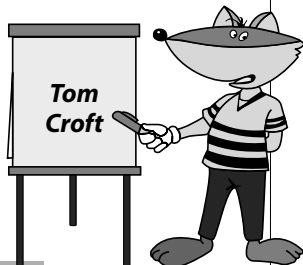
CNLAPS: www.cnlaps.asso.fr; contact@cnlaps.asso.fr.

Az Ifjúság 2000–2006 Program francia nemzeti irodája: www.injep.fr; jpe@injep.fr.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

4.3 Különbéféle munkakörnyezetek

Akár ki szeretnének alakítani partnerségeket (ahogy azt az előző fejezet is tárgyalja), akár nem, az ifjúságsegítők által vállalt szerepek és képességek igen változatos formában jelentkezhetnek. A hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozók egy sor különféle munkakörnyezetben tevékenykedhetnek, melyek a rövid távú beavatkozástól a hosszú távú elkötelezettségig terjednek. Mindkét végletre (skálára) vonatkozóan tapasztalhatunk előnyöket és hátrányokat, de ezek ki is egészíthetik egymást. Mint ifjúságsegítőknek, akik munkájukba másokat is be kívánnak vonni, tisztában kell lennünk azzal, hogy a skálát tekintve hol helyezkedünk el, és az ez alapján választott munkastílusunk milyen következményekkel jár.

A skála két végére jellemző munkakörnyezetek:

Rövid távú beavatkozás	Hosszú távú elkötelezettség
<p>Gyakran meghatározott fiatalokra irányul, akiknek a problémái vagy helyzete az illetékes hatóság látókörébe került.</p> <p>A szociális szektor szakemberei vállalják (szociális munkások, iskolai tanácsadók vagy mentorok, feltételeken szabadlábúra helyezettek felügyeletével megbízott rendőrtisztek stb.).</p> <p>Rendszerint a fiatalok életében bekövetkező krízis eredménye.</p> <p>A krízis megoldását követően a támogatás hirtelen megszakadhat.</p> <p>Egy fiatalnak esetleg nem sok választása van a beavatkozást illetően.</p> <p>Bár gyakran szükségesek és fontosak, a beavatkozások és a beavatkozással társított személyek a fiatalokat ellenségessé vagy gyanakvóvá tehetik.</p>	<p>Gyakran közösségi alapokon nyugszik, helyi alkalmazottakkal, helyileg működtetett (ifjúsági klubok, régóta működő közösségi kezdeményezések vagy programok, helyi önkéntesek vagy szakemberek, akik már évek óta a környéken élnek és dolgoznak stb.).</p> <p>Rendszerint nem hivatásos vagy önkéntes jellegű.</p> <p>Minden fiatal számára elérhető, néha azonban a hátrányos helyzetű fiatalok felé irányul.</p> <p>Nem kötelező jellegű, a bevont fiatalok rendelkeznek a választás szabadságával.</p> <p>A részt vevő fiatalok nagy valószínűséggel „magukénak érzik”.</p> <p>Hosszú távon nyújt lehetőségeket és támogatást a fiatalok számára.</p> <p>Gyakran épül a személyzet és a fiatalok közötti kölcsönös bizalomra és tiszteleten alapuló erős kapcsolatokra.</p>

Az alapoktól kiinduló, sikeres munkakapcsolatok felépítése sohasem könnyű feladat. Gondosan és figyelmesen kell eljárni, hogy biztosíthassuk, hogy az együttműködés mindig, minden fél számára kölcsönösen előnyös legyen, és az együttműködés középpontjában az érintett fiatalok érdekei álljanak (lásd az előző fejezetet: 4. A fiatalok és a közeg, ahol élnek).

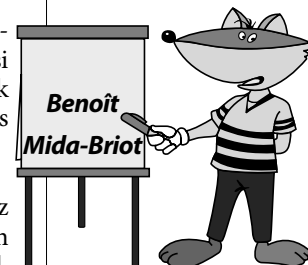
5. A nemformális pedagógia mint a bevonás eszköze

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Az egyén folyamatosan tanul és fejlődik. Élete minden területén folytonosan elsajátít valamit. Sokat tanulunk az iskolaévek alatt, de nem feledkezhetünk meg a hivatalos tanulási környezetet kívül eső tanulási lehetőségekről sem. Az életben minden tanulási tapasztalat hozzájárul az egyén fejlődéséhez és annak a környezetnek a jobb megértéséhez, amelyben él. Ez az, ami lehetőséget teremt a számára, hogy teljes értékűen vegyen részt a társadalomban.

A formális oktatási rendszer (iskolák, egyetemek, szakképzés) célja megadni a fiatalok számára azt az alapvető tudást, amit aztán felhasználhatnak társadalmi integrációjukhoz. Sajnos azonban sok esetben a formális oktatási rendszer különféle okok miatt nem gondoskodik az összes fiatal tanulási igényéről. Ezért kell elérhetővé tenni a személyes fejlődés más forrásait is. Ezek egyike lehet a nemformális pedagógia, különösen – de nem kizárólag – a hátrányos helyzetű fiatalok számára. Ez a fejezet a tanulási különféle módjait tárgyalja: összeveti azokat, és fontolóra veszi, miért és hogyan lehetne a célcsoportunk számára a nemformális pedagógia egy „második esély”.

5.1 A nemformális pedagógia kontra formális oktatás és a szakképzés

Európában a legtöbb fiatal élete során részt vesz valamilyen oktatási formában. Ez a formális iskolai oktatás rendszerint a diák/hallgató és tanára közötti „vertikális” kapcsolaton alapul: a tudás birtoklója (a tanár) és a befogadó (a tanuló). A tanár leginkább előadások és tananyagok formájában adja át tudását a tanulónak. A tanulási út végén egy írásos dokumentum igazolja a tanuló hivatalos feltételek között megszerzett tudását. Ezek a bizonyítványok és diplomák gyakran kulcsfontosságú szerepet játszanak a munkaerőpiacon és a társadalom felé vezető ajtókat nyitásában. Az egyetemi diplomák leginkább elméleti tudást jelentenek.

A szakképzés az általános tudás mellett magasabb szintű gyakorlati tartalommal is bír. Ez adja meg a tanuló számára azt a gyakorlati képzettséget, ami a munkaerőpiacon közvetlenül hasznosítható. A szakmai gyakorlat rendszerint része a szakképzésnek. A „tanoncok” valós munkakörnyezetben, egy mentor támogatásával a legalacsonyabb szintről kezdve sajátítanak el egy szakmát. A tanulási folyamat végén a tanulók ebben az esetben is bizonyítványt kapnak. A szakképzés gyakran rövidebb ideig tart, mint a formális keretek között zajló tanulmányok. Célja az alkalmazható szakképzettség gyors megszerzése. A tanár és a tanuló közötti kapcsolat itt is vertikális, ahol a tanár szaktudását adja át a tanulónak.

A nemformális pedagógia ezzel ellentétben „cselekedve tanulás”-ként határozható meg. A tanulási módszertan lényege a tanulók és az általuk megtapasztalt konkrét helyzetek közötti interakció. Rendszerint nincsenek tanárok vagy előadók, akik a tudást a katedráról adnák át. Ehelyett a tanulók és a facilitátorok egy horizontális kapcsolatban, együttesen járulnak hozzá a tudás mélyítéséhez és a készségek fejlesztéséhez. Az oktató vagy facilitátor aktívan vagy kevésbé aktívan vesz részt a tanuló előnyére váló tanulási tapasztalatok létrehozásában. Ez történik az ifjúsági munkában is. A különféle módszerek alkalmazásával – mint például a kortársnevelés, a projektszemléletű munka –, a mobilitási projektek segítségével lehetőség nyílik arra, hogy a nemformális pedagógia előnyeit a lehető legmagasabb szintre emeljük a fiatalok számára. A tanulási folyamat középpontjában a tanulók állnak, az ifjúságsegítők pedig ebben támogatják őket. Napjainkban sajnos a nemformális pedagógiában részt vevő tanulók által megszerzett kompetenciákat hivatalosan még nem igazán ismerik el.

Néha zavar tapasztalható abban a tekintetben, hogy mi a különbség a nemformális és az informális tanulás között. Az informális tanulást spontánnak tekintjük, hiszen az a mindennapi életben zajlik. A nemformális tanulást azonban egy facilitátor, képző vagy ifjúságsegítő tervezi és gondolja át, aki a tanulási folyamat során végig támogatást is nyújt.

	Formális oktatás: iskolai tanulmányok	Formális oktatás: szakképzés	Nemformális pedagógia (oktatás)
Alkalmazott tanulási módszerek	Olyan tanulási módszerek, melyekben a tudás birtokosa és a tanulók között a kapcsolat vertikális.	Ahogy az iskolai tanulmányok esetén, úgy itt is vertikális a kapcsolat. A módszerek a gyakorlat szerint változnak. A gyakorlat ideje alatt vezető tanár nyújthat segítséget.	Interaktív kapcsolat a tanulók és a környezetük között: „cselekedve tanulás”. Itt gyakori a kortársnevelés és a tanácsadás.
Tartalom	Leginkább általános. Az oktatásért felelős szakminisztérium határozza meg.	Célja az alkalmazható készségek megszerzése. Az oktatásért felelős szakminisztérium határozza meg.	A tanuló választja meg. A tartalmat nem, csak a konkrét tapasztalatszerzést határozza meg.
Bizonyítvány	Rendszerint a tanulmányi időszak végén adják. Az oktatásért felelős szakminisztérium által meghatározott feltételeknek megfelelően állítják össze.	Rendszerint a képzés végén adják. A tudás és a gyakorlat értékelését a sikerességtől teszik függővé. Az oktatásért felelős szakminisztérium által meghatározott feltételeknek megfelelően állítják össze.	Jelenleg nem ad bizonyítványt, de az egyetemi tanulmányokban figyelembe vehető. (Pl. Finnország.)
Időtartam	Általában 6–18 éves korig: általános és középiskolai oktatás; 18 éves kor felett: maximum 10 évnyi (egyetemi) tanulmány	Rendszerint rövid: bizonyos országokban 14 éves korban kezdődik és a középiskolai képzéssel párhuzamosan maximum 4 évig tart; egyetemi tanulmányokat követően 2 vagy 3 évet vesz igénybe.	Élethosszig tartó tanulás
Erősségek	(Általában 16 éves korig.) Mindenki számára kötelező ahhoz, hogy alaptudást nyújtson. Az állami iskolákban gyakran szinte ingyenes. Hivatalos iskolai bizonyítványt ad.	Rövid ideig tart és a munkaerőpiacon közvetlenül felhasználható, alkalmazható készségeket nyújt. Hivatalos szakképesítési bizonyítványt ad.	Mindenki számára az élet minden pillanatában elérhető. A hátrányos helyzetű fiatalok esetében egy „második esély”.
Gyengeségek	Az iskolai bizonyítványok általánosak, és további szakirányú tanulmányoknak vagy képzéseknek kell követniük. Nem alkalmas mindenki számára. Nem elismert Európa-szerte (nehézséget jelent a bizonyítványok elismertetése).	Gyakran nem a fiatalok választják, hanem a tanulmányaik során „eleve” előírják a számukra. A munkaerő-piaci igények változhatnak, ami a képesítést használhatatlanná teheti. Nem elismert Európa-szerte (nehézséget jelent a képesítés elismertetése más országokban).	Hivatalosan nem elismert.

5.2 Ifjúsági munka a hátrányos helyzetű fiatalok számára

Jó példa

Djilali a dél-franciaországi Toulouse egy „problémás” negyedében, hátrányos helyzetű fiatalok között nőtt fel. A diszkrimináció, az erőszak, a kábítószer-függőség, az iskolából való kimaradás, a szülőkkel, a rendőrséggel és a közösséggel kapcsolatos problémák mind megszokott gondok voltak, amelyeket a városban élő fiatalok jól ismertek és meg is tapasztaltak. Djilali tenni kívánt a közösségi életért, és egy érdekes programot szeretett volna kidolgozni. Az Ifjúsági Kezdeményezések keretében létrehozta a „Sport és Pihenés” nevű egyesületet, ami lehetőséget teremtett a városban élő fiatalok számára, hogy egy projektet valósítsanak meg. Djilali ekkor hét fiatalt mobilizált, hogy formába öntse a „Les ombres de la cité” című darabot, amely a hátrányos helyzetű területeken élő fiatalok által tapasztalt problémákat dolgozta fel. Az ötlet megszületésétől az ambiciózus projekt megvalósulásáig a csapat szerte Franciaországban tíz színházi előadást tartott középiskolákban, főiskolákon és más befogadó helyeken. A projekt Djilalinak és csapatának köszönhetően sikerrel zárult. Sokak érdeklődését felkeltette és szakképzések beindítását eredményezte. A legkitartóbb színészek napjainkban tanárképzésen vesznek részt, és mindannyian a közösségi életben tevékenykednek.

Bár az európai formális oktatási intézmények a 20. század második felétől már tettek erőfeszítéseket arra, hogy javítsanak az iskolákban az elmélet és gyakorlat közötti egyensúlyon, a fent vázolt különbségek nagyrészt a mai napig jelen vannak. Történtek kezdeményezések arra nézve, hogy a tanítás módszertanát a tanulók igényeihez igazítsák. Erre példa Philippe Meirieu elképzelése a „differenciált tanulási megközelítések”-ről, ami korlátozottan valósult meg. Ennél fogva számos fiatal a tanulmányai befejezése vagy a képesítés megszerzése előtt hagyja el a formális oktatási rendszert.

A nemformális pedagógia az iskolát idő előtt elhagyó vagy a társadalomban bizonytalan helyzetű fiatalok javát szolgálhatná, és második esélyként komoly befolyást gyakorolhatna az életükre. Ezt a pedagógiai megközelítést a fiatalokkal együtt, az ő aktív részvételükkel kell átgondolni, előkészíteni és megvalósítani. Mi több, alkalmazásának illeszkednie kell a fiatalok életéhez, figyelembe kell vennie az élettörténetüket; az ezt követő eredményeknek pedig el kell vezetniük a társadalmi befogadásuk útján meglehetően következő lépéshez.

A nemformális pedagógia megadhatja a hátrányos helyzetű fiatalok számára az erőt és képességet, hogy lépésről lépésre olyan saját projekteket hozzanak létre (ahogy azt a 6.2 pontban Lépésről lépésre látni fogjuk), ahol ők állnak az oktatás középpontjában, ahol érintettnek érzik magukat, érdekeltnek lehetnek; ahol erősen motiváltak, melynek következtében nőhet az önbizalmuk, és ennek eredményeként cselekvésen keresztül fejleszthetik készségeiket és képességeiket. A nemformális pedagógia ugyanakkor csak akkor működik, ha megvalósítása és ellenőrzése is megfelelő. Ez nem megy egyik pillanatról a másikra. Egymás megismerése, a bizalmon alapuló kapcsolat felépítése és a helyzetre szabott módszerek alkalmazása időigényes (lásd a 6.3 pontot: A bizalom kiépítése). Hasznos lehet azokkal is felvenni a kapcsolatot, akik már korábban ismerik az adott fiatalt (lásd a 4.1 pontot: A fiatalok és közösségeik és a 4.2 pontot: Partnerség kialakítása).

A nemformális pedagógia csoportos alkalmazásának egy másik érdekes aspektusa, hogy haszonélvezői később az eredmények multiplikátoraivá, barátaik szemében „tapasztaltabb kortársak”-ká válhatnak, így horizontálisan motiválhatják és támogathatják társaikat. Ez az úgynevezett kortársnevelés, amely elismeri a fiatalok egymással megosztott tapasztalatait és egymás támogatását hasonló tapasztalatok megszerzésében (lásd a 7.1 pontot: Kortársnevelés).

A nemformális pedagógia a bevonás eszköze lehet, különösen azok bevonásáé, akiknek nem volt szerencsésük a formális oktatási rendszerben. Az ifjúságsegítőknak és szociális munkásoknak tisztában kell lenniük azzal, hogy a megvalósított program egy szakasz a teljességre törekvő úton, és ennek következtében a cél nem maga a program. Feltételezi azt is, hogy a haszonélvezők alapvető igényeinek is megfelel. Nehéz a fiatalokkal személyes fejlődésükön keresztül együtt dolgozni úgy, hogy közben nincs fedél a fejük felett vagy nincs mit enniük.

A megközelítést lépésről lépésre igazítsuk a célcsoportunkhoz (lásd a 6.2 pontot: *Lépésről lépésre*), és minden lépésnél tervezzünk be konkrét és pozitív eredményeket (még ha azok apró eredmények is), hogy a motiváció dinamikáját fenntartsuk. A sikerélmény növeli az önbizalmat és az önbecsülést is.

Ha ezeket az összetevőket használjuk, és a fiatalok életútjának megfelelő pillanatában kezdjük meg a beavatkozást, a tevékenység erőteljes nevelési eszközzé válik a fiatal személyes fejlődésében. Ez az alternatív pedagógia valódi második eséllyé válhat a hátrányos helyzetű fiatalok számára ahhoz, hogy visszataláljanak a társadalomba.

Jó példa

M. 24 éves volt és munkanélküli. 16 évesen maradt ki az iskolából. Csonka családból származott, és kábítószerekkel való visszaélés miatt rendszeres kapcsolatban állt a rendőrséggel. M.-et egy szociális egyesület szedte össze az utcáról, és azt javasolta neki, hogy jelentkezzen az Európai Önkéntes Szolgálat egy rövid távú programjára, amit M. meg is tett. A projektet jóváhagyták: M. négy hónapra külföldre utazott, és kamaszokkal együtt alternatív turista-utakon dolgozott. A projekt során M. sokat tanult nemcsak az utak szervezésének gyakorlati oldaláról, hanem arról is, hogyan kommunikáljon egy idegen nyelven, hogyan töltsen el az időt és dolgozzon néha nehezen kezelhető kamaszokkal stb. A négy hónap letelte után M. úgy döntött, hogy a turizmus területén jelentkezik szakképzésre.

Ebben az esetben M. a nemformális pedagógia egy sajátos programját használta fel ahhoz, hogy élete visszakerüljön a rendes kerékvágásba. Mindkét ország szociális munkásainak támogatásával M.-nek sikerült újra kötelezettségeket vállalnia és hasznosnak éreznie magát a társadalomban. Nem a gyakorlati készségek elsajátítása – sátrak felállítása, főzés stb. – volt azonban a fő eredmény. Az igazi plusz M. számára az önkéntes programban az jelentette, hogy emberekkel került kapcsolatba, új élményekre tett szert, melyek végül életének új hivatásához, a turizmushoz vezettek. Ennek érdekessége, hogy a nemformális környezetben a pozitív tapasztalat kedvet és motivációt adott M.-nek ahhoz, hogy visszatérjen az iskolarendszeren belüli oktatási rendszerbe, és képzettséget szerezzen. Ezért vár sok remény és munka az ifjúságsegítőkre.

6. A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munka a gyakorlatban

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

6.1 Szellemiség

Amikor ifjúságsegítőként hátrányos helyzetű fiatalokkal dolgozunk, tudatosan vagy sem, de bizonyos morális vezérelvekhez, szellemiséghez tartjuk magunkat. Fontos, hogy tisztában legyünk azzal a szellemiséggel, amit saját munkánkban követünk, és annak következményeivel. Ennek a fejezetnek nem célja megmondani az ifjúságsegítőknél, melyek a jobb vagy rosszabb vezérelvek, hiszen a szellemiségnek valószínűleg annyi formája van, ahány szervezet a pedagógia területén tevékenykedik. Ugyanakkor ifjúságsegítőként fontos, hogy szellemiségünk hasonlítson munkatársaink, partnereink vagy munkaadóink szellemiségéhez. Ha az ifjúsági munkára vonatkozó szellemiségben ellentmondás feszül az azonos területen tevékenykedő, különböző szereplők között, az ellehetlenítheti a közös munkát.

A szellemiséget két területen vizsgáljuk meg: az egyik a filozófiához, a másik a célcsoporttal való munkához kapcsolódik.

A filozófiához kapcsolódó szellemiség

Begnino Caceres szerint a közösségi és az ifjúsági munkában (amely közösségi munka arra törekszik, hogy képessé tegyen másokat a társadalomban való részvételtre) két tendencia figyelhető meg.

Az első megközelítés olyan szereplőknek tekinti a közösségfejlesztőket és az ifjúságsegítőket, akiknek a lehető leginkább be kell vonniuk célközönségüket a társadalomba. Céljuk nem a társadalom megváltoztatása, hanem az, hogy segítsenek másoknak igazodni ahhoz. A közösségfejlesztők és ifjúságsegítők a társadalom szabályozásában játszanak szerepet.

A második megközelítésben a közösségfejlesztés és ifjúsági munka a társadalom átalakítása eszközének tekinthető. Ez az emberek azon képességében rejlik, hogy interakcióba tudnak lépni a környezetükkel és meg is tudják változtatni azt. A közösségfejlesztők tettei hosszú távon az emberek gondolkodásmódjának átalakítására irányulnak, azaz arra a képességükre, hogy részt vegyenek a társadalomban és javítsák is azt. Ebben a megközelítésben a közösségfejlesztők és ifjúságsegítők célja nem az, hogy másokat integráljanak a társadalomba, hanem hogy hozzájáruljanak a társadalmi változásokhoz.

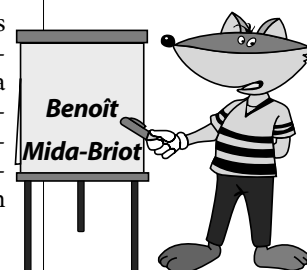
Az erkölcsi megközelítés természetesen hatással van a fiatalokkal való munka módjára is.

A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő munka szellemisége

Az ifjúságsegítőknél tisztában kell lenniük azzal, hogy nevelési tevékenységeik milyen szellemiségen alapulnak. Olyan területeken játszhatnak fontos szerepet, mint a fiatalok támogatása és a számukra nyújtott tanácsadás. E támogatásnak pontosnak kell lennie és el kell kerülnie a függés alapú kapcsolat kialakítását, hiszen az ilyen kapcsolatok akadályokat emelnek a fiatalok képessége és autonómiája elismerésének útjába ahelyett, hogy erősítsék azt. Amint hozzásegítette a fiatalot a függetlenség eléréséhez, az ifjúságsegítőnek nélkülözhetővé kell válnia. Az ifjúságsegítő olyan lehetőségeket teremthet a fiatalok számára, melyek minden remény szerint inspirálják, növelik képességeik magabiztos használatát, valamint aktív társadalmi részvételüket.

Válaszoljunk meg a következő kérdéseket!

- **Saját értékeim:** Melyek a társadalomról alkotott elképzeléseim? Az ifjúsági munka a megfelelő terep arra, hogy értékeimet megőrizzem?
- **Mi motivál arra, hogy a célcsoporttal dolgozzam?:** Integrálni szeretném a fiatalokat a társadalomba, vagy teret szeretnék teremteni a számukra ahhoz, hogy részt vehessenek a közösség életében?
- **Szerepem mint ifjúságsegítő:** Illeszkednek-e motivációim és tetteim a munkaadóm elképzeléséhez és a fiatalok igényeihez? Van-e befolyásom a fiatalokra olyan területeken, amelyek nem tartoznak a feladataim közé? Hogyan tudom ezt kezelni?
- **Hogyan kerüljem el a függés alapú kapcsolat kialakulását a célcsoporttal?:** Határt tudok-e szabni a fiatalokhoz való kötődésnek? Nem vagyok-e érzelmileg túlságosan elkötelezett? Elég jó-e a hálózati munkám?

A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munka egyik fontos célja, hogy az ifjúságsegítők nélkülözhetőkké váljanak: ne legyen többé szükségük a fiataloknak rájuk, amikor önállóvá és a társadalom által befogadottá válnak.

6.2 A lépcsőről lépésre megközelítés

Ahogy azt a 4.3 pontban, a Különböző munkakörnyezetekben már említettük, számos mód kínálkozik a hátrányos helyzetű fiatalokkal való munkára. Célul tűzhetjük ki, hogy rövid kihívások (rövid távú beavatkozás) alkalmazásával adjunk lendületet nekik, vagy azt, hogy tartósabb változás (hosszú távú elkötelezettség) felé segítsük őket. Az utóbbi esetben érdemes megismernünk a fiatalok élettörténetét is. Az ifjúságsegítőknek tisztában kell lenniük azokkal a mechanizmusokkal, amelyek a fiatalok társadalmi kirekesztettségéhez vezetnek. Ismerniük kell a fiatalok jelenlegi helyzetét, és velük együttműködésben kell egy remélhetőleg jobb jövőt kialakítaniuk a számukra. Az ifjúságsegítők ebben a szakaszban felismerhetik, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok igényei miatt a rövid távú ifjúsági munkának megvannak a maga korlátai. A változtatás hosszabb távú útmutatást igényel.

Nem kényszeríthetjük a fiatalokat arra, hogy életüket hirtelen változtassák meg. Készen kell állniuk és nyitottaknak kell lenniük a változásra, ami egy lépcsőről lépésre megvalósított megközelítést követel. Életük különböző pillanataiban különböző dolgokat tehetünk ahhoz, hogy a társadalomba való integráció felé mozdítsuk őket. Elengedhetetlen, mielőtt jobb utak felé vezetjük őket, hogy megismerjük történetüket, kialakítsunk velük egy bizalmon alapuló kapcsolatot és bevonjuk őket jövőjük megvalósításába. Létfontosságú, hogy a megközelítést és a tevékenységeket úgy igazítsuk az útjaikhoz, hogy a személyre szabott programokban tekintetbe vesszük elvárásaikat és lehetőségeiket. Kezdhethetjük kisebb kihívásokkal, hogy erre építve fokozatosan, lépcsőről lépésre érjük el a célokat.

Hogyan állítsunk össze egy lépcsőről lépésre (haladó) megközelítést?

A hatékony ifjúsági munkához különböző alapvető összetevőkre van szükség. Ezeket ebben a részben tárgyaljuk, és a következő alfejezetekben vizsgáljuk meg közelebbről (lásd a 6. fejezetet: *A hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő ifjúsági munka a gyakorlatban*).

Elvben minden, hátrányos helyzetű fiatalot érintő munkának a bizalmon kell alapulnia, a bizalom pedig nem erőltethető senkire. Ahogy azt a 6.3 pontban: *A bizalom kiépítésében* tárgyaljuk, ez heteket, hónapokat is igénybe vehet. Ebben a munkában a bizalom számos ajtót nyithat meg, ezért igencsak kifizetődő, ha ezen dolgozunk, és kívárvuk, hogy ezek az ajtók megnyíljanak.

Az ifjúsági munkának a fiatalok elvárásain és igényein kell alapulnia. Ha nincsenek meghatározott vágyaik, vagy nem tudják, mit akarnak, az ifjúságsegítő segíthet annak felismerésében, hogy milyen irányt szeretnének venni az életben. Ennek lehetséges módja, hogy olyan tevékenységekre teszünk javaslatot, melyeket valószínűleg vonzóknak találnak – így segíthetünk nekik felfedezni, mi is áll érdeklődésük középpontjában.

Ha a meghatározott célok már körvonalazódtak, az ifjúságsegítő és a fiatalok közösen elgondolkodhatnak az adott célok elérésének lehetséges módjain. Ezek egyike lehet a szerződéses megközelítés (lásd a 7.2 pontot).

Előfordulhat, hogy újra kell kezdenünk a szocializációs folyamatot: lehet, hogy a fiataloknak újra meg kell tanulniuk kommunikálni és együttműködni másokkal. Hasznos lehet mindennapi környezetükön kívüli élményeket nyújtani számukra – arra készíteni őket, hogy ne beidegződéseik szerint cselekedjenek. A nemzetközi projektek bizonyos fiataloknak lehetőséget adhatnak életük megváltoztatására. Mondanunk sem kell, hogy akik nincsenek hozzászokva a nemzetközi tapasztalatokhoz, jókora mennyiségű felkészülést, folyamatos támogatást és – természetesen – azt igénylik, hogy a projekt teljes ideje alatt tevékenyen bevonjuk őket a legtöbb feladatba (amit a Nemzetközi Önkéntes Szolgálat T-kit részletesebben is tárgyal).

Jó példa

S. 19 éves korában kisebbnek tekinthető bűncselekménybe keveredett, ami ismételt kapcsolatba hozta az igazságszolgáltatás fiatalkorú-bűnözési osztályával. Az osztály arra kért egy hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozó szervezetet – amely főként a cirkuszművészeti és vitorlás tevékenységeket alkalmazta –, hogy foglalkozzon S.-sel, amit a szervezet meg is tett. Bizonyos idő elteltével felajánlották S.-nek azt a lehetőséget, hogy az Európai Önkéntes Szolgálat keretein belül vegyen részt egy rövid külföldi programban. S.-t vonzotta a külföldi út ötlete, de hogy ez megvalósulhasson, egy hónap próbaidőt kellett teljesítenie, mialatt neki kellett előkészítenie a külföldi projektet. Egy hónappal később, néhány nehezebb időszakot követően S. indulásra készen állt, és mielőtt elindult volna a vitorlás projektre, egy megbeszélésen megállapodtak a célokban, melyeket egy szerződésbe fektettek. Az első, külföldön töltött négy hónap a nyelvi nehézségek miatt nem volt könnyű, de mentorai folyamatos és intenzív támogatásának köszönhetően S. kitartott, sőt: kérelmet nyújtott be tartózkodásának két hónappal történő meghosszabbítására. A projekt pozitívan értékelte S. teljesítményét, és később, egy fesztivál keretein belül fotókiállítást is rendeztek S. külföldi munkájáról. Az Európai Önkéntes Szolgálat keretében végzett munka után S. ugyan hazament szabadságra, de hamarosan végleg abba az országba költözött, ahol önkéntes szolgálatát töltötte, hogy ott kezdjen új életet.

S. esetének rövid elemzése

S. mentorainak segítségével sikeresen élt egy nemformális pedagógiai lehetőséggel (lásd az 5. fejezetet: A nemformális nevelés mint a bevonás eszköze). Látható, hogy a lépcsőről lépésre módszert S. elképzeléseihez igazítva alkalmazták; de ami a legfontosabb, a módszer sikere S. kitartásán és aktív részvételén múlott. Az ifjúságsegítő ajánlotta fel a projekt megvalósulásához szükséges első lépést (rövid távú európai önkéntes szolgálat), de a döntést S. hozta meg szabadon. S.-t már a kezdetektől fogva felelősségtudatosnak tartották – olyasvalakinek, aki képes döntéseket hozni.

A második lépés a próbaidőszak volt, ami azt jelentette, hogy mielőtt belekezdhetett volna a projekt „vonzó” részébe (a külföldi útba), S.-nek meg kellett erősítenie döntését. S. felkészülési időszakának kedvező elbírálása után megbeszélték a következő „izgalmas” lépést, ami a célokat tartalmazó szerződéshez vezetett; és amelyben megfogalmazták a felek jogait és kötelezettségeit, részletezték a következő lépéseket, és rendszeres értékelő megbeszéléseket helyeztek kilátásba.

A külföldi tartózkodás alatt az EVS-mentorok komoly támogatást nyújtottak S. számára, hogy részéssülhessen sikerélményekben. A háttérben maradvá gondolkodhattak el azon, hogy milyen lépéseket tegyenek az EVS-projektet követően. Utolsó lépésként S. munkáját egy fesztivál keretein belül megrendezett kiállításon ismerték el, ami növelte S. önbizalmát és önbecsülését (lásd a 6.4 pontot: Út az önbecsüléshez), és fejlesztette projektmenedzsment-készségeit.

Az EVS-ajánlat S. életének megfelelő pillanatában érkezett: akkor, amikor S. kihívásra és arra vágyott, hogy aktív részese lehessen ennek a projektnek. A projektet megelőzően kereste azokat a lehetőségeket, amelyekben tökéletesíthette magát, hogy második esélyhez jusson. A fiatalkorú-bűnözési osztály és a szervezet közötti partnerségnek köszönhetően S. javára tudott fordítani egy európai mobilitási projektet. Ezt az eszközt S. igényei és elvárásai alapján a személyes fejlődés eszközévé alakították. S. önbizalma és önbecsülése lényegesen megnőtt, így egy lépcsőről lépésre haladó megközelítésben egyre több kötelezettséget vállalt.

6.3 A bizalom kiépítése

„Bízz az emberekben, és húek lesznek hozzád; értékeld nagyra őket, és nagyszerűnek mutatkoznak majd!” – Ralph Waldo Emerson (1803–1882)

„Szeress mindenkit, bízz kevesekben! Ne bánts senkit!” – William Shakespeare (1564–1616)

A bizalom fogalmának tulajdonított fontosságot a gyakran hozzá kapcsolt „szent” jelző példázza. A bizalom és az a biztonság és nyugalom, amit biztosít, központi szerepet játszik önértetünk és kapcsolataink alakulásában. Elvárjuk, hogy bízhatunk, és bízni is akarunk a családjainkban, a barátainkban, a tanárainkban és a vezetőinkben. Ez a bizalom együtt jár a bizonyossággal, a kiszámíthatósággal és a biztonság érzésével. Bizalom nélkül az élet a legjobb esetben is bizonytalan; a legrosszabb esetben pedig kifejezetten veszélyes, ahol a legbiztosabb túlélési technika az, ha senkiben sem bízunk, és csak a saját érdekeink szerint cselekszünk.

„Egy szavát se hidd!”, „Nem megbízható!” – kevés ennél elítélőbb megjegyzést tehetünk másokra. Az irodalmi művek oldalaitól a valóperes bíróságokon keresztül egy síró tizenévesig – akinek állítólagos legjobb barátja épp most kotyogott ki egy titkot, amiről azt ígérte, megtartja –, egészen a becsapott nyugdíjasig – akitől egész életének megtakarítását csalta ki egy gátlástalan tanácsadó – az árulás és annak következménye – a bizalom lerombolása – az egyik legnagyobb kegyetlenség, amit ember ember ellen elkövethet.

Ha megbízunk valakiben, az azt jelenti, hogy sebezhetővé tesszük magunkat. Ha volt már részünk elutasításban vagy árulásban – és sok fiatalnak már volt –, akkor miért kockáztatnánk megint, hogy sebezhetővé váljunk? Azok a fiatalok, akiket érzelmileg vagy fizikailag bántalmaztak már – különösen akkor, ha ez a bántalmazás olyan kezektől származott, amelyek esetében a fiatalnak minden oka megvolt arra, hogy bízjon bennük –, egyszerűbbnek és biztonságosabbnak találhatják, ha senkiben sem bíznak. Vannak, akik magukat vonják felelősségre a történetekért. Előfordulhat, hogy úgy érzik, nem méltóak és nem érdemesek senki figyelmére, gondoskodására és szeretetére. Az ebből eredő öngyűlölet és önbecsülés hiánya életüket és jövőbeli kapcsolatokat végérvényesen dönthet romba. Hasonlóképpen, akiket egy tanár vagy más tekintély ellenséges modorban becsmérelt vagy kritizált, azoknak nehéz elhinni, hogy egy hasonló helyzetben tapasztalataik pozitívabbak is lehetnek.

Bármilyen személyes jellegű munka esetén szakmák egész sora fektet komoly hangsúlyt a bizalom kiépítésére. Ahogy a tanárnak és a szociális munkásnak, úgy az ifjúságsegítőnek is bizalmi kapcsolatot kell kiépítenie a fiatalokkal. Más-más módon, de mindannyiuknak fel kell ismerniük azokat a mélyen gyökerező problémákat – és meg is kell birkózniuk velük –, amelyek megoldása – ha lehetséges egyáltalán – éveket is igénybe vehet. Ugyanakkor mindenkinek, aki ezen az érzékeny területen dolgozik, fel kell készülnie arra az érzelmek és a bizalom gátjainak átszakadásával járó, nagyon is valószínű következményre, hogy akik a fenti káros eseményeket már megtapasztalták, esetleg évek óta vágnak arra, hogy könnyíthessenek a lelkükön. Amikor azonban ezek az emberek elkezdnek bízni valakiben, mindig ott van annak a lehetősége, hogy – legalábbis kezdetben – függni fognak bizalmuk és bizonyosságuk tárgyától. A szakértői segítséget és a kérdés megközelítését ezért mindig fontolóra kell venni.

Milyen tulajdonságokra van szükség a bizalom kiépítésének elkezdéséhez? Négy kulcsfontosságú terület van, ahol gyakran a saját viselkedésünkkel is megmutathatjuk a fiatalnak, hogy a világ nem feltétlenül állandó zűrzavar, és ha a megfelelő emberekbe vetik bizalmukat, az biztonságot és nyugalmat eredményezhet számukra.

- **Amit kimondunk, gondoljuk komolyan!** „Figyelj a szavakra, de figyelj a tettekre is!” – Ha azt mondjuk, hogy egyeztetett időpontokban elérhetőek vagyunk, akkor legyünk is azok. Ha megígérjük, hogy egy fiatal bizalmával nem élünk vissza, akkor tartsuk magunkat ehhez az ígérethez.

- **Vállaljuk a felelősséget!** Aki megbízható, az felelősséget vállal a tetteiért. Mutassuk meg, hogy tisztában vagyunk azzal, hogy mindenki követ el hibákat; ismerjük be saját hiányosságainkat, és ne hátrítsuk másra a felelősséget. Nagyon könnyű a kudarccokat és a nehézségeket valaki más számlájára írni, aki gyakran egy névtelen „ő”, és akiben aztán olyan könnyen ébred a tehetetlenség és közöny érzése. Mutassuk meg, hogy még a legapróbb dolgokkal is felelősséget vállalhatunk a saját sorsunkért. Ahogy az önbecsüléshez, úgy a felelősségvállaláshoz is hozzátartozik, hogy megtanuljuk tekintetbe venni mások érdekeit. A bizalom kiépítését szolgáló munka gyakran magában foglalja olyan fiatalok bemutatását, akik egyrészt bíznak valakiben, másrészt tudják, milyen érzés, ha valaki más bízik bennük. Ezt követően már feltárhatjuk a különböző érzéseiket, amelyeket már megtapasztaltak – például a sebezhetőséget, a félelmet, a szorongást, a képessé tétel érzését vagy a bizakodást. Lásd a következő részt ennek gyakorlati megvalósításához!
- **Legyünk megértők!** Ha úgy gondoljuk, hogy a másik többé-kevésbé érti a helyzetünket és azt is, hogy miért érzünk úgy, ahogy, az megkönnyíti, hogy bizzunk benne. Az empátia és az együttérzés, ha szívből jön, állandó és stílusa nem leereszkedő, segíthet meggyőzni egy fiatalt, hogy az ő szemszögéből próbáljuk látni a világot. Ahogy azonban az önbecsülésről szóló fejezet is tárgyalja, méltányolnunk kell a fiatalok életének realitásait: érzéseiket nem érthetjük meg teljes mértékben. A lényeg, hogy legalább próbáljuk meg.
- **Teremtünk biztonságos közeget!** Hajlamosak vagyunk azokban bízni, akikkel biztonságban érezzük magunkat. Vannak fiatalok, különösen a hátrányos helyzetűek, akiknél a biztonságérzet hiánya kulcsszerepet játszik abban, hogy vonakodnak bízni másokban. Amikor az élet újra és újra csalódásokkal szolgál, és a remények meghiúsulnak, nem meglepő, ha minden találkozást gyanakvással fogadnak. Empátiával és az ítélkezést mellőző eszmeccserékkel az ifjúságsegítő segíthet egy olyan környezet kialakításában, amelyben a fiatalok biztonságban érzik magukat, ellazulhatnak és csökkenthetik figyelmetlenségüket. Senki sem ígéri, hogy ez egyik pillanatról a másikra bekövetkezik – ez naivitás volna –, de az élmény, legyen az bármilyen rövid, lehetőséget ad arra, hogy legalább megízlelhessék, milyen érzés az, ha nem kell folyamatosan azt feltételezniük, hogy nem bízhatnak a világban és az emberekben. Ez az oka annak, hogy annyi bizalomépítést szolgáló gyakorlat koncentrál arra, hogy az egyén egy gondosan kezelt helyzetben úgy bízhasa másra személyes és érzelmi biztonságát és úgy nyithasson biztonságban mások felé, hogy a helyzet bizonyos fokig a saját irányítása alatt marad (lásd a 8. fejezetben található feladatokat: *Gyakorlatok*).

Ostobaság volna úgy tenni, mintha az ifjúságsegítők beavatkozásai – legyenek ők bármilyen gyakorlottak bármilyen hosszú ideje – olyan életet változtathatnának meg, melyeket már régóta rombol a gyanakvás és a bizonytalanságérzet. A hátrányos helyzetű fiatalokkal dolgozó ifjúságsegítő azonban legalább megpróbálhat egy olyan elfogadó légkört biztosítani, amelyben megtapasztalható a biztonság és a bizonyosság érzése, még ha csak pár órára is. Egy bizonytalansággal teli világban azt is megpróbálhatják, hogy ők maguk viselkednek úgy, hogy méltóak legyenek mások bizalmára.

6.4 Út az önbecsüléshez

„Ha egy gyermek bírálatban nő fel, ítélkezni tanul.
Ha egy gyermek ellenségeskedésben nő fel, verekedni tanul.
Ha egy gyermek félelemben nő fel, aggódni tanul.
Ha egy gyermek szegénységben nő fel, büntudatot tanul.
Ha egy gyermek toleranciában nő fel, türelmet tanul.
Ha egy gyermek bátorításban nő fel, önbizalmat tanul.
Ha egy gyermek dicséretben nő fel, megbecsülést tanul.
Ha egy gyermek helyeslésben nő fel, önbecsülést tanul.
Ha egy gyermek elfogadásban nő fel, megtanul szeretetre lelteni a világban.”

Dorothy L. Nolte

Az önbecsülés növelése valószínűleg az ifjúsági munka leggyakrabban említett eredménye. Értékét nem igazán kérdőjelezi meg senki. „Az önbecsülés növelése” az ifjúságsegítők által vállalt tevékenységek nagy részének jellemző célkitűzése. Ez talán sehol nem figyelhető meg annyira, mint a hátrányos helyzetű fiatalokkal való munkában. Az alacsony szintű önbecsülést gyakran egy sor társadalmi problémával hozzák összefüggésbe. Mivel azonban nincs egyetértés abban, hogy milyen bizonyítékok támasztják alá ezeket az összefüggéseket, meg kell vizsgálnunk e kérdéskör összetettségét.

Mindenekelőtt azt a kérdést kell feltennünk, hogy mit is jelent pontosan ez a szó, amiről mind azt hisszük, hogy értjük. Egy végletekig leegyszerűsített meghatározás a következő lehetne: „Az önbecsülés az, amikor az egyén jól érzi magát a bőrében.” Ez a definíció azonban olyan tulajdonságokat is sugallhat, mint az önhittség, az egoizmus, az arrogancia, az önimádat vagy a felsőbbrendűségi érzés (Baumeister, 1996) – azaz olyan tulajdonságokat, amelyeket esetleg – helyesen – elutasítunk.

Egy jobb meghatározás felismeri, hogy a stabilabb önbecsülés érzése az, amikor az önérték, az erő és a képességek érzése pozitív előjelű és a hullámzó élethelyzetek dacára is viszonylag állandó. Branden (1994) úgy írja le az önbecsülést mint az a „Beállítottság, amelynek okán az egyén úgy érzi, képes megbirkózni az élet kihívásaival és megérdemli a boldogságot.” Más definíciók arra a szellemi képességre utalnak, hogy az egyén felelősségre vonható a tetteiért és képes felelősségteljesen viselkedni másokkal. Az önbecsülés e gazdagabb szintjének elérése a személyes eredményesség érzetén (a teljesítményen) és a személyes érték érzésén (az önérzeten) nyugszik. Ez jobban megmagyarázza, hogy egy, a társadalomból nagyrészt kirekesztett fiatalnak miért vannak gondjai az értékesség és az eredményesség érzéseivel egy olyan világban, amely aláássa az önbizalmát, akadályokat emel a sikeressége útjába és nagyrészt ellenséges vele szemben. Korábban már szót ejtettünk a hátrányos helyzetű fiatalok által megtapasztalt, multiplifikáló hatású bizonytalansági tényezőkről, amelyek kedvezőtlen körülmények kombinációjából fakadnak, és bárki, aki nem ebben él, aligha képes felfogni, mit jelent ez a valóságban (lásd 2.2: *Kik a hátrányos helyzetű fiatalok?*).

Az önbecsülés belülről fakad, de kifejlődésének egyik kulcsfontosságú eleme a másokkal és a környezettel való interakciók eredményeként felépített önérzet. A hátrányos helyzetű fiataloknak értelemszerűen kevesebb lehetőségük adatott arra, hogy megéljék azokat az interakciókat, amelyek önbizalmat adnak, pozitív visszajelzést eredményeznek, és az értékesség érzését biztosítják. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az alacsony szintű önbecsülés csak egy bizonyos embertípusra korlátozódik – a tapasztalat, a sikeresség, a gondoskodás hiánya az egész társadalomban általános –, hanem azt, hogy e T-kit középpontjában a hátrányos helyzetű fiatalok állnak.

Az ifjúságsegítők gyakran beszélnek arról, hogy mennyire elégedettek, amikor látják egy fiatal önbizalmának fejlődését, ez által önbecsülésének növekedését is. Nem tanácsos azonban messzemenő következtetéseket levonni. Az átalakulás, amelynek tanúi a fiatal egy sor tapasztalatának és nem utolsósorban az adott fiatal tulajdonságainak eredménye. Ezzel nem kívánjuk alábecsülni egy biztonságos és félelmet kizáró környezetben megvalósult találkozó vagy projekt értékeit, ami képpé teszi a fiatal – talán először – arra, hogy tettei igazi sikerélményt nyújtsanak és jogos büszkeséggel töltsék el. Itt inkább arról van szó, hogy fogadjuk el egy olyan élet valós voltát, amely másodpercek alatt – talán már azzal, hogy kilépnek az ajtón – visszatér a megszokott napi küzdelmek és frusztrációk körforgásába. A lényeg, hogy az ifjúságsegítő ismerje fel pozitív szerepét abban a bonyolult kirakós játékban, amiből az egyén önbecsülése áll. Azért higgyük el, aminek a tanúi vagyunk!⁵

Baumeister (1993) szerint az egészséges önbecsülés egyik lényeges eleme a valóság-hű és világos önkép. Az ifjúságsegítő szerepe itt egyértelműen az, hogy értelmes és kihívást jelentő, de reális határok között segítse a fiatalnak keretbe foglalni mindazt, amit önmagáról és a világról gondol. Branden szerint az önbecsülés azt jelenti, hogy „Bizonyosak vagyunk szellemi eredményességünkben és gondolkodásra való képességünkben. Ezt tovább gondolva bizonyosak vagyunk tanulási képességünkben; abban, hogy képesek vagyunk jól választani és helyes döntéseket hozni; valamint abban, hogy hatékonyan tudunk reagálni a változásokra. Az önbecsülés azt az élményt is jelenti, hogy a siker, a teljesítmény, a megvalósulás – a boldogság – jók és természetesek számunkra. Ami a túlélést illeti, a bizonyosság értéke vitathatatlan; mint ahogy annak veszélye is, ha ezzel nem rendelkezünk.” Azok a módszerek, amelyek az ifjúsági munka, különösen a hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő munka által e bizonyosság fejlesztésére bátorítanak bennünket, szorosan kötődnek a bizalom alapjainak megteremtéséhez és kiépítéséhez, amivel a következő szakasz foglalkozik.

⁵ Különböző kutatások különféle álláspontokat képviselnek a tekintetben, hogy az ifjúsági munkában hogyan kellene értelmezni az önbecsülést és annak hatásait. Egy újabb keletű és kritikus szemléletű munka ebben a témában P. J. White cikke a Young People Now magazinban (162. szám, 2002. október), National Youth Agency, UK.
Honlap: <http://www.nya.org.uk>.

- Önmagunk feltétel nélküli elfogadása
- Képesség érzése
- Céltudatosság
- Megfelelő öntudatosság
- Megvalósulás élménye
- Kötelességérzet és felelősségre vonhatóság
- Biztonságérzet
- Valahová tartozás érzése
- Teljesség érzése

7. Néhány különleges megközelítés

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

7.1 Kortársnevelés

Mindenki ismeri annak az apának a történetét, aki egy szép napon jelentőségteljes pillantást váltva a feleségével megkéri 12 éves fiát, hogy menjenek sétálni és beszélgessenek egyet. Az apa ekkor feszélyezetten mesterkéltn beszélgetésbe kezd a lányokról, akik fia osztályába járnak, majd meggondolja magát, és ünnepélyesen bejelenti, hogy itt az idő, hogy fia megismerje az élet dolgait. A srác, akit már kifejezetten untat az egész, kijelenti, hogy az osztálytársaitól, a magazinokból és a viccekből „már mindent tud a b...ról”, és most azt szeretné megtudni, hogy hazamehet-e végre focizni.

Bizonyos szempontból a történetben szereplő srác és osztálytársai közötti, a szexualitást érintő információcsere – függetlenül attól, hogy az maradéktalanul valós és hiteles vagy sem – nem más, mint kortársnevelés. Kirstie Lilley (2001) a kortársnevelés három fajtáját különbözteti meg:

- Az informális kortársnevelés – ahogy a fenti történet is jelzi – az, amikor fiatalok különféle, őket foglalkoztató témákról egyszerűen információt adnak tovább anélkül, hogy erre fel lennének készítve vagy megkérték volna őket;
- A formális kortársnevelésben a fiatalokat arra kérik, hogy adjanak át egy bizonyos üzenetet anélkül, hogy magára az üzenet tartalmára különösebb befolyást gyakorolnának;
- A kortársnevelés harmadik típusa – amelyet mi is tárgyalni fogunk – az, amikor a fiatalok képzésben részesülnek ahhoz, hogy saját maguk olyan programot dolgozzanak ki, amelyben egy bizonyos üzenetet adnak át kortársaik számára.

A kortársnevelés minden benne részt vevő személy számára előnyös. A kortársnevelők önbizalmat, önbecsülést és számos készséget nyernek (lásd a 6.4 pontot: *Út az önbecsüléshez*). Kortársaik pedig élvezetes úton jutnak értékes információkhoz olyasvalakitől, akit ismernek, akiben megbíznak; sőt: maguk is ösztönzést érezhetnek arra, hogy ők is kortársnevelőkké váljanak. Az ifjúsági munka és az ifjúságsegítő szempontjából a tudás ilyen típusú átadása egy nagyobb csoport fiatal számára biztosít lehetőséget egy újabb, nagyobb csoport megszólítására.

Jó példa

Észtországban egy 23 fiatalból álló csoport tagjai, akik a középiskolai évek és az egyetem első évében ismerkedtek meg egymással, számos kortársnevelési projektet valósítottak meg. Ezen projektek nagy része a kábítószer-használat megelőzésével, a gyermekek jogaival, a szociális készségek és pedagógia témakörével foglalkozott. 2002-ben a hangsúlyt a szociális készségek és a gyermekek jogainak fejlesztését célzó programokra fektették. A fő célcsoportot árva gyermekek és egyéb szükségletek hiányában szenvedő gyermekek alkották. A csapat az Ifjúság 2000–2006 Program Csoportos Kezdeményezések alprogramja keretében képzéseket szervezett 20, 9–17 év közötti árva gyermek és fiatal számára a szociális készségek fejlesztése érdekében. A projektek fő célkitűzése az árvaházakban élő gyermekek kábítószerrel való visszaélésének megelőzése, a szociális készségek fejlesztése és az volt, hogy a résztvevőket saját projektek megvalósítására tanítsák és bátorítsák. A képzésekhez először a szükséges anyagot állították össze – a megfelelő szóróanyagok és CD-ROM-ok formájában. A közvetlen célcsoportot mindig, minden tevékenység esetében bevonták az előkészítő-munkába, akik így otthonosabban érezték magukat a projektek legfőbb részében – ami a képzések hatékonyságát is növelte. Az előkészítő-munka befejeztével a képzések megvalósulása 2002 szeptemberében kezdődött el.

Kortársnevelés – miért működik?

- A fiatalok nagyobb valószínűséggel fogadnak el információkat más fiataloktól, mint a felnőttektől. Különösen érvényes ez a hátrányos körülmények között felnövő fiatalokra, akiknek már gyakran okoztak csalódást a környezetükben élő felnőttek, ezért gyanakvóvá válhattak velük szemben.
- A fiatalok nagyobb valószínűséggel mondják el kortársaiknak őszintén, hogy mit éreznek vagy gondolnak, mint egy idősebb személynek – hiszen attól tartanak, hogy a felnőttek mondanivalójuk alapján ítélik meg őket.
- Gyakran könnyebb kortársaknak kérdéseket feltenni, és velük megvitatni bizonyos témákat.
- A fiatalok jobban azonosulnak kortársaikkal, a tőlük származó információk megbízhatóbbnak tűnhetnek számukra.
- A kortársnevelők tudják, milyen nyelvezetet használjanak kortársaik megszólításához.
- A kortársnevelők megválaszthatják a témák megvitatásának módját; eldönthetik, milyen témákat érintsenek, ami miatt a fiatalok inkább magukénak érzik a tevékenységet.

A legtöbb esetben nem működik az a megközelítés, hogy belebotlunk egy csoport fiatalba és nekik szegezzük a kérdést: „Figyi, nem akartok kortársnevelők lenni?” Ez a módszer mégis nagyszerűen beválhat egy olyan tevékenység utókövetésénél, amiben egy csoport fiatal vett részt. Az értékelés során érdemes feltenni a kérdést, hogy ők maguk mit tennének másképpen, ha ők vezetnék a műhelymunkát, a projektet vagy a tevékenységet. Az ifjúságsegítő már a tevékenység közben arra bátoríthatja a fiatalokat, hogy gondolkodjanak el a megoldásokon, és tegyék meg a kezdő lépést, ha a tevékenység így is kezelhető marad a fiatalok számára.

Több kézikönyv is létezik a kortársnevelési projektek beindításáról, melyek listája az irodalomjegyzékben is megtalálható. Mivel azonban a legtöbb kortársnevelési program azokra a potenciális kortársnevelőkre fókuszál, akik már ismerősen mozognak az ifjúsági munka területén és azokra a fiatalokra, akik formális környezetben kortársnevelők által vezetett műhelymunkákra járnak, hasznos lehet néhány további szempontot is megvizsgálni, amikor hátrányos helyzetű kortársnevelőkkel és kortársaikkal foglalkozunk.

Útmutatási feladatok a kortársnevelés számára

A hátrányos helyzetű fiatalok számára a kortársnevelővé váláshoz nyújtott útmutatás körültekintést igényel. Vigyáznunk kell, hogy ne romboljuk le a már elnyert bizalmukat (lásd a 6.3 pontot: *A bizalom kiépítése*). Ebben a csoportban vannak fiatalok, akiknek több nehézséget okoz a tervezés, és könnyebben feladhatják a küzdelmet, amikor a dolgok nem a várakozásoknak megfelelően alakulnak. Így ezek a fiatalok ismételten több ösztönzést és bátorítást igényelnek, mint az önbizalomtól és önértékeléstől dagadó kortársaik (lásd a 6.4 pontot: *Út az önértékeléshez*). Ez azt jelenti, hogy nekünk is pontosnak kell lennünk, és a fiatalokkal együtt kell megterveznünk a találkozókat. Az ifjúságsegítő kiszámíthatatlansága Ascher (1988) szavaival „tönkreteszi a kapcsolatokat és erősíti a bizalmatlanságot”. A támogatás mellett több időt kell szentelnünk arra, hogy a módszertant a feladathoz igazítsuk, így kezelhetőbbé téve azt a fiatalok számára. Bár ők azok, akik elsősorban kidolgozzák kortársaiknak a tanítandó téma tartalmát, a szükséges információkat elsőként az ő számukra kell érthetővé tenni. Ha ez túl sok olvasást, tanulást vagy iskola jellegű feladatot tartalmaz, az megakadályozza, hogy jól érezzék magukat a folyamatban; aminek következményeként ki is léphetnek belőle, így lerombolva a gondosan felépített kapcsolatot. Ha az információk nem világosak a kortársnevelők számára, akkor azokat hiányosan vagy rosszul adhatják át, ami természetesen újra nekünk okoz majd gondot.

Elsődleges, hogy maguk a fiatalok tervezzék meg, dolgozzák ki és valósítsák meg a programot. A világos felépítésről azonban az ifjúságsegítőnek kell gondoskodnia, amelyet aztán a kortársnevelők töltenek meg tartalommal. Ez segíthet kerek egészben tartani az előkészítési és a műhelymunkákat érintő megbeszéléseket is. Minden egyes szakasznak egy olyan témát kell felölelnie, ami igazodik a fiatalok képességeihez; ugyanakkor olyan mértékű kihívást jelent, ami nem teszi unalmassá a folyamatot és a célokat sem repíti elérhetetlen messzeségbe. Az előkészítő-megbeszélések és a kortársnevelési műhelymunkák megszervezésekor is tartsuk szem előtt azokat az akadályokat, amelyekkel a fiataloknak esetlegesen számolniuk kell (lásd a 3.1 pontot: *Akadályok*).

Megfelelő előkészítéssel és támogatással a kortársnevelés kétségkívül olyan eredményeket hozhat, amelyeket a hagyományos ifjúsági munka képtelen produkálni. A más ifjúságsegítőkkal lefolytatott, a kortársnevelést és a kortársnevelők támogatását érintő információcseré igen hasznos lehet (lásd a 4.2 pontot: *Partnerség kialakítása*). Ebben az esetben számos, különböző szervezetből érkező, más-más helyzetű fiatal kortársnevelő jöhet össze, akik tapasztalataikat egymással megosztva taníthatják egymást.

Jó példa

A Care 2 Share (Brighton, Egyesült Királyság) kortársnevelési program számos tanulási témában ajánl lehetőséget 16–25 éves, különböző képességgel rendelkező fiatalok számára. Ez összehozza azokat a konzulenseket, akik olyan jellegű ifjúsági munkában vagy pedagógiában szeretnének részt venni, amelybe az iskolai oktatásból különböző okok miatt kimaradt fiatalokat vonnak be.

A bentlakásos formában működő kortársnevelési képzési programban kortárs konzulensek vesznek részt. A kortárs konzulensek egy vagy több fiatalnak segítenek elérni a megegyezés szerinti tanulási célokat az alapvető írás-olvasási, matematikai és más kulcsfontosságú készségek területén. A projekt egyrészt arra bátorítja a fiatalokat, hogy fedezzék fel, mi érdekelné őket a jövőben, másrészt támogatja őket abban, hogy formálisabb jellegű oktatásban vagy foglalkoztatásban vegyenek részt. 2002–2003-ban a projekt célja, hogy a tanulók fele hivatalosan elismert bizonyítványt szerezzen. Fizetett munkatársak figyelik mind a konzulensek, mind tanítványaik előmenetelét.

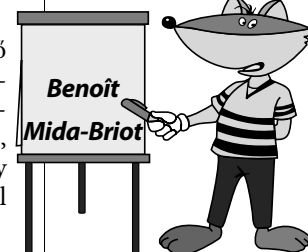
A konzulensek és a tanulók a C2S bázisú szolgáltató ifjúsági központban büfét működtetnek, ahol projektmenedzsment-, költségvetési és pénzügyi ismeretekkel gazdagodnak, valamint vásárlási, ügyfelekkel kapcsolatos szolgáltatási és vendéglátó-ipari készségeket sajátítanak el. A fiatalok felelősségvállalása a projekttel kapcsolatban igen magas. Ők adták a terveket a büfé felújításához és a központ számítógépes termének kialakításához; az ő feladatuk, hogy pénzüket beösszák és elszámoljanak vele; emellett rendszeres csapattalálkozókat tartanak, ahol értékelik a projektfolyamatot.

7.2 A szerződéses megközelítés

A szerződéses megközelítés egy olyan új keletű módszer, amit a hátrányos helyzetű fiatalokkal történő munkában az ifjúságsegítők is alkalmazhatnak. Az ifjúságsegítő és a fiatal a pozitív változás elérése érdekében célokat tűznek ki (viselkedési normák az iskolában vagy az ifjúsági központban, a kábítószerhasználat csökkentése, álláskeresés stb.), és együtt dolgoznak ki konkrét lépéseket, irányelveket arról, hogyan kívánják elérni ezeket a célokat. A kitűzött célokat érintően úgy egyeznek meg és azokat úgy fogadják el, mintha szerződést kötnének (amit akár alá is írhat a két fél). A szerződés betartását a fiatal és az ifjúságsegítő is rendszeres időközönként (vagy a szerződés megszegésekor) ellenőrzi és értékeli.

A szerződéses megközelítés az ifjúságsegítő és a fiatal közötti magas szintű elkötelezettségen és a kölcsönös bizalmon alapul. A szerződés kidolgozásában és a feladatokért vállalt felelősségben – a jogokat és a kötelezettségeket is beleértve – mindkét fél egyenrangú partner. A szerződés használható egy adott projekt vagy a mindennapi élet keretein belül, egyének és csoportok között egyaránt.

Alább az egyének közötti, úgynevezett szerződéses pedagógiát részletezzük, amely olyan esetre vonatkozik, ahol az ifjúságsegítő már ismeri egy ideje a fiataalt.

A szerződéses megközelítés mint eszköz alapjai a következők:

- Bizalmi kapcsolat az ifjúságsegítő és a fiatal között;
- Olyan élmények fokozatos megszerzésére irányul, amelyek a kudarcok helyett a sikereken alapulnak;
- Olyan megegyezés, amelyben a projekt megvalósítását a fiatal igényeihez, elvárásaihoz és képességeihez igazítják;
- A partnerek elkötelezettek a közösen kitűzött célok megvalósítása iránt;
- Minden partner szerepét, feladatát, jogát és kötelezettségét pontosan meghatározza;
- A fiataalt felelősségteljes beszélgetőpartnernek tekinti, aki képes a döntéshozatalra, a partner-ség megvalósítására, a megállapodások tiszteletben tartására és a következetes cselekvésre.

A szerződéses megközelítés eszköz, nem pedig maga a cél.

Mikor alkalmazzuk a szerződéses megközelítést?

A fiatalokon és helyzetükön múlik, hogy mikor jön el az a pillanat, amikor bevethetjük ezt az eszközt. Az ifjúságsegítőnek kell megítélnie, hogy a fiatal készen áll-e erre a kihívásra. Ekkorra a fiatalnak már mutatnia kellett némi érdeklődést egy adott projekt vagy élete bizonyos aspektusainak megváltoztatása iránt: olyan helyzetben kell lennie, amelyben egy időre el tudja magát kötelezni. Amikor a szerződéssel kapcsolatban felmerülő kihívásokat a fiatallal megosztjuk, ne tűnjünk túl hivatalosnak vagy leereszkedőnek! A szerződés tulajdonképpen a kereteket és a feladatok világos megosztását biztosítja a célok eléréshez (mind az ifjúságsegítő, mind a fiatal számára).

Mit tartalmazzon a szerződés?

A tartalmat a fiatallal együtt kell meghatározni, és abban kölcsönös megegyezésre kell jutni. A szerződés leggyakrabban egy konkrét projekt köré épül, és időtartama meghatározott. A szerződésnek tartalmaznia kell bizonyos, a fiatal számára új kötelezettségeket, és részleteznie kell az ifjúságsegítő által ígért támogatást. Fontos, hogy a kitűzött célokat illetően a szerződés a realitás talaján maradjon. A szerződést az adott fiatalra kell szabni, és az adott feladaton kell alapulnia. Ügyeljünk arra, hogy a szerződés ne váljon akadállyá a fiatal számára!

Kötelezettségek és tilalmak

- A fiatalnak részt kell vennie a szerződés körvonalainak meghatározásában: a célok legyenek reálisak!
- Az általános célokat konkrétabb, rövid távú célokra bontsuk le, hogy a fő cél elérése felé vezető úton lehetővé tegyük a rendszeres, kisebb sikereket!
- Bátorítsuk a fiatalt, hogy a célok az egyes közbülső szakaszok meghatározásakor legyenek a lehető legkonkrétabbak és leggyakorlatiasabbak!
- Világos célokat, szakaszokat, szerepeket és feladatokat tűzzünk ki, beleértve a partnerek jogait és kötelezettségeit; de ne ragadjunk le túlságosan a részleteknél!
- Ne felejtünk el megegyezni a pontos ütemezésben, és formális és/vagy informális keretek között megvalósuló értékelési időszakokat is foglaljunk bele a szerződésbe!
- Tartsuk szem előtt, hogy a szerződés a fiatal projektjének megvalósításában állandó viszonyítási pontként fog funkcionálni!
- Szükség esetén módosítsuk vagy változtassuk meg a szerződést; a tartalmát viszont ne változtassuk meg túl gyakran, hiszen az kihat a szerződés megbízhatóságára!
- Vegyünk a szerződésbe egy olyan tételt, ami meghatározza, mi történik abban az esetben, ha az egyik fél nem tartja be vagy megszegi azt!
- Amikor megváltjuk a szerződés (a dokumentum) formáját, ne legyünk túlzottan hivatalosak!

A szerződés végrehajtását ellenőrző ifjúságsegítő szerepe

Az ifjúságsegítő több egyszerű szerződéses félnél. Az esetleges problémák mihamarabbi felismerése érdekében erősítsük a fiatallal a kommunikációt. Előfordulhat, hogy a fiatal nem meri vagy nem akarja beismerni, ha nehézségei támadtak. Az ifjúságsegítő legyen elérhető, hogy bátoríthassa, segíthesse, támogatthassa és felhatalmazhassa a fiatalt a probléma megoldására vagy a nehézségek kiküszöbölésére. Ez összhangban áll azzal a nevelési munkával, amely a kudarcok helyett a sikereken alapszik.

Mit tegyünk a szerződés megszegésekor?

Az ifjúságsegítőnek fel kell készülnie arra, hogy ha a szerződéses megközelítést alkalmazza a célcsoporttal, akkor váratlan fejleményekkel is számolnia kell. Ha a fiatal fel szeretné bontani a szerződést, az ifjúságsegítőnek először elemeznie kell annak okait: fel kell tárnia, hogy a fiatal miért akar kilépni a projektből, és meg kell vizsgálnia, mit tehet ezen okok megszüntetése érdekében. Az egyik lehetőség, ha a szerződést egy időre felfüggeszti. Ha a fiatal még ezek után is bizonytalan, javaslatot tehetünk a szerződés módosítására. A szerződést csak végső esetben nyilvánítsuk semmisnek. Minden esetben a fiatal érdekeit tartsuk szem előtt.

Megszegett szerződés:

- Azonnal reagáljunk, és jelezzük, hogy a szerződésszegést észrevettük!
- Szánjunk időt arra, hogy az ügyet megvitassuk a fiatallal!
- Ne hunyjunk szemet a szerződésszegések felett csak azért, hogy elkerüljük a konfrontációt! Ez veszélyeztetheti a szerződés értékét és saját szerepünket a fiatal életében.
- A szerződésszegés megvitatásakor ne ítélkezzünk vagy vádaskodjunk – válasszuk az építő jellegű kommunikációt!
- Próbáljuk nyitva hagyni a kapukat a további munka előtt: adjunk ki egy határidőt, adjunk második esélyt, nyújtsunk támogatást stb.!
- Ha úgy határozunk, hogy egy új szerződés keretein belül ugyanazzal a fiatallal folytatjuk a munkát, akkor győződjünk meg arról, hogy tudjuk kezelni a helyzetet (bizonyos esetekben ez nem lehetséges, amit jobb, ha be is ismerünk)!
- Kerüljük a szankciókat, de szerződésszegés esetén lássuk előre az azt követő eljárásokat!

A szerződés végső értékelése, és ami utána következik

A szerződéses időszak végén a végső értékelés során készítsük el a szerződésben megvalósított és el nem ért célok jegyzékét. Ez az alkalom ne legyen túl hivatalos, de ismerjük el a fiatal teljesítményét valamilyen formában (például tanúsítvány, ajándék, új feladatok vagy előjogok formájában). Ez növeli a fiatal önbizalmát és erősíti önbecsülését.

A szerződés lejártával a munka nem zárul le. A projekt vége előtt a szerződés további szakaszait is vegyük fontolóra. E szakaszok célja a fiatal előmenetelének folytatása. A szerződéses megközelítés ideális eredménye az, ha a továbbiakban már nincs szükség újabb szerződésekre, ha a fiatal az ifjúságsegítő segítsége nélkül is rátalál saját életútjára. Ez azonban nem történik egyik percről a másikra. A projekt megvalósítása után az ifjúságsegítőnek fokozatosan csökkentenie kell a fiatal életében való részvételét, hogy elkerülje a függésen alapuló kapcsolat megteremtését – ahogy azt a 6.1 pontban, a Szellemiségben is tárgyaljuk.

7.3 Konfliktuskezelés

„A nehézségek azért vannak, hogy tettekre sarkalljanak, nem azért, hogy elbátortalanítsanak bennünket. A konfliktusnak erősítenie kell az ember szellemét.” – William Ellery Channing

„A konfliktus: küzdelem, ellentétes erők harca, primitív vágyak és ösztönök, valamint erkölcsi, vallási vagy etikai ideálok közötti viszály, ellentmondás.” – Webster's Dictionary

A kínai „konfliktus” szó a veszély és a lehetőség írásjegyeiből tevődik össze. Ha a konfliktus az élet elkerülhetetlen része, akkor a fiataloknak – bármilyen háttérrel rendelkezzenek is – meg kell adni az esélyt, hogy felfedezzék és megalapozzák azokat az utakat, amelyeken felismerhetik az életük konfliktusaiban rejlő lehetőségeket és veszélyeket. Minden konfliktusban ott van a fejlődés és a pozitív irányú változás lehetősége. Sokak számára azonban a konfliktus élménye vagy az arról alkotott kép csak negatív, amihez az erőszak és pusztulás társul.

Megfelelően kezelve a konfliktus nem feltétlenül pusztító jellegű. Értékes eszközzé válhat a készségek és egyéni erősségek kiépítésében. Abból kiindulva, hogy mindenki és mindenkinek az érzelmi tisztelet érdemelnek, a konfliktus biztonságos környezetben felismerve és feltárva valós kezelési, irányítási technikákat nyújthat a konfliktusban részt vevők számára. Ebben a megvilágításban a konfliktuskezelést úgy is tekinthetjük, mint ami elválaszthatatlanul kapcsolódik a korábbi témáinkhoz: az önbecsüléshez és a bizalomhoz.

Az inkorrekttség, az igazságtalanság és az alapvető erőforrások hiánya könnyen vált ki erőszakot, különösen ott, ahol a keserű tapasztalatok korábban nem sugalltak más alternatívát. Az erőszak azonban fájdalmat, keserűséget, bosszúvágyat és pusztulást hagy maga után – az erőszakkal teli személyt ugyanúgy gyengítve, mint áldozatát.

Konfliktus akkor következik be, amikor két ember szembeáll egymással, mert igényeik, vágyaik, céljaik vagy értékeik különböznek egymástól. A konfliktus majdnem mindig a harag, a frusztráció, a fájdalom, az aggodalom vagy a félelem érzéseivel társul. Konfliktust egy sor tényező okozhat: értékrendek, ideológiák vagy célok összeütközése; a más álláspontjával szembeni méltányosság lehetetlensége; a korlátozottan rendelkezésre álló erőforrásokért folyó küzdelem; a másik tetteinek megtorlása. Glasser (1984) a konfliktust a túlélés lélektani szükségleteként minden emberrel kapcsolatban jellemzőnek tekint, ahogy a négy lélektani igényt is – azaz a valakihez való tartozás, a hatalom, a szabadság és a szórakozás iránti igényt. Az ezen szükségleteink kielégítésére választott mód az, ami konfliktushoz vezet, különösen akkor, ha az egyik fél úgy véli, hogy lelki (vagy szélsőséges esetben fizikai) szükségleteit fenyegeti valaki. Természetesen viselkedésünk nagyrészt korábbi tapasztalataink megerősítésének következménye: látjuk, hogy mi működik és mi nem. Ha az, aki kiabálva és a sor elejére furakodva azonnali figyelmet kap, miért is fordulna egy visszafogottabb hozzáállás felé?

A konfliktus olyan készségek fejlesztésével és alkalmazásával kezelhető, mint a hatékony kommunikáció, a problémamegoldás és az érdekeket szem előtt tartó tárgyalás. Jobb eséllyel tudunk egymással és nem egymás ellen dolgozva megvitatni és megoldani egy kérdést, ha úgy tárgyalunk, hogy érdekeinket helyezzük a középpontba – azaz azokat a dolgokat, amelyekre minden, a vitában részt vevő egyénnek szüksége van vagy amelyekre vágyik –; nem pedig saját álláspontunkat, melyben a szemrehányásra, hibákra fektetjük a hangsúlyt, és azt kutatjuk, ki felelős a történetekért.

A konfliktuskezelés vizsgálatának célja a konfliktus forrásainak megértése és annak lehetővé tétele, hogy az intenzív érzelmek az önmagunkba vetett hitbe, a pozitívabb emberi kapcsolatokba és az egyéni érték megnövekedésébe áramoljanak. Ha a veszélyérzet és az ismeretlen nem része a konfliktusnak, az emberek felfedezhetik, hogy helyesen kezelve a konfliktus építő jellegű is lehet. Egy önkéntes egy konfliktuskezelési képzésen a következő megfigyelést tette: „Valami olyasmit ismertem fel a konfliktusban, amire sosem gondoltam volna... Utálatos lenne egy konfliktus nélküli világban élni. Sosem történe semmi! Szeretem a konfliktust. A konfliktus azt jelenti, hogy az ember él. Korábban utáltam és tartottam tőle, de már nem. Fura dolog rájönni, hogy az ember nem akar tökéletes világban élni.”

Ezen a felfedezőúton az ifjúságsegítő szerepe az, hogy legyen nyitott, elfogadó és pozitív; ne ítélkezzen, és gondos odafigyeléssel kezelje a fiatalok növekvő sebezhetőségét és nyitottságát. Az ifjúságsegítőknak segíteniük kell a résztvevőknek felismerni, hogy a konfliktussal szembeállni bátorságra vall, izgalmas és kihívást jelent. A közvetítő szerepének felvállalása komoly bátorságot igényel. A konfliktusok hatalmas személyes energiákat szabadítanak fel, és merészség kell ahhoz, hogy akkor lépünk közbe, amikor forr a levegő.

A gyakorlott ifjúságsegítők azt a lehetőséget tudják felajánlani a velük dolgozó fiataloknak, hogy a kommunikáció és az együttműködés felfedezésén keresztül gyakorolhassák a provokatív helyzetek alternatív megközelítését. Nehéz olyasvalakit támadni, akit tisztelünk, akivel számos közös élményünk van, amikor a siker kulcsa a kölcsönös együttműködés és bizalom. Ahogy azt már a fenti szakaszokban is tárgyaltuk, ha megtanuljuk becsülni magunkat, akkor másokat is becsülni tudunk majd.

Azt sem feledhetjük, hogy az ifjúságsegítő a konfliktuskezelést nemcsak mint eszközt mutathatja be, hanem mint tanulási lehetőséget arra, hogy a fiatalok gondoskodni tudjanak saját személyes biztonságukról. Az ifjúságsegítőknél – ahogy a fiataloknak is, akikkel együtt dolgoznak – meg kell érteniük, mikor helyesebb meghátrálni, mint harcolni – azaz amikor a helyzet – legjobb törekvéseik ellenére – végérvényesen elfajulni látszik.

Mi a teendő konfliktuskezelés közben?

- Szabjunk időkorlátot a munkának! Nem baj, ha a résztvevők zavaros érzésekkel távoznak a foglalkozásról. Az azonban fontos, hogy tiszteletben tartsuk érzéseiket, és kellő időt biztosítsunk számukra elgondolkodni azon, hogy mi történt ebben a strukturált környezetben. Hagyjunk időt a megnyugvásra. A határok szabásának lényege, hogy olyan biztonságos közeg érzését keltsük, ahol mindenki érti a szabályokat és az irányelveket, sőt egyet is ért velük.
- Készüljünk fel a váratlan eseményekre: legyünk tisztában azzal, hogy minden vállalásunk egy sor reakciót fog kiváltani!
- Igazán figyeljünk (a tartalomra, a jelentésre és az érzésekre, hogy elősegíthessük a probléma megértését), és foglaljuk össze vagy más szavakkal mondjuk el, mit gondolunk, mit hallottunk! Például: „Azt hiszem, úgy hallottam, azt mondtad, hogy... – igaz?” Egy állítást vagy megjegyzést így, újraértelmezve problémamegoldó keretbe formálhatjuk a kérdést.
- Ne vádoljuk magunkat, ha egy résztvevő dühös vagy zaklatott lesz! Segítőként nyilvánvalóan a mi felelősségünk, hogy az egyes résztvevők hogyan kapcsolódnak be a tevékenységbe, de nem kizárólag a mi, hanem a fiatalok felelőssége is egyben.
- Ne vegyük magunkra a történéseket! A sértegetés vagy a visszautasítás megmutathatja, hogyan érzi magát egy fiatal vagy mit gondol a munkáról – ami nem feltétlenül azt jelenti, amit rólunk gondol. Tartsuk szem előtt a következőt: előfordulhat, hogy a fiatal számára ez az első alkalom, hogy a megtorlás vagy a szidalmazás veszélye nélkül adhat hangot haragjának. Ha lehetséges, próbáljuk rávenni a résztvevőket, hogy a problémákra és ne másokra fókuszáljanak.
- Ne javasoljunk megoldásokat; teremtsünk lehetőséget arra, hogy maguk a résztvevők oldják meg a helyzetet!
- Végezetül, legyünk tisztában saját határainkkal! Sosem tegyük ki se magunkat, se azokat, akikkel együtt dolgozunk semmilyen személyes veszélynek. Ha a dolgok elkezdene kicsúszni a kezünk közül, tartsunk szünetet, vagy akár állítsuk le a foglalkozást. Ha szükséges, kérjünk segítséget.

8. Gyakorlatok

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Ebben a részben olyan gyakorlatokat és módszereket mutatunk be, amelyek segítségével a fent leírt kérdésekkel foglalkozhatunk.

Ezek a gyakorlatok azonban csak eszközök; és mint minden eszköz, jól és rosszul is használhatóak – ahogy egy szinergia is meggyógyíthat vagy halálos kórral fertőzhet meg valakit. Ezért használjuk felelősségteljesen őket. Először mindig a célokat határozzuk meg, aztán ellenőrizzük, hogy az alábbi gyakorlatok valamelyike segíthet-e a kitűzött cél elérésében; és ne fordítva, mert akkor előfordulhat, hogy elvégzünk egy feladatot, és csak utána jövünk rá, hogy a céllal ellentétes hatást értünk el.

A gyakorlatokat mindig igazítsuk a célcsoportunkhoz (a gyakorlatok némelyike ifjúságsegítőknak, míg mások fiataloknak valók). Ezért fontos először megismerni a csoportunkat. Tudnunk kell, milyen jól ismerik egymást, milyen tapasztalataik vannak. Ami a képzéseket illeti, vizsgáljuk meg, mi következik előbb, és azt mi követi, és ennek megfelelően válasszuk ki és adaptáljuk a módszereinket. Az Amit a képzésről tudni kell T-kit részletesen tárgyalja a képzők által megfontolandó kérdéseket.

Ne feledjük: egyetlen gyakorlat nem old meg minden problémát!

A gyakorlatokat különböző csoportokba soroltuk:

- 8.1: Hátrányos helyzetű fiatalok – célja, hogy tudatosítsa, kiket értünk hátrányos helyzetű fiatalok alatt, hogyan látja őket a társadalom, és milyen feszültségekkel kell megbirkóznunk.
- 8.2: A kirekesztettség érzése – ez a rész olyan gyakorlatokat tartalmaz, amelyek segítenek felfedezni, milyen érzés a kirekesztettség, és különböző módszerekkel szolgál a kirekesztettség bizonyos formáinak kezelésére.
- 8.3: A bizalom és az önbecsülés növelése – különböző megközelítéseket javasol a bizalmon alapuló kapcsolat kiépítésére az ifjúságsegítők és a fiatalok vagy fiatalok csoportjai között. Ebben a részben néhány önbecsülést javító módszer is felsorolásra kerül.
- 8.4: Konfliktuskezelés – ez a fejezet megmutatja, hogyan kezeljük, hogyan érthetjük meg jobban a konfliktusokat, és mit tegyünk, amikor azok bekövetkeznek.
- 8.5: Partnerségek kialakítása – ez a fejezet olyan gyakorlatokat tartalmaz, amelyek megmutatják, hogy mire van szükség a partnerségek kialakításához és a másokkal való együttműködéshez.
- 8.6: Kortársnevelés – itt különféle módszereket sorolunk fel, amelyek segítségével felfedezhetjük, hogyan és miért működik a kortársnevelés.

Köszönetnyilvánítás

Az alábbi fejezetben számos gyakorlatot a National Youth Agency (NYA), az Egyesült Királyságban található ifjúsági szervezet bocsátotta a rendelkezésünkre, amely a képzések és a kiadványok megjelenítése területén egyaránt aktív szerepet vállal. <http://www.nya.org.uk>

A Partnerségi Program köszönetét fejezi ki az NYA-nek e T-kithez nyújtott hozzájárulásáért.

8.1 Hátrányos helyzetű fiatalok

CITROMOK

Cél:

Ez a gyakorlat az egyéni különbségeket bemutató „jégtörő”. A gyakorlat a sztereotípiák, valamint a lehetőségek különbözőségeinek és hasonlóságainak feltárását célzó tevékenységek elején használható.

Szükséges eszközök:

- 1 citrom minden résztvevőnek
- 1 bevásárlószatyor

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

30 perc

Lépésről lépésre:

1. Minden résztvevőnek adjunk egy citromot!
2. Kérjük meg a résztvevőket, hogy vizsgálják meg alaposan a gyümölcsöt: keressék meg a megkülönböztető jegyeit, és tapintsák meg a héját!
3. Kérjük meg a résztvevőket, hogy adjanak nevet a kezükben található citromnak!
4. Erre adjunk 5 percet; majd gyűjtsük a citromokat a bevásárlószatyorba és rázzuk meg, hogy a gyümölcsök összekeveredjenek!
5. Borítsuk ki az összes citromot a csoport elé a padlóra!
6. Egyenként kérjük meg a fiatalokat, hogy lépjenek a gyümölcsökhöz, és keressék meg a saját citromjukat!
7. Ha vita alakulna ki arról, hogy kié a gyümölcs, próbáljuk meg odaítélni valakinek. Ha így sincs megegyezés, tegyük félre az azonosítatlan citromot. Ha ez történik, a gyakorlat végére összesen két citrom gazdáját kell megtalálni. A legtöbb esetben – meglepő módon – sikeresen rátalálnak a saját gyümölcsükre.

Észrevételek és értékelés:

Amikor mindenkinek megvan a saját gyümölcse, elkezdhetjük a beszélgetést. Mennyire biztosak a résztvevők abban, hogy a megfelelő gyümölcsöt vették vissza? Honnan tudják? Kérjük meg a résztvevőket, hogy vizsgálják meg, milyen azonosságok vannak a gyakorlatban alkalmazott és az emberek között tett megkülönböztetések között. Vizsgálják meg a sztereotípiákat: Minden citrom ugyanolyan színű? És ugyanolyan alakú?

Ezeket a sztereotípiákat hasonlítsák össze az emberek, a különböző kultúrák, rasszok és nemek között létező sztereotípiákkal. Mit jelent mindez a csoport számára?

A folyamat értékelése és a felmerült kérdések segítségünkre lesznek azon tevékenységek kidolgozásában, amelyek a lehetőségek közötti különbségeket és hasonlóságokat vizsgálják.

KÖVETKEZMÉNYEK

A legtöbb ismerjük ennek a játéknak valamilyen formáját, ezért jó módja annak, ha különösebb magyarázat nélkül szeretnénk elkezdni egy foglalkozást. Az eredmények is nagyon világosak, ezért hatékony vitaindító, és segít beszélgetést kezdeményezni arról, hogy a közösségben élő felnőttek mit gondolnak a fiatalokról.

Szükséges eszközök:

Flipchartpapír

Tollak

Csoportlétszám:

6 fős csoportok

Időkeret:

30 perc

Lépésről lépésre:

1. Kérjük meg a csoportot, hogy álljanak körbe! Adjunk egy darab papírt és egy tollat az egyik csoporttagnak! Ha a csoportban 6-nál több fiatal van, érdemes két ív papírt adni, hogy mindenki sorra kerülhessen.
2. Kérjük meg a papírt és tollat fogó résztvevőt, hogy rajzoljon egy tipikus fiatal női vagy férfifejet! Ha bizonyos témán, például a kábítószer-használaton dolgozunk, akkor rajzoljon egy tipikus kábítószerfüggőt. Hívjuk fel a figyelmét arra, hogy a részletek is fontosak – például a frizura, a sapka vagy a smink.
3. Amikor a rajz elkészült, kérjük meg a résztvevőt, hogy úgy hajtsa össze a papírt, hogy a rajz ne legyen látható, és adja át a tőle jobbra elhelyezkedő személynek!
4. A papírt addig adják tovább, addig rajzoljanak és egészítsék ki valamivel a portrét, amíg elkészül a fej, a test, a karok, a lábak és a lábfejek!
5. Mutassuk meg a képet a csoportnak! Hasonló elképzeléseik vannak arról, hogyan néz ki egy tipikus fiatal, kábítószerfüggő stb.? Melyek a különbségek? Honnan szerzik ezeket a képeket és információkat? Mennyire tekinthetőek ezek pontosnak?

Észrevételek és értékelés:

Vezessünk le egy beszélgetést a sztereotípiákról és arról, hogy ezek a sztereotípiák hogyan hatnak az emberek nézeteire és véleményére. Beszéljük meg, hogyan épülnek be a sztereotípiák a médiában látható képekbe és a saját tapasztalatainkba.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

KIJELENTŐS JÁTÉK – HÁTRÁNYOS HELYZETŰ FIATALOK

Cél:

Ez a játék kihívással érdekesebbé téve tárgyal bonyolult témákat. Arra bátorítja a résztvevőket, hogy kritikusan vizsgálják meg a témákat, különböző érveket hallgassanak meg, és alakítsák ki saját véleményüket.

Szükséges eszközök:

- 1 kalap vagy tál
- Kis papírlapok
- Tollak
- 1 kötél
- Flipchart vagy tábla

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

60 perc

Lépésről lépésre:

1. A kötéllal válasszuk ketté a szobát! Az egyik felét jelöljük meg „igen” vagy „egyetértek”, a másikat „nem” vagy „nem értek egyet” felirattal!
2. Adjunk minden résztvevőnek egy darab papírt, és kérjük meg őket, hogy írjanak le egy állítást a kevesebb lehetőséggel rendelkező fiatalokról vagy bármilyen ehhez kapcsolódó témáról, amit feltárni készülünk. Adjunk egy-két példát, és mondjuk el, hogy később ezeket az állításokat fogjuk megvitatni, ezért a kijelentések legyenek a lehető legvilágosabbak. Kérjük meg a résztvevőket, hogy kerüljék el az állítások élet tompító szavak használatát, mint például az „elégge” vagy „kissé”, és használjanak állító módot. Például: „a kábítószeresek bűnözők” ahelyett, hogy „a kábítószeresek nem bűnözők”.
3. Gyűjtsük az állításokat a kalapba vagy a tálba; vegyünk ki egyet, és olvassuk fel! Ha lehet, írjuk fel a flipchartra, hogy a résztvevők elolvashassák az állítást, ha elfelejtenék a pontos szövegezést. Adjunk a résztvevőknek egy percet a gondolkodásra, majd kérjük meg őket, hogy foglaljanak állást. Tartózkodó álláspontot senki sem vehet fel; álljanak vagy az „igen”, vagy a „nem” oldalra. Ezután megkezdődhet a vita. A résztvevőknek meg kell győzniük a másik oldalt arról, hogy az ő álláspontjuk a helyes. Ha a beszélgetés nem indul el magától, kérdezzük meg az egyiküket, hogy miért áll az adott oldalon. Ha a vita azért nem kezdődik el, mert mindenki az egyik oldalon áll, módosítsuk egy kicsit az állítást, vagy lépjünk tovább a következő állításra. Próbáljunk egy körülbelül 5 percnyi időt szabni az egyes eszmecsereknél, kivéve, ha a résztvevők nagyon elmerülnek a vitában.
4. Miután az összes állítást megbeszéltek – vagy amikor az energiaszint csökkenőben van –, állítsuk le a játékot, és gyűjtsük egybe a csoportot! Az észrevételek és értékelés szakaszban beszéljük meg a kérdéseket vagy néhányat közülük.

Észrevételek és értékelés:

- Engedélyezni kellene-e a vitákban az érzelmi jellegű érveket?
- Mindenki részt vett a játékban?
- Előfordult, hogy áttáltál a másik oldalra?
- Előfordult, hogy azért álltál át a másik oldalra, mert valaki a saját oldaladról valami olyasmit mondott, ami erre készítetted?
- Sikeredt érthetően hangot adni a véleményednek?
- Előfordult, hogy azért álltál át a másik oldalra, mert majdnem teljesen egyedül voltál az elsőként választott oldalon?
- Próbáltál néha az ördög ügyvédje szerepébe bújni?
- Volt, akit sikerült meggyőzni, hogy álljon a te oldaladra?

További tippek:

Ezt a módszert gyakran használják bizonyos témák megvitatására műhelymunkák, megbeszélések és vezetői találkozóknál. Az állításokat néha maguk a résztvevők fogalmazzák meg, néha viszont már előre adottak. Hogy elkerülhessük azt, hogy egész idő alatt csak egy-két résztvevő beszéljen, bevezethetjük a beszélő botot vagy egy új szabályt, ami kimondja, hogy miután a résztvevő megfogalmazta a mondanivalóját, közvetlenül csak egyszer reagálhat arra, amit valaki más mondott. Az után a háttérben kell maradnia, hogy az azonos oldalról más is szóhoz juthasson.

Egy tapasztalt érvelőkből álló csoportban igen szórakoztató tud lenni, amikor valaki felveszi az ördög ügyvédjének szerepét; főként úgy, hogy egyedül áll az egyik oldalra, és megpróbál másokat meggyőzni arról, hogy csatlakozzanak hozzá, úgy, hogy az általa használt érvek tökéletesen ésszerűnek hangzanak még akkor is, ha azok nem az ő álláspontját képviselik. Segítőként mi is eljátszhatjuk ezt a szerepet, hogy beindítsuk a vitát.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

AZ EMBERI JOGOK MOZAIKJA

„Az emberi jogok egy kirakós játékhoz hasonlítanak: ha egy darab hiányzik, a mozaik hiányossá válik. Ugyanígy van ez a szegénységben élőkkel is: ha megfosztjuk őket egy joguktól, mind veszélybe kerül. Az embereknek nem adhatunk jogokat apránként, és aztán elvárjuk tőlük, hogy majd apránként javítanak saját helyzetükön.” – az ATD Fourth World egy fiatal tagja

Cél:

Ez a foglalkozás funkcionálhat frissítőként, de fő szerepe, hogy a résztvevők felismerjék az emberi jogok összességét és oszthatatlanságát.

Szükséges eszközök:

Kártyák/1–1,5 méteres kartonpapír (vagy farostlemez)

Festék

Filctollak

Szike (vagy lombfűrész)

Csoportlétszám:

Maximum 30 fő

Időkeret:

Körülbelül 30 perc

Lépésről lépésre:

Előkészületek:

1. Fessük be a kartonpapír – vagy farostlemez – egyik oldalát egy, a másik oldalt pedig egy ettől elütő színre!
2. Az egyik oldalra rajzoljunk vagy fessünk egy embert vagy egy csoportot! Rajzoljunk kirakósjáték-darabokat a rajzra, majd vágjuk fel a rajzot!
3. Fordítsuk meg a darabokat, és minden darabra írjunk rá az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatából egy – szükség szerint egyszerűsített – cikkelyt!

A gyakorlat:

4. Amikor a résztvevők belépnek a terembe, mindenkinek adjunk egy-egy darabot a kirakós játékból! A csoport méretétől függően lesznek, akik két vagy több darabot kapnak. Magyarázzuk el, hogy mindenkinek van egy vagy több emberi jog, és azt szeretnénk, ha ezek a jogok egy ép embert alkotnának.
5. Kérjük meg egyenként a résztvevőket, hogy olvassák fel az ő darabjukra írt cikkelyt, és magyarázzák el – vagy kérjenek meg valaki mást, hogy magyarázza el –, mit jelent a felolvasott cikkely!
6. Amikor az összes cikkelyt felolvasták, kérjük meg a résztvevőket, hogy fordítsák meg a darabokat, és rakjanak össze belőlük egy embert!
7. Amikor a kirakós játék elkészült, vitassuk meg, miért fontosak az emberi jogok, és mit jelentenek ezek a gyakorlatban!

Észrevételek és értékelés:

Megértetted a darabodon olvasható emberi jogot?

Mit gondolsz, mit jelent ez számodra a gyakorlatban?

Fontosnak tartod az emberi jogokat? Miért vagy miért nem?

Volt már valaha olyan érzésed, hogy megsértették a jogaidat?

Ha egy jog sérül vagy az egyén számára elérhetetlen, az milyen hatással lehet az egyén más jogaira?

Hosszú távon milyen következményekkel jár, ha úgy élsz, hogy egy vagy több emberi jogot nem kapsz meg?

Mi a kapcsolat emberi jogaink és méltóságunk között?

További tippek:

Amikor egy képzés indításaként használjuk ezt a gyakorlatot, este minden résztvevőnek adhatunk egy darabot, hogy a képzés másnapján újra összerakják a kirakós játékot. A résztvevők emlékezni fognak a gyakorlatra, és azt is ellenőrizhetjük vele, hogy mindenki jelen van-e.

A foglalkozás végén minden résztvevőnek átadhatjuk az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának egy példányát (amit meg is tarthatnak, ha erre lehetőség van). Megkérhetjük őket, hogy olvassák el a bevezetőt, vagy megkérdezhetjük, van-e valaki, aki a csoportnak fel szeretné olvasni a bevezetőt és az első három cikkelyt, amelyek így, együtt teremtik meg az emberi jogok és az emberi méltóság közötti kapcsolatot.

A KEVESEBB LEHETŐSÉGGEL RENDELKEZŐ FIATALOKRÓL KIALAKULT ELŐÍTÉLETEK

Célok:

Ezt a vidám gyakorlatot egy képzés elején, például az első nap végén alkalmazhatjuk, ugyanis megnevelteti és pihenteti a résztvevőket. Célja, hogy a résztvevők játékos formában vizsgálják meg a fiatalokat érintő társadalmi kirekesztettségéről alkotott különféle elképzeléseket, és színjátszói módszerek alkalmazásával ismerkedjenek egymás anyanyelvével. A gyakorlatot biztosan informális beszélgetések fogják követni, különösen, ha este, vacsora után valósítjuk meg.

Szükséges eszközök:

Egy díszlettel berendezett nagy terem

Papírok és tollak

Csoportlétszám:

10–40 fő

Időkeret:

Körülbelül 2 óra (1 óra az előkészületekre/1 óra az összes csoporttaggal plenárisan)

Figyelem! A gyakorlatot nyugodt körülmények között valósítsuk meg estefelé vagy vacsora után!

Lépésről lépésre:

1. Először magyarázzuk el, hogy a gyakorlat könnyű színjátszói módszereket alkalmaz! Azok a résztvevők, akik nem éreznék jól magukat színészként, nem színészi játékkal járulnak hozzá a gyakorlathoz. Formáljunk csoportokat nemzeti alapon (országoként maximum négy résztvevővel)! A csoportok 1 órát kapnak egy, a saját kultúrájukra jellemző, a fiatalokat érintő társadalmi kirekesztettségéről szóló rövid darab előkészítésére. A darabok megírásához használt nyelv a csoport nyelve legyen. A darab természetesen humoros is lehet. A gyakorlat második részében a csoportok bemutatják a darabokat. Ehhez álljon rendelkezésünkre egy berendezett színpad.
2. Világosan magyarázzuk el a következő szabályokat!
 - Ha vannak, akik nem szívesen játszanak, részt vehetnek a darab színpadra állításában; később, amikor a színészek játszanak, lehetnek narrátorok-fordítók.
 - Minden nemzeti csoport a saját nyelvén adja elő a darabot. Lényeges, hogy a színészek letisztazzák a párbeszédet (minden színésznél legyen egy papírlap, amely az olvasandó szöveget tartalmazza). A darabok legyenek rövidek (egy percnél ne tartsanak tovább, és egyszerű nyelvezetű párbeszédéből álljanak). Kellékek és egyéb anyagok nem használhatók.
 - Minden csoportban legyen egy-két résztvevő, akik nem játszanak, hanem a képzés munkanyelvén mondják alá a párbeszédet.
3. A csoportok egy óra alatt, külön írják meg saját darabjukat. Ez idő alatt rendezhetjük be a színpadot, amelyen az előadások megtarthatók.
4. Amikor a csoportok elkészültek, mondjuk el a következő szabályokat: a darabok egymás után kerülnek színpadra; a darabokat fordítás kíséretében a színészek adják elő! Hogy minden résztvevő megértse a darabot, amikor a színész befejez egy mondatot, a narrátor-fordító azonnal lefordítja azt a képzés munkanyelvére. A fordítási munkát a csoportok rövid mondatok használatával segítsék elő.

5. Ha szükséges, az előadás után adjunk egy percet arra, hogy a színészek elmagyarázhassák a darabot! A magyarázat ne legyen túl hosszú.
6. A színészek maradjanak a színpadon, mi pedig kérjünk fel önként jelentkezőket a közönségből, hogy minden színész mögé árnyékként álljanak oda!
7. A színészek a darabot most az árnyékokkal együtt adják elő. A színészek tagoltan beszéljenek, a leírt szöveget pedig beszéd közben mutassák az árnyékaiknak. A darabot fordítsák le újra.
8. A darabot harmadszor is előadják, de most az árnyékok lesznek a színészek, és a színészek az árnyékok. A darab előadása közben az új árnyék segítse az új színészt a kiejtésben (ezt ne vigyék túlzásba, a játék maradjon játék). Ez alkalommal a darabot már nem fordítják.
9. A darab negyedszer is előadható, most már az árnyékok nélkül.
10. Minden darab kerüljön bemutatásra!

Észrevételek és értékelés:

Nincs szükség hivatalos értékelésre. Ez egy olyan pihentető gyakorlat, amelynek célja, hogy ismerkedjünk más nyelvekkel, azok szavaival.

AZ EMBERI SZÜKSÉGLETEK MOZAIKJA

Cél:

Ez a gyakorlat segít ráébreszteni a résztvevőket arra, hogy amit ők fontosnak tartanak, azt mások máshogyan is láthatják. Továbbá azon a tényen is elgondolkodhatnak, hogy mindannyian azonos alapvető emberi jogokkal rendelkezünk.

Szükséges eszközök:

1 nagy ív papír minden résztvevő számára

Filctollak

Ollók

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

1 óra

Lépésről lépésre:

1. Adjunk minden résztvevőnek egy ív papírt, és kérjük meg őket, hogy rajzolják meg saját körvonalukat! Ha a papírlap elég nagy, rá is feküdhhetnek a papírra, és valaki más körberajzolhatja őket. Vágják ki az összes rajtot, majd adjunk időt a résztvevőknek, hogy osszák a rajzukat 6 kirakósjáték-darabra!
2. A résztvevőkkel együtt készítsünk listát azokról a dolgokról, amelyeket fontosnak tartanak – például étel, barátok, menedék, szeretet, tanulás, biztos bevétel, egészség, jó környezet, vallás, szép család, eszmények, a szólás szabadsága, utazási lehetőség, béke, a diszkrimináció hiánya stb.! A lista legalább 25–30 tételből álljon.
3. Kérjük meg a résztvevőket, hogy válasszanak ki a listáról 6 jogot, melyet az adott pillanatban saját maguk számára fontosnak tartanak! Ezután írják a 6 jogot a rajz 6 darabjára!
4. Amikor mindenki felírt egy-egy jogot a kirakós játék egy-egy darabjára, szétvághatják a rajzokat.
5. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy mutassa be a saját mozaikját a csoport előtt, és magyarázza el, miért azt a 6 jogot választotta! Kérjük meg, hogy egyenként nevezze meg a kiválasztott jogokat; a csoportot pedig arra, hogy amikor olyan jogot hallanak, amit ők is kiválasztottak, vegyék elő az adott darabot, és tegyék ki maguk elé!
6. Miután az önként jelentkező végzett, kérdezzük meg a csoport többi tagjától, hogy vannak-e olyanok, akik ugyanezeket a jogokat választották vagy akiknek közös jogaik vannak! Ügyeljünk arra, hogy ne kezdjünk vitát arról, hogy egy adott személy által választott szükségletek ésszerűek-e vagy sem! A választás tisztán egyéni és nem vitatható.
7. Kérjünk meg másokat is, hogy mutassák be a csoportnak a számukra fontos dolgokat (lehetőleg valaki olyat, aki csak 1-2 olyan értéket választott ki vagy akár egyet sem, amit az előző résztvevő már említett), majd ismételjük meg a 6. lépést!
8. Beszéljünk meg a csoporttal, hogyan lehetséges az, hogy az emberek különféleképpen érzékelik szükségleteiket! Kérdezzük meg őket, hogy látnak-e olyan (újjonnan vagy a listán említett) szükségleteket/jogokat, amelyek kifejezetten alapvetők minden ember számára! Kérjük meg a csoportot, hogy állítsanak össze egy listát ezekből, és hasonlítsák össze az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának egyszerűsített változatával!

Észrevételek és értékelés:

Sok olyan szükségleted van, ami megegyezik a mások által is kiválasztott szükségletekkel?

Megértetted, hogy mások miért választottak más dolgokat, amikor a számukra fontos dolgokról beszéltek?

Hogyan választottad meg a szükségleteidet?

Mit gondolsz, más a listád ahhoz képest, amit öt évvel ezelőtt készítettél volna, vagy amit a jövőben állítanál össze?

Vannak olyan szükségletek/jogok, amelyeket kivétel nélkül mindenki esetében tiszteletben kell tartani? Miért van ez így akkor, ha különféleképpen érzékeljük az igényeinket?

További tippek:

Ezt a gyakorlatot úgy is variálhatjuk, hogy a résztvevőknek szerepkártyákat adunk. Például egy 90 éves nagymama, egy menedékjogért folyamodó menekült, egy tolószékes fiú, egy üzletember, egy alacsony jövedelmű diák, egy hajléktalan lány, egy profi labdarúgó-játékos, egy indiai árvaházban nevelkedő gyermek, egy venezuelai gazdálkodó szerepét. Ezek után kérjük meg a résztvevőket, hogy azonosuljanak a szereppel, és próbálják meg kitalálni, melyek számukra a legfontosabb jogok.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

MIBŐL LESZ A CSEREBOGÁR?

Cél:

A cél, hogy a fiatalokban tudatossá váljon az ifjúsági kultúra hatása egy bizonyos kérdésre, és hogy ezt a hatást aztán hogyan érzékelik a társadalom más tagjai, és hogyan hat rájuk.

Szükséges eszközök:

Jelenlegi slágereket tartalmazó kazetta és egy magnó

Flipchart, dobogó és tollak

Csoportlétszám:

Legalább 10 fő

Időkeret:

1 óra

Lépésről lépésre:

1. Kezdjünk egy jégtörő gyakorlattal, hogy oldjuk a csoport hangulatát és a résztvevők megtanulják egymás nevét! (5 perc)
2. Háttérzeneként indítsuk el a slágerlistás/popzenét tartalmazó kazettát, hogy bulizós hangulatot teremtsünk! Rajzoljuk meg egy személy körvonalait a flipchartpapírra (aki ne legyen egyértelműen se férfi, se nő)! Kérjük meg a résztvevőket, hogy amíg rajzolunk, hunyják le a szemüket, és figyeljenek a zenére! Magyarazzuk el, hogy mi fog történni a gyakorlat további részében: a csoport megalkot egy személyiséget, és felfedezi, hogyan használható ez a személyiség.
3. Kérjük meg a résztvevőket, hogy hunyják le a szemüket! Kezdjük el a történetet: „Képzeljétek el, hogy szombat van, este 8 óra. Egy fiatal buliba készül. Most zuhanyozott le, és éppen öltözködik. Nagyon várja az estét.” Majd tegyünk fel kérdéseket, hogy a résztvevők gondolkodni kezdjenek erről a fiatalról! A kérdések a következők lehetnek: Mi a neve? Hová megy? Mit visel? Mennyi idős? Kivel megy szórakozni? Hol él? Mivel foglalkozik? Fontos, hogy a részleteket hagyjuk a résztvevők fantáziájára. Kérjük meg a résztvevőket, hogy nyissák ki a szemüket! Kérjük meg őket, hogy kiáltsák a kérdésre adott válaszukat, és részletekkel egészítsék ki a rajzot! Minden egyéb információt írjanak fel a flipchartpapír oldalára! (10 perc)
4. Most, hogy megvan az elképzelt fiatal, folytassuk a történetet azzal, hogy a központi kérdéssel kapcsolatos vész helyzetbe helyezzük! Ha a tárgyalt kérdés például kábítószerrel kapcsolatos, képzeljük el, hogy a szereplő egy klubba megy bulizni, ahol kábítószerrel kínálják. Ha a fő kérdésünk a szexuális érintkezés útján terjedő betegségek elkerülése, a szereplőnk új partnerrel ismerkedik meg egy bulin. A kérdést hagyjuk nyitva, és kérjük meg a csoportot, hogy fejezzék be a történetet! Jussatok egyezsége a történetet illetően! (5 perc)
5. Most kérjük meg a csoportot, hogy képzeljék el, ismerik ezt a személyt; és mondják el, kik ők és mi a köztük lévő kapcsolat jellege! (Például: X anyukája vagyok. X barátja vagyok. X kutyája vagyok. X szomszédja vagyok.) Mit éreznek X iránt, vagy milyen elképzelésük van róla? (Például: X „tanára” vagyok. X nagyon szeretetre méltó és lendületes. Mostanában azonban aggódom érte.) (10 perc)
6. Kérjük meg a csoportot, hogy alkossanak lelkiismereti folyosót! A résztvevők álljanak egymással szemben két sorba. A „tanár” felveszi X szerepét, és úgy sétál keresztül a folyosón, hogy mindenkivel egyenként szembefordul. A többiek szerepük szerint tanácsot adnak X-nek, vagy elmondják neki, mit gondolnak a helyzetéről. (10 perc)
7. Ezek után kérjük meg a csoportot, hogy vessék le a felvett szerepüket, és mondják el, ők maguk mit gondolnak X helyzetéről! Tegyük fel a következő kérdéseket: Hogyan történhetek volna másként a dolgok? Mik a kockázatok; milyen nyomás hatott X-re? (10 perc)

Észrevételek és értékelés:

Kérjük meg a csoportot, hogy gondolkodjanak el ezen a szereplőn és a helyzetén. Reális volt a helyzet? Mely részek igazak, illetve hamisak? Milyen sztereotípiákat fedeztek fel? Mit kellene tartalmaznia a fiatalok számára a kérdést érintő pedagógiának ahhoz, hogy reális képet adjon az ifjúság kultúrájáról? (5 perc)

8.2 A kirekesztettség érzése

KÍVÜLÁLLÓK

Cél:

Ez az interaktív gyakorlat a kizáráson alapuló csoportosulás egyénre gyakorolt hatásait vizsgálja; valamint feltárja, hogyan reagálunk, ha visszautasítanak minket, és milyen érzés, ha tartozunk valahová.

Szükséges eszközök:

Nem igényel eszközöket

Csoportlétszám:

Minimum 12 fő

Időkeret:

10 perc

Lépésről lépésre:

1. Kérjünk meg egy önként jelentkezőt, hogy hagyja el a szobát! A csoport többi része alkosson csoportokat valamilyen megegyezéssel szempontra (például hajviselet, szemszín, az öltözködés típusa, magasság vagy akcentus)! (3 perc)
2. Hívjuk be az önként jelentkezőt, és kérjük meg, hogy próbálja kitalálni, melyik csoporthoz tartozik! Azt is meg kell mondania, miért gondolja úgy, hogy egy adott csoportba tartozik. Ha nem találta el, nem csatlakozhat a csoporthoz, még akkor sem, ha a megfelelő csoportot választotta. (4 perc)
3. Folytassuk a gyakorlatot egy másik önként jelentkezővel, és a rendelkezésre álló idő függvényében a lehető legtöbb résztvevőnek adjuk meg a lehetőséget, hogy elhagyja a szobát!

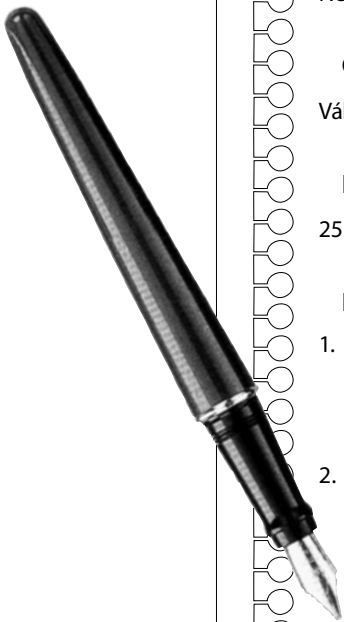
Észrevételek és értékelés:

Hogyan viselkedsz, ha van egy csoport, ahová tartozol? Könnyű visszautasítani a kívülállót? Akár élvezetes is? Együtt tudsz érezni a kívülállóval, vagy élvezed a hatalmad? (3 perc)

További tippek:

Ez a gyakorlat sokkal inkább a visszautasítottág érzéseit és megélését célozza, semmint a kommunikációt. Használhatjuk arra is, hogy vitát indítsunk az előítélet témájában és arról, hogy hogyan reagálunk arra, ha tartozunk valahová, és ha nem. A gyakorlat tapasztalataiból akár személyes élményeket tartalmazó tanulmányt is készíthetünk.

TÖRD FEL A KÓDOT!

Cél:

Ebben a kiscsoportos gyakorlatban minden csoportból egy személy alaposan megfigyeli a többiek viselkedését. Célja a testbeszéd vizsgálata, a megfigyelési készségek fejlesztése és a csoportviselkedés egyénre gyakorolt hatásának feltárása.

Szükséges eszközök:

Nem igényel eszközöket

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

25 perc

Lépésről lépésre:

1. A résztvevőket osszuk 4-5 fős csoportokra! Minden csoportból egy személy hagyja el a szobát! Kérjük meg a többieket, hogy találjanak ki valami fizikai jellegű dolgot (vagy valamilyen megfigyelés szerinti tevékenységet), amit mindannyian tesznek majd, amikor a most még kint lévő személy előtt beszélgetni kezdenek! (3 perc)
2. Kérjük meg a termet korábban elhagyó résztvevőt, hogy jöjjön vissza, és gondosan figyelje meg a csoportot, amelynek tagjai közösen kialakított stratégia szerint cselekednek! Amikor a megfigyelő úgy érzi, feltörte a kódot, ő maga is azt kezdi használni, és interakcióba lép a csoporttal. Ha eltalálta, a csoport befogadja, ha azonban téved, a csoport továbbra sem vesz róla tudomást. A kívülállónak addig kell folytatnia a megfigyelést, ameddig rá nem jön a helyes kódra, és a csoport be nem fogadja. (5 perc)
3. Kérjünk meg egy másik résztvevőt, hogy hagyja el a szobát! A csoport minden alkalommal, amikor a gyakorlatot ismétli, bonyolultabbá és kifinomultabbá teheti a kódot. (10 perc)

Észrevételek és értékelés:

Hogyan érezte magát a kívülálló? Mire jött rá, amikor megpróbálta feltörni a kódot? Mit éreztek a csoporttagok a gyakorlat alatt? Hogyan kapcsolódik ez a folyamat ahhoz, ami a mindennapi interakciók során történik? Van-e valakinek valamilyen megfigyelése vagy véleménye általában a testbeszédéről? (7 perc)

További tippek:

A gyakorlatot arra is használhatjuk, hogy feltárjuk az egy zárt csoporton belül használt szóbeli kódokat; meglássuk, hogy egy csoport hogyan dolgoz ki kizárólagos nyelvhasználatot. A szóbeli kódra példa lehet olyan mondatok használata, amelyek első szavának első betűje a „v”. A csoport a szóbeli kódot fizikai kóddal is kombinálhatja. A fizikai kódra példa lehet, ha minden csoporttagnak a kinevezett csoportvezető szemébe kell néznie azelőtt, hogy a csoport bármely más tagjához beszélni kezdene.

A gyakorlat a kommunikációt meghaladva a zárt csoportok egyéb aspektusait is feltárhatja. Hogyan működnek a bandák a nyelv, a testbeszéd, a viselkedés, az értékrendszer vagy a divat szempontjából? Milyen lehet megpróbálkozni azzal, hogy bebocsátást nyerjünk egy zárt csoportba? Milyen üzeneteket adnak a zárt csoportok a kívülállóknak? Miért van szüksége az embereknek zárt csoportokra?

PARALIMPIA⁶

Cél:

A gyakorlat ráébreszti a résztvevőket arra, hogy milyen érzés, ha bizonyos korlátokkal kell együtt élniük.

Szükséges eszközök:

Papír
Tollak
Filctollak
Festék
Szem bekötésére használható ruhadarab
Kötél
Inga
Füldugók
Léggömbök
Születésnap gyertyák

Csoportlétszám:

5–40 fő

Időkeret:

2 óra

Lépésről lépésre:

1. Ha szükséges, osszuk a nagy csoportot kisebb, 5-8 fős csoportokra!
2. Magyarázzuk el a résztvevőknek, hogy egy óra alatt több feladatot is végre kell hajtaniuk! Ezek közül néhány az egész csoport feladata, amelyekben kivétel nélkül mindenki részt vesz. Vannak folyamatos feladatok is – például a léggömbbel, ami nem érintheti a talajt, és egész idő alatt mozgásban kell tartani, vagy az inga, aminek folyamatosan lengenie kell. Példák a csoportfeladatokra:
 - Fessenek csoportképet!
 - Az inga maradjon lengésben!
 - Rendezzenek akadályversenyt (másszanak át egy karikán, egy széken, egy asztal alatt stb.)!
 - Írjanak dalt a képzésről!
 - Minden tizedik másodpercben adjanak át egy botot a csoport egy másik tagjának!
 - Az egy óra leteltével mindenkinek legyen bohócarca (festés vagy maszk formájában)!
 - Készítsenek papírhajókat!
 - Mindig égjen egy születésnap gyertya (a soron következő gyertyát a még égő gyertyával kell meggyújtani)!
 - A léggömb nem érintheti a talajt!
3. Emellett a csoport néhány tagja fogyatékosá válik. Az egyikük szeme be van kötve, egy másik füldugót kap; két csoporttag egymáshoz van kötve; van, aki csak egy olyan idegen nyelven beszélhet, amely különbözik a csoport által használt közös nyelvtől. Van, aki nem mondhatja ki az „igen” vagy a „nem” szavakat, van, aki egyáltalán nem beszélhet; van, aki nem használhatja a jobb karját stb. Ismételjük meg, hogy minden feladatot egy órán belül el kell végezniük, és egyik csoport sem akadályozhatja a többi csoportot!

⁶ A Katholieke Jeugdgraad, Chirojeugd Vlaanderen, Belgium engedélyével.

4. A fogyatékoságok ellenére a csoportnak el kell végeznie az összes feladatot. Minden csoport-hoz osszunk be egy megfigyelőt, aki ellenőrzi, hogy az összes szabályt betartják-e, és a felada-tok a teljes csoport által kerülnek-e megvalósításra!
5. Egy óra elteltével a csoportok bemutatják munkájuk eredményét, és megbeszélik, hogy milyen könnyű vagy nehéz volt elvégezni az egyes feladatokat.

Észrevételek és értékelés:

- Milyen érzés volt fogyatékoságok nélkül dolgozni?
- Milyen érzés volt fogyatékosnak lenni?
- Csoportként oldották meg a feladatokat?
- Segítette a csoport azokat, akik valamilyen fogyatékosággal rendelkeztek?
- A fogyatékoság azt jelentette, hogy ezek a csoporttagok nem kezdeményeztek?
- Milyen más módon lehet valaki fogyatékos?

Forrás: „Underdog”, Intercultureel Spelenboek, Centrum van Informatieve spelen, Leuven, Belgium.

Az eredetiből átdolgozta: „Het recht van de sterkste”, Soort zoekt andere Soort, Katholieke Jeugd-raad, Chirojeugd Vlaanderen, 1992.

A FOLYÓ⁷

Cél:

A gyakorlat emlékezteti a felnőtteket arra, hogy a fiatalokra milyen sok irányból érkezik nyomás, amelyekkel meg kell küzdeniük.

Szükséges eszközök:

Szem bekötésére használható ruhadarab

Ragasztószalag

Szerepkártyák

Újságpapír

Filctollak

Csoportlétszám:

6–30 fő

Időkeret:

20-25 perc

Lépésről lépésre:

1. Készítsük el a szereplők szerepkártyáit (lásd alább)! A csoport méretétől függően annyi kártyát használjunk, ahány szereplőnk van. Győződjünk meg arról, hogy az egyik résztvevő biztosan kapja meg a Fiatal szerepét!
2. Magyarazzuk el, hogy felnőttként gyakran megfélemlítünk arról, hogy milyen tizenévesnek lenni, akiknek rengeteg feszültséggel és befolyásoló tényezővel kell megbirkózniuk! Ez a gyakorlat hatékonyan mutatja be ezeket a hatásokat. Két hosszú ragasztószalaggal jelöljük ki a folyót! Gyúrjuk labdákká az újságpapírokat, és szórjuk szét a folyón, amik így akadályokat alkotnak! Legyünk kreatívak: nevezzük ki az újságpapírlabdákat aligátoroknak, lávának, vadvízi zúgóknak stb.! Kérjünk fel önkénteseket a szerepjátékhoz! Válasszunk ki maximum 10 önként jelentkezőt, és adjunk át minden résztvevőnek egy-egy szerepkártyát! Adjunk körülbelül két percet az önkéntes színészeknek, hogy beleéljék magukat a szerepükbe! Magyarazzuk el, hogy a fiatalokat életükben számos, egymással ütköző hatás éri, manapság több mint bármikor korábban. Ezek hatással lehetnek a fiatalok által hozott döntésekre, beleértve a szexuális életüket is. Kérjük meg az önként jelentkezőket, hogy álljanak a folyó valamelyik oldalára! Kérjük meg a Fiatalt, hogy lépjen előre, hogy beköthessük a szemét! Mondjuk el, hogy az egyes szereplőknek le kell segíteniük a Fiatalt a folyó alsó szakaszára úgy, hogy a Fiatal el tudja kerülni a veszélyes pontokat (az aligátorokat, a lávát, a zúgót stb.)! Adjunk a szereplőknek 10 percet, hogy levezessék a Fiatalt a folyón! A gyakorlatot az alábbi vitapontok megbeszélésével zárjuk.

Észrevételek és értékelés:

- Mit gondoltok erről a gyakorlatról?
- Valószerű volt a játék?
- Miért vagy miért nem?
- Milyen érzés volt a Fiatal szerepébe bújni?
- Találkoztatok hasonló feszültségekkel és hatásokkal tizenéves korotokban? Hogyan hatnak ezek a feszültségek a fiatal döntéshozatali képességére?

⁷ Advocates for Youth, Washington, a DC hozzájárulásával, <http://www.advocatesforyouth.org/lessonplans/river.htm>.

A folyó szerepkártyái

Fiatal

Hallgass meg mindenkit, aki megpróbál levezetni a folyón!

Szülő/Nevelőszülő

Te mindent jobban tudsz. Mondd el a Fiatalnak, hogy mit tegyen, és közben tartsd szem előtt az érdekeit! Olyan kifejezéseket is használj, mint például „Amikor annyi idős voltam, mint te...”! Légy kreatív a szerepben!

Nagyszülő

Te mindent jobban tudsz. Mondd el a Fiatalnak, hogy mit tegyen, és közben tartsd szem előtt az érdekeit! Olyan kifejezéseket is használj, mint például „Amikor annyi idős voltam, mint te...”! Légy kreatív a szerepben!

Miniszter/Vallási vezető

Te vagy a Fiatal erkölcsi kísérője. Légy kreatív a szerepben!

Barát

Igaz barát vagy. Valóban törödsz a Fiattal. Légy kreatív a szerepben!

Tanár

Hangsúlyozd az iskola fontosságát! Ott adj tanácsot, ahol jónak látod! Légy kreatív a szerepben!

Szociális munkás

Kábítószer-használattal, szexszel, családdal, iskolával stb. kapcsolatos kérdésekben adj tanácsot a Fiatalnak! Légy kreatív a szerepben!

Média

Gondolj a média (tv, filmek, magazinok stb.) befolyására! A média néha a szexet, az erőszakot, a pénzt stb. használja üzenetei átadására. Légy kreatív a szerepben!

Barát

Te vagy a rossz barát. Rossz befolyással vagy a Fiatalra. Légy kreatív a szerepben!

Egészségügyi tanácsadó

Adj egészségügyi és a jó közérzettel kapcsolatos tanácsokat a Fiatalnak! Néhány példa: dohányzás, szex, étkezési szokások, súly. Légy kreatív a szerepben!

NE NEVESS KI!

A gyakorlat csoportos közegben használható; de páros szituációban működik a legjobban, ahol a fiataloknak több idejük van átgondolni a feltett kérdéseket.

Cél:

A gyakorlat célja elgondolkodtatni a résztvevőket, milyen érzés, ha kinevetik őket, és mennyire tudják átérezni, hogy más fiatalok mit érezhetnek adott helyzetben. A játék arra készíti őket, hogy gondolják át a durva bánásmód kezelésének stratégiáit, és rátaláljanak azokra a személyekre, akik adott esetben támogatást nyújthatnak számukra.

Szükséges eszközök:

Minden résztvevőnek a NE NEVESS KI! játékv egy-egy példánya

Tollak

Csoportlétszám:

Változó, de a gyakorlat ideális esetben párokban zajlik

Időkeret:

1 óra

Lépésről lépésre:

1. Mondjuk el, hogy a nevetés használható arra, hogy mások kellemetlenül vagy ostobán érezzék magukat, és arra is, hogy kifejezzük, mennyire jól érezzük magunkat! Magyarázzuk el, hogy ez a különbség azon két dolog között, hogy kinevetünk valakit vagy együtt nevetünk valakivel!
2. Osszuk ki a játékvéket, és kérjük meg a fiatalokat, hogy gondolják át, milyen érzés, ha kinevetik őket! Kinevetheti őket egy iskolai banda, az egyik szülő vagy a testvérük. Bátorítsuk őket arra, hogy osszák meg egymással tapasztalataikat, és írják le, hogyan érezték az adott helyzetben!
3. A résztvevők vitassák meg, mit tehetne a fiatal, ha ez újra megtörténne vele! Például kilépni a helyzetből, és elmondani a történeteket egy felnőttnek vagy egy barátinak, akiben megbíznak. Gondolkodjanak el a lehetséges megoldásokon; majd kérjük meg őket, hogy készítsenek rajzokat a játékvékre, és mutassák meg, mit tehetnének az egyes helyzetekben!

Észrevételek és értékelés:

Nézzük meg, ki mit rajzolt! Olyan a megoldás, ami valóban megoldja a kérdést, vagy ami még több gondot okozhat? Kérjük meg a fiatalokat, hogy gondolják át, mit tennének, ha olyasvalakit nevetne ki valaki, akit nem kedvelnek! Máshogyan reagálnának-e? Találjanak olyan személyeket, akiktől segítséget kérhetnek, ha az adott eset előfordulna velük!

NE NEVESS KI!

Milyen érzés, ha kinevetnek?

.....

Ha engem nevetnek ki, a következőt tehetem:

Ha mást nevetnek ki, a következőt tehetem:

IMÁZSSZÍNHÁZ

(a Boalról szóló írást lásd alább)

Cél:

Az imázsszínházban kis csoportok készítenek állóképeket vagy jeleneteket valós helyzetekről, amelyeket a csoport egy vagy több tagja megtapasztalt. Ez a módszer biztonságos környezetben járul hozzá az érzések és a lehetséges megoldások feltárásához.

Szükséges eszközök:

Nem igényel eszközöket

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

Változhat

Lépésről lépésre:

1. Meséljük el Boal munkájának hátterét, és hogy a színház általa kidolgozott formája hogyan ad „hangot” mindenki számára – anélkül, hogy mindenkinek beszélnie kellene!
2. Kérjük meg a csoportot, hogy gondoljanak ki egy témát – például a gorombáskodást, az elszigeteltséget vagy a diszkriminációt –, amellyel kapcsolatban erős érzelmeik vannak, és amit egy sajátos példával be is tudnak mutatni! Ezek után kérjük fel egy önként jelentkezőt, hogy legyen ő a szobrász, akinek a feladata az, hogy mutassa be a témához kapcsolódó incidenst vagy tapasztalatot; és jelezze, hogy ehhez hány emberre van szüksége! Kérjük fel önkénteseket, hogy alkossanak élő szobrot!
3. A szobrász minden személyt a jelenetnek megfelelő szereplővé alakít. Ezt megteheti úgy, hogy bemutatja a pozíciót, és megkéri az önként jelentkezőt, hogy másolja le a testtartást. A szobrász igazíthat az arckifejezéseken, és a kívánt pozícióba mozdíthatja a résztvevők végtagjait, ha a résztvevők nem érzik magukat ettől kellemetlenül. Kerüljük a balesetveszélyes helyzeteket!
4. Amint egy kép elkészült, a szobrász kérje meg a mozdulatlan szereplőket, hogy egyenként keljenek életre, és osszák meg gondolataikat a többiekkel! Ezt „gondolatösvény”-nek nevezzük.
5. A képekről alkotott minden gondolatösvényt azzal folytathatunk, hogy megkérjük a szobor tagjait, alkossanak egy lehetséges képi megoldást a helyzetre.
6. Ha a rendelkezésre álló idő engedi, mindenkinek, aki szeretne szobrász lenni, adjuk meg erre a lehetőséget!

Észrevételek és értékelés:

Mindenkit, aki részt vett a jelenetben, kérdezzük meg, hogy érezte magát, amikor a szobrász szobor szereplőjévé alakította vagy amikor egy sajátos érzést kellett megjelenítenie! Kérdezzük meg a megfigyelőket, mit éreztek a jelenet közben? Valószerű volt? Ha a megoldásokra is hangsúlyt helyeztünk, akkor valószerűek voltak-e azok? Végezetül kérdezzük meg az eredeti önként jelentkezőt, akinek a kérdését a gyakorlat feltárta, hogy mit nyert vagy tanult a jelentből! A témától függően az ilyen jellegű munka erőteljes érzelmeket válthat ki, ezért komoly érzékenységgel kell kezelnünk. Mindig biztosítsunk elegendő időt arra, hogy a résztvevők megnyugodjanak a gyakorlat végére, és visszanyerjék lelki egyensúlyukat!

Augusto Boal és az Elnyomottak Színháza

„Míg mások színházat csinálnak, addig mi magunk vagyunk a színház.”

A brazil színházi rendező, Augusto Boal az 1950-es és '60-as években dolgozta ki az Elnyomottak Színházát (Theatre of the Oppressed, TO). A monológ hagyományos előadásmódját szerette volna a közönség és a színpad közötti párbeszéddé alakítani. Boal többféle interaktív színházzal is kísérletezett azzal a hittel, hogy az emberek között a párbeszéd szokványos és egészséges, hogy minden ember vágyik és képes a párbeszédre, és hogy amint a dialógus monológgá válik, annak elnyomás lesz a következménye.

Elkerülhetetlen, hogy amikor valaki az élményeiről bemutat nekünk egy képet vagy elmond nekünk egy történetet, akkor azt saját élményeink színeivel gazdagítsuk.

Az imázsszínház az emberi testet eszközként használja fel az érzelmek, elképzelések és kapcsolatok megjelenítéséhez. Mások szoborrá alakításával vagy egy testtartás bemutatásával saját testünk felhasználásával az egyszemélyestől a nagycsoportos szobrokig bármit kreálhatunk, ami tükrözi a szobrász egy helyzetről vagy elnyomásról alkotott benyomását. Az imázsszínház használhatjuk olyan csoportokkal, amelyek tagjai jól ismerik és könnyedén alkalmazzák a drámapedagógiai módszereket, de olyanokkal is, akiknek csak kevés vagy semmilyen tapasztalatuk nincs ezen a téren. Senkinek sem kell szöveget megtanulnia vagy előadnia, a technika ennek ellenére nyugalmas környezetben gyakran segít a résztvevőknek feltárni saját érzéseiket és élményeiket. Ami ráadásul nagyon szórakoztató is lehet!

Alkalmas például arra, hogy egy csoport fiatalal feltárjuk a társadalmi kirekesztettség témáját. Két önként jelentkezőt felkérünk arra, hogy alkossanak egy állóképet vagy egy jelenetet úgy, hogy egymáshoz képest vegyenek fel valamilyen testtartást – az egyikük például lehet a társadalom egy magabiztos tagja, míg a másik egy olyan személy, aki vagy maga érzi úgy, hogy kívülálló, vagy mások érzékelik őt kívülállónak. A csoport más tagjai újabb képeket adhatnak a szoborhoz – lehetnek például bábmeszködők, járókelők vagy a kép egyik szereplőjének barátai – úgy, hogy beillesztik magukat a jelenetbe. A csoportvezető egyenként megütögeti a szoborban szereplők vállát, és megkéri őket, hogy gondolataikat osszák meg a többiekkel. Roppant tanulságos lehet egy rövid időre egyenként kiemelni a szoborból a szereplőket, és lehetővé tenni számukra, hogy megvizsgálják az összeállított képet, mielőtt újra visszalépnének a helyükre.

Ez a gyakorlat több módon is alkalmazható. Az eredeti jelenet bemutatható a csoport többi tagjának, akiket megkérünk, hogy döntsenek a jelenet helyszínéről és arról, hogy kik lehetnek a szereplők – mi a nevük, hány évesek, mivel foglalkoznak, mi a szerepük stb. Megkérhetjük őket, hogy gondolkozzanak olyan egyéb helyzeteken, amelyek ehhez a bizonyos jelenethez vezetnek. Amikor a csoporttagok már megfelelő számú más helyzetre gondoltak, osszuk csoportokra őket, az egyes csoportok pedig alkossák meg az élő szobrokat a jelenetek sorrendjében egészen a zárójelenetig.

Ezt követően az egész csoport visszatér az eredeti jelenethez. Azokat, akik nem vettek részt a jelenetben, megkérjük, hogy mozdítsák a helyzetet valamilyen megoldás felé. Ennek módja, hogy bármely szereplőt úgy cserélnek ki, hogy megveregetik a vállát, elfoglalják a helyét felvesznek egy másik testtartást; esetleg elmondanak egy újabb gondolatot vagy mondanak egy mondatot.

Ezek a gyakorlatok gyakran olyan beszélgetéseket eredményeznek, melyeket a gyakorlat vezetőjének érzékenyen kell kezelnie.

Boal munkájának egy másik sajátossága a fórumszínház. Lényegében a színházművészeti kutatásnak ezen formája „romboló” megközelítéssel készítet megértésre és tanulásra úgy, hogy lehetséges kezelési stratégiákat nyújt, és adott nyomasztó érzések vagy kihívások lehetséges megoldásainak feltárásában segíti a csoportot vagy az egyént.

Boal megfogalmazásában a fórum lehetővé teszi az emberek számára, hogy „Olyan más személyeket és utakat fedezzenek fel, akik vagy amik egy helyzetben több hatalmat biztosítanak az egyén számára. Lényege, hogy az egyén elsajátítson egy olyan újabb viselkedésmódot, ami kiségheti őt szorult helyzetéből.” A fórum nem kényszerít: nem azt mondja meg, mi a teendő, hanem azt sugallja, hogy megpróbálkozhatunk például ezzel vagy azzal, de rajtunk áll, hogy végül milyen döntést hozunk.

A fórumjelenetek általában rövidek, amelyek lehetnek a fentebb tárgyalt állóképek vagy jelenetek. A közönség először megnézi az egész jelenetet, amit egy játékmester segít. A játékmester ez után elmondja a közönségnek, hogy a darabot újrjátsszák, most azonban, ha bárki a közönség soraiból egy jobb megoldás érdekében egy másfajta cselekvést vagy a szöveg megváltoztatását javasolja, akkor „ÁLLJ!” felkiáltással leállíthatja az előadást. A néző helyet cserélhet a színésszel, és maga próbálhatja ki ötletét, vagy megmondhatja a színészeknek, hogyan szeretné megváltoztatni a jelenetet. Ha a közönség nem állítja le az előadást, akkor azt a játékmester is megteheti, és felkérheti a közönséget, hogy javasoljanak megoldásokat.

A fórumszínház nemcsak hatalmat ad a közönség kezébe és a cselekmény részévé teszi őket, hanem megmutatja, hogy mindig vannak alternatívák és választási lehetőségek, amelyek megváltoztathatják a cselekmény kimenetelét.

További olvasmányok:

Boal, Augusto: *The Theatre of the Oppressed*. New York, Urizen Books, 1979. Republished by Routledge Press in New York/London, 1982.

Boal, Augusto: *Games for Actors and Non-Actors*. New York, Routledge Press, 1992.

Boal, Augusto: *The Rainbow of Desire*. Selected Articles by Augusto Boal. New York, Routledge Press, 1995.

LEGYEN MÁSKÉNT!

Cél:

A jelenetek kidolgozásának – amelyek kiscsoportos közegben az adott helyzetben tehetetlen szereplők pozícióinak megváltoztatására fókuszálnak – célja, hogy a résztvevők megélik és feltárják a tehetetlen szereplők érzéseit, azokat vizuálisan megjelenítsék, és alternatívákat próbáljanak ki, hogy hatásukat megismerhessék. Ez a megközelítés közvetve Augusto Boal munkáján alapul (lásd fentebb a Boalról szóló magyarázatot).

Szükséges eszközök:

Nem igényel eszközöket

Csoportlétszám:

Változó, 3 fős csoportok

Időkeret:

50 perc

Lépésről lépésre:

1. Kérjük meg a résztvevőket, hogy gondoljanak magukban egy olyan eseményre, amelyben tehetetlennek érezték magukat vagy képtelennek arra, hogy bármit tegyenek! Ez lehet egy olyan helyzet, amit nem sikerült megváltoztatniuk vagy amiben más eredményt szerettek volna elérni. (5 perc)
2. Háromfős csoportokban, felváltva minden személy csendben szobrot alakít a csoport fennmaradó részéből, melyek bemutatják az adott helyzet kezdetét, közepét és végét. A „rendező” csak akkor mondja el a szereplőknek, hogy kit képviselnek, ha a szereplők bizonytalanná válnak ebben. (10 perc)
3. Amikor az összes csoport minden tagja számára megalkotta a képsort, válasszák ki azt a történetet, amelyet jobban ki szeretnének dolgozni! Mutassák be újra a kiválasztott történet képsorát, ez alkalommal úgy, hogy minden szereplő egy gondolatát beépítik a történetbe – azaz minden képbe egy gondolatot! A gondolatok előre meghatározott sorrendben legyenek felosztva!
4. Még mindig ugyanezen a történeten dolgozva a résztvevők bővítsék a képeket és gondolatokat három rövid jelenetvé! Egy jelenet se legyen hosszabb egy percnél! Minden személy egy mondatba sűríti a gondolatát, és kiegészíti a megfelelő cselekvéssel. (5 perc)
5. Gyűjtsük egybe az egész csoportot, és nézzük meg együtt az egyes csoportok munkáit! Válasszunk ki egy kis csoportot egy előadáshoz! Válasszunk ki egy olyan jelenetet, amelyben a közönség könnyen azonosíthatja az elnyomót, az elnyomott iránt pedig szimpátiát érezhet! Kérjük meg a közönséget, tegyenek javaslatokat arra, hogy a tehetetlen személy mit tegyen, hogy megváltoztassa a helyzetet! Próbálják ki a javaslatokat azzal a résztvevővel, akinek az elképzelése beépül a darabba, és játssza el ő azt a személyt, akinek a tetteit meg szeretné változtatni! Minden történet esetében ezt a folyamatot kövessük, vagy egy csoportban, vagy két csoport egyesítésével, akik így egymás közönségei lesznek. (15 perc)

Észrevételek és értékelés:

Milyen hatást gyakorolnak a különböző cselekedetek a végkifejletre? Hogyan kapcsolódik ez a gyakorlat a résztvevők életéhez? Mi az, amit ebből a gyakorlatból átvihetnek a saját életükbe? (5 perc)

További tippek:

Fontos, hogy a csoport a tehetetlen szereplő reakcióinak egyszerű kritikálása helyett kreatív megoldásokra törekedjen. Egy csoport gyakran képes olyan megoldásokat meglátni, amelyeket az egyén nem vesz észre.

KÉPESLAP

Ez a kiscsoportos gyakorlat a társadalmi igazságtalanság és a társadalom cselekedeteinek feltárásához nyújt segítséget.

Cél:

A gyakorlat célja, hogy vizuális ábrázolás segítségével tárja fel a társadalmi igazságtalanság bizonyos példáit, valamint a lehetséges és megfelelő cselekedeteket.

Szükséges eszközök:

A következő oldalon található vagy magunk alkotta képeslapok

Csoportlétszám:

Változó, 3-5 fős kis csoportok

Időkeret:

40 perc

Lépésről lépésre:

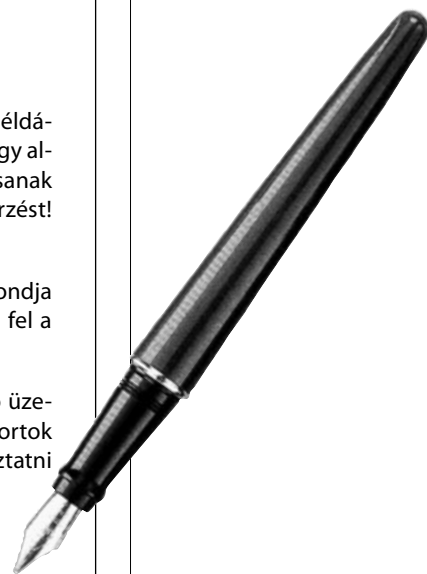
1. Minden kis csoportnak adjunk egy képeslapot! Lemásolhatjuk és kivághatjuk az alábbi példát, de készíthetünk saját képeslapokat is (lásd alább). Kérjünk meg minden csoportot, hogy alkossanak egy, a képeslap üzenetét bemutató jelenetsort! Minden egyes jelenethez társítsanak egy hanghatást, amelyről úgy érzik, összefoglalja az üzenet által kiváltott fő érzelmet, érzést! (15 perc)
2. A csoportok mutassák be egymásnak a jeleneteket! A közönség minden egyes képnél mondja el, mit gondol, mi van a képeslapra írva! Az előadást tartó csoport csak ez után olvassa fel a képeslapra írt üzenetet! (15 perc)
3. Lehetnek csoportok, akik úgy érzik, nem igazán tudták megragadni a kártyán található üzenetet, vagy hogy az általuk bemutatott képet a közönség félreértelmezte. Ezek a csoportok elfogadhatják a közönség által tett javaslatokat, és megpróbálhatnak javítani vagy változtatni munkájukon. Ehhez plusz időre van szükség.

Észrevételek és értékelés:

Mit éreznek a csoportok a képeslapok által felvetett kérdésekkel kapcsolatban? Mit tennének, ha hasonló körülmények között találnák magukat? Történnek-e manapság ehhez hasonló események? Ha igen, mit tesznek az emberek? Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalniuk a kártyán olvasható üzenetet, akkor mi lenne az? (10 perc)

További tippek:

Fontos, hogy a segítő a csoportnak megfelelő témát válasszon. A csoport tovább viheti a munkát, és megírhatják saját képeslapjaikat vagy posztereiket.

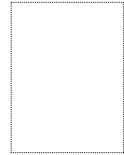

Képeslapok: három példa

KÉPESLAP

„Ha enni adok a szegényeknek, azt mondják, szent vagyok. Ha megkérdem, miért nem jut étel a szegényeknek, azt mondják, kommunista vagyok.”

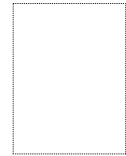
– Dom Helder Camara, Brazília

KÉPESLAP

„Sok tévedés és hiba írható a számlánkra, legnagyobb bűnünk azonban az, hogy magukra hagytuk a gyermekeket, elhanyagoltuk az élet forrását. Sok minden, amire vágyunk, várhat. A gyermekek azonban nem. Most formálódnak a csontjaik, most alakulnak az izmaik, most fejlődnek ki az érzékeik. Nekik nem mondhatjuk, hogy »majd holnap«. Az ő nevük »ma«.

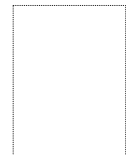
– Gabriela Mistral, Nobel-díjas chilei költő

KÉPESLAP

„Először a zsidókat vitték el, de én egy szót sem szóltam, mert nem vagyok zsidó. Aztán a kommunistákat vitték el, de én egy szót sem szóltam, mert nem voltam kommunista. Aztán a szakszervezeteket vitték el, de én egy szót sem szóltam, mert nem voltam a szakszervezet tagja. Aztán engem vittek el, de akkorra nem maradt senki, aki értem szólhatott volna.”

– Martin Niemöller, a nácik áldozata

8.3 A bizalom és az önbecsülés növelése

Figyelem!

A következő gyakorlatok a csoporton belüli önbizalom, tudatosság, együttműködés és bizalom növelését szolgálják, és igen erős koncentrációt igényelnek. Bemutatásuk és levezetésük a lehető legnagyobb odafigyelést követeli. Lényeges, hogy a résztvevők teljesen tisztában legyenek azzal, hogy a gyakorlatok miről szólnak. A legfontosabb az ő biztonságuk.

SZÉL A FÜZEK KÖZÖTT

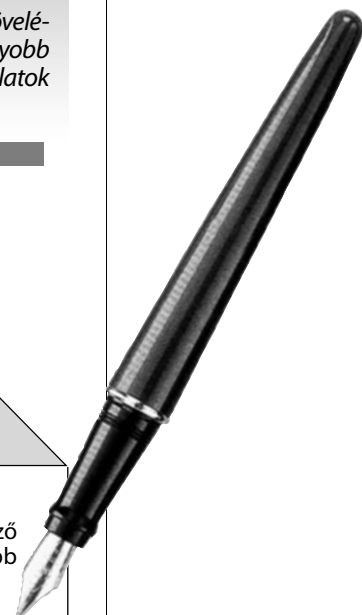
Lépésről lépésre:

1. Álljatok szűk körbe! Egy önként jelentkező lépjen a kör közepére! Kérjük meg, hogy hunyja le a szemét, és a testét egyenesen tartva dőljön el, a többiek pedig kapják el, és tartsák meg! Azok, akik az önként jelentkezőt elkapják, tartsák maguk elé a kezüket, az egyik lábukat kissé helyezték a másik elé, a térdüket hajlítsák be.
2. Kezdetben a csoport tagjai tartsák a kezüket közel a kör közepéhez, hogy az önként jelentkező ne érezze, hogy nagyon messzire borul! Ahogy a bizalom nő, a körben állók egy kissé távolabb mozdulhatnak.
3. A csoporttagok váltsák egymást, és mindenkinek adjuk meg a lehetőséget, hogy próbát tegyen!
4. Ügyeljünk arra, hogy elég ember legyen ahhoz, hogy valakit megtartsanak, különösen, ha a középén álló csoporttag súlyosabb!

ROHANÁS A SÖTÉTBEN

Lépésről lépésre:

1. Kérjük meg a résztvevőket, hogy álljanak a szoba egyik végébe!
2. Egy önként jelentkezőnek kössük be a szemét, és állítsuk a szoba másik végébe! Kérjük meg, hogy fusson a szoba azon végébe, ahol a csoport áll!
3. A csoportnak fel kell készülnie arra, hogy gyengéden kapják el a futót.
4. Kérjük meg a csoportot, hogy alkossanak félkört, és mielőtt a futó visszaérne a szoba másik végébe, kiáltás, hogy „Állj!”, hogy a futó idejében lassíthasson, és megállhasson!
5. Bátorítsuk arra a futót, hogy fusson a lehető leggyorsabban, amíg a csoport el nem kiáltja magát: „Állj!”, és bízson abban, hogy a csoport valóban odafigyel arra, hogy ne ütközzön a falnak!

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

BÍZD RÁM MAGAD!

Cél:

Ez a gyakorlat kis csoportokkal működik igazán – olyan fiatalokkal, akikkel korábban már dolgoztunk együtt. Jó gyakorlat egy olyan tevékenység elején, ami a pozitív kapcsolatokat, a barátságot és a bizalom kiépítését vizsgálja. Célja: lehetőséget biztosítani a csoporttagoknak arra, hogy megtapasztalják, milyen érzés, ha mások bíznak bennük, és ők is bíznak másokban. Annak átgondolására bátorítja őket, hogy tetteik hogyan hatnak másokra, és ez milyen érzést kelt bennük.

Szükséges eszközök:

A terület alapos ismerete, ahol kijelölhetünk egy olyan akadálypályát, amit a fiatalok bejárhatnak
1 sál, amivel beköthetjük egy résztvevő szemét

Csoportlétszám:

Maximum 12 fő

Időkeret:

Változó, a résztvevők számától függ

Lépésről lépésre:

1. Kérjük meg a fiatalokat, hogy nevezzenek meg egy „önként jelentkező”-t! Ezt a részt magunkra vállalhatjuk, ha úgy érezzük, hogy valaki a nyomás hatására megy bele a játékba. Magyarázzuk el, hogy a játék arra bátorítja őket, hogy bízzanak egymásban, vállalják a felelősséget saját tetteikért és mások biztonságáért! Mondjuk el, hogy ha a gyakorlat során bármikor nagyon kellemetlenül érik magukat, akkor szóljanak, és a csoport leáll!
2. Kérjük meg az önként jelentkezőt, hogy lépjen előre, majd kössük be a szemét! Győződjünk meg arról, hogy semmit sem lát; majd kérdezzük meg tőle, hogyan érez!
3. Vezessük a bekötött szemű önként jelentkezőt arra a területre, amit a játékhoz kijelöltünk! Válasszuk ki a csoport egy másik tagját, és kérjük meg, hogy vezesse az önként jelentkezőt! Mondjuk el, hogy a csoport többi tagjának az a feladata, hogy támogassa a bekötött szemű önkéntest! Segítsünk a fiataloknak megbeszélni az általunk kijelölt útvonalat! Kérjük meg őket, hogy beszéljenek az érzéseikről, különösen akkor, ha a bekötött szemű fiatal vezető résztvevő nem figyel eléggé vagy utasításai figyelmetlenségről árulkodnak! Az útvonal befejeztével cseréljük fel a szerepeket!
4. Alternatívaképpen a csoport párokban is dolgozhat. A párok próbálják ki a vezető és a vezetett szerepét egyaránt!

Észrevételek és értékelés:

Amikor mindenki kipróbálta mindkét szerepet, kérjük meg őket, hogy meséljenek az érzéseikről. Milyen érzés volt valakitől függeni? Az volt a jobb, amikor vezették őket, vagy amikor ők voltak a vezetők? Más lenne a helyzet, ha maguk választhatnák meg a társukat? Milyen érzés volt rossz információt kapni? A bejárt területtől függően ez a szakasz tetszés szerinti ideig tarthat.

GUBANC

Cél:

Ez a csapatjáték jó módja a bizalomról és barátságról szóló tevékenység elkezdésének. A gyakorlat egy csoportos cél elérése érdekében közös munkára sarkallja a fiatalokat.

Szükséges eszközök:

Nem igényel eszközöket

Csoportlétszám:

8 vagy több fő

Időkeret:

20 perc

Lépésről lépésre:

1. Kérjük meg a csoportot, hogy álljanak körbe, de ne érjenek egymáshoz!
2. Kérjük meg a fiatalokat, hogy fogják meg két másik csoporttag kezét, de ne azokét, akik mellettük állnak! Ez sokkal nehezebb, mint amilyennek látszik!
3. Hagyjunk körülbelül 10 percet arra, hogy mindenki bekapcsolódjon a gyakorlatba! Győződjünk meg arról, hogy senki sem csal és mindenki két másik ember kezét fogja!
4. Amikor mindenki elfoglalta a helyét, kérjük meg a csoportot, hogy ne mozduljanak meg, hanem tartsák ezt a testhelyzetet, és nézzék meg, milyen formát vett fel a csoport!
5. Ezután azt a feladatot kapják, hogy bogozzák ki magukat, és formálják újra a kört anélkül, hogy elengednék egymás kezét.
6. A feladat végén a teljes csoportnak újra egy körben kell állnia, bár a csoporttagok nem feltétlenül néznek majd egy irányba.

Észrevételek és értékelés:

Ez a játék ugyan bemelegítő gyakorlat, de érdemes megkérdezni a résztvevőket, hogy milyen hatással volt rájuk. Kellemes érzés volt? Milyen érzés volt ilyen közel kerülni másokhoz? A játék felhasználható arra is, hogy a személyes tér és annak kulturális változatairól beszélgetést kezdeményezzünk.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

ÖNBECSÜLÉS – A MEGBECSÜLTSG FONTOSSÁGA

Cél:

Az önbecsülés és az az érzés, hogy a számunkra fontos emberek megbecsülnek bennünket, mindenki számára lényeges. Ennek hiánya frusztrációhoz és agresszív viselkedéshez vezethet. Ez a gyakorlat az önbecsülés növeléséhez nyújt megfelelő bevezetőt.

Szükséges eszközök:

A MEGBECSÜLTSG ÉRZÉSE munkalap másolatai

Tollak

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

Minimum 1 óra

Lépésről lépésre:

1. A gyakorlatot azzal kezdjük, hogy beszélünk az önbecsülésről és hogy milyen az, ha jó véleménnyel vagyunk önmagunkról. Osszuk ki a munkalapokat és a tollakat! Ha tudjuk, hogy a fiataloknak nehézséget okoz az olvasás és az írás, olvassuk fel a munkalap szövegét és használjunk képeket, vagy mi magunk írjuk le a választ!
2. Segítsük a fiatalokat, amikor a munkalapon felvetett kérdéseken gondolkodnak! Ha azt mondják, semmi sem jut az eszükbe, kérjük meg őket, hogy gondoljanak arra, amikor a legutóbb valaki örömet szerzett nekik vagy azt az érzést keltette bennük, hogy szereti őket! Ezután feltehetünk rávezető kérdéseket is, hogy jobban el tudjanak gondolkodni a feladaton.

Észrevételek és értékelés:

Amikor a fiatal elkészült a munkalap kitöltésével, együtt nézzük át a válaszokat! Kérjük meg, hogy az utolsó kérdésre adott válaszon különösen gondolkodjon el! Például: akkor érzi, hogy megbecsülik, ha az édesanyja megdicséri; ezt pedig úgy érheti el, hogy „Amikor a tesóm verekedni kezd, inkább félrevonulok ahelyett, hogy megütném, mert az felzaklatná az anyukámat.” Együtt dolgozzunk ki akciótervet arra, hogy ehhez hasonló célok valósuljanak meg! Nézzük át a rendszeresen kötött megállapodásokat, hogy együtt örülhessünk az eredményeknek és új célokat tűzhessünk ki!

A MEGBECSÜLTSG ÉRZÉSE (munkalap)

ÉN

A legutóbb akkor éreztem, hogy
megbecsülnek, amikor

Ez azt az érzést keltette bennem, hogy

Azoknak köszönhetően vagyok jó véleménnyel magamról, akik

.....

mert

Ha boldog vagyok, azt úgy mutatom ki nekik, hogy

Dolgok, melyeknek köszönhetően jó véleménnyel vagyok magamról:

1.

2.

3.

A következőket tehetem, hogy ezt elérjem:

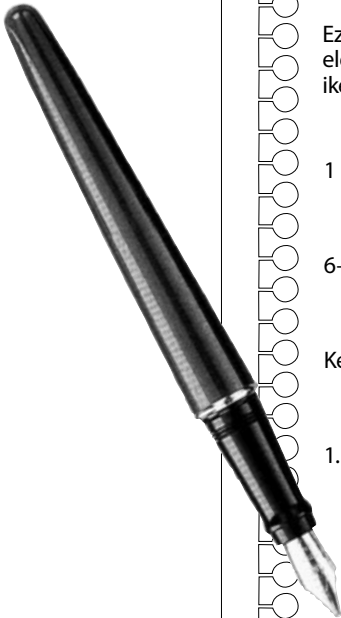
1.

2.

3.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

MINDENKI KÉPES VALAMIRE – SZEMÉLYISÉGMÉRÉCSKÉLÉS

Cél:

Ezt a gyakorlatot egy többfordulós képzésen kétszer is elvégezhetjük – egyszer az elején, egyszer a végén. A játék célja, hogy a résztvevők felismerjék saját készségeiket és azt is, hogy mi az, amit – még – nem tudnak megcsinálni.

Szükséges eszközök:

1 hosszú (5-10 méteres) papírcsík 1–10-ig beszámozva

Csoportlétszám:

6–30 fő

Időkeret:

Kétszer 20 perc plusz az értékelés (különösen a második alkalom után)

Lépésről lépésre:

1. Mondjuk el a résztvevőknek, hogy a skála személyes képességeik bemutatására szolgál és hogy mindenkinek őszintén kell megítélnie, hogy szükséges-e fejlesztenie az adott képességeket (1); vagy úgy gondolja, hogy képességei teljesen rendben vannak (10)! Mondjuk el azt is, hogy a gyakorlatot a képzés végén meg fogjuk ismételni, hogy ellenőrizhessék, történtek-e változások – vagy azért, mert új készségekre tettek szert, vagy mert olyan készségeket fedeztek fel magukban, amelyekről korábban nem volt tudomásuk! Emeljük ki, hogy senkit sem ítélnék meg az alapján, hogy hová áll és hogy a gyakorlat kizárólag a saját érdekeiket szolgálja!
2. Olvassunk fel egy állítást, és kérjük meg a résztvevőket, hogy foglalják el a helyüket! Ha tökéletesen egyetértenek az állítással, álljanak a 10-es ponthoz, ha pedig úgy érzik, hogy az állítás egyáltalán nem illik rájuk, álljanak az 1-es ponthoz! Véleményük kifejezésére természetesen bármilyen köztes számot használhatnak.
3. Kérjük meg a csoportból néhány résztvevőt, hogy mondják el, miért választották az adott pozíciót; de ne erőltessünk senkit, hogy megszólaljon, ha nem akar!
4. Ismételjük a gyakorlatot más állításokkal!
5. A képzés végén ismételjük meg a gyakorlatot, és kérdezzünk rá, hogy változott-e valami az előző alkalom óta!

Példák az állításokra:

- Jól tudok másokkal együttműködni.
- Született vezető vagyok.
- Jól tudok visszajelzést adni mások felé.
- Jól fogadom a visszajelzéseket.
- Jól tudok másokat segíteni.
- Újító természetű vagyok, mindig új ötletekkel tudok előállni.
- Nagyon türelmes vagyok.
- Jól tudok csoport előtt beszélni.
- Jó tervező vagyok.
- Jó humorom van.

Észrevételek és értékelés:

Az első alkalomhoz képest sok változás következett be az elfoglalt pozíciódban?

Szert tettél bizonyos képességekre/készségekre?

Voltak olyan témák, amelyekben alulértékelted magad?

Voltak olyan témák, amelyekben túlértékelted magad?

Tanultál valamit magadról vagy másokról?

Nehézséget okozott, hogy bizonyos témákban alacsonyabb pontszámot foglalj el (ha erre szükség volt)?

8.4 Konfliktuskezelés

LEVÉL A MARSLAKÓHOZ: A KONFLIKTUS...?

Cél:

Ez a nagy csoportban végzendő gyakorlat a „konfliktus” szó jelentését tárja fel, célja pedig, hogy tisztázzuk, mit értünk konfliktus alatt; a csoporton belül fedezzünk fel egy sor választ, és dolgozzuk ki a csoport konfliktus-definícióját.

Szükséges eszközök:

1 nagy ív papír
Tollak

Csoportlétszám:

12–20 fő

Időkeret:

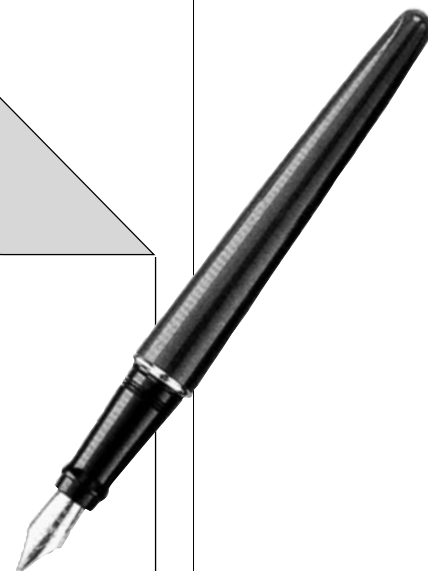
35 perc

Lépésről lépésre:

1. Osszuk oszlopokra a papírt, az oszlopokat pedig jelöljük meg az ábécé egy-egy betűjével! A játék célja érdekében A-tól H-ig használjuk fel a betűket.
2. Kérjük meg a résztvevőket, hogy gondolkozzanak el egyénileg olyan szavakon, amelyek a konfliktussal kapcsolatosak! Mindenkinek legalább egy szót kell mondania minden betűvel (például: A – acsarkodás, B – bánat). Egy kinevezett „írnok” írja le a hallott szavakat, vagy egyszerűen minden résztvevő írja be a saját szavait a táblázatba! Ebben a szakaszban még ne vitassuk vagy kérdőjelezzük meg, hogy bizonyos szavakat miért vetnek papírra! (5 perc)
3. Amikor a táblázatot kitöltötték (itt érdemes szigorú időhatárral dolgozni), a résztvevők megkérdezhetik egymástól, hogy miért választottak bizonyos szavakat – mit jelentenek ezek a szavak, hogyan kapcsolódnak a konfliktushoz, és így tovább. A résztvevők ne ítélkezzenek a szavak felett! (3 perc)
4. A résztvevők alkossanak párokat vagy háromfős csoportokat, és válasszanak ki egy betűt a táblázatból! A legjobb, ha minden párnak vagy csoportnak külön betű jut. Kérjük meg őket, hogy írjanak egy rövid levelet egy földönkívülinek, aki még sosem hallott a konfliktusról, és magyarázzák el neki, mi az! Minden csoport a saját oszlopában található szavakat használja fel. A levelet aztán olvassák fel a teljes csoportnak! (10 perc)
5. Most osszuk a résztvevőket 4-5 fős csoportokra, és kérjük meg őket, hogy egy szlogen formájában fogalmazzák meg a konfliktus rövid definícióját. Ezek a mondatok kezdődhetnek úgy is, hogy „A konfliktus...”. Ezután kérjük meg a csoportokat, hogy találják ki, hogyan tudnák definíciójukat ötletesen bemutatni! Használhatnak olyan élő szobrot, amelyben mindannyian szerepelnek. Ha a csoportok bemutatót készítenek, adjunk több időt! (10 perc)

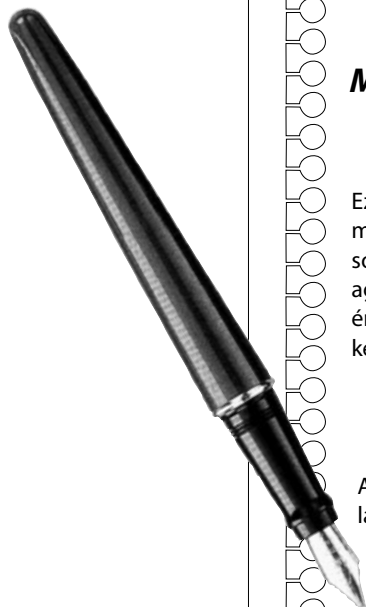
Észrevételek és értékelés:

Most már a teljes csoportban kérjük meg a résztvevőket, hogy beszéljenek a csoporttagok közötti interakciójuk során szerzett tapasztalatokról. Hogyan írta meg a csoport a marslakónak szóló levelet? Hogyan egyezett meg a csoport a konfliktus definícióját illetően? Meglepetést okozott-e bárki más definíciója? Könnyű volt kidolgozni a konfliktus szlogenjét? Más kérdéseket is feltehetünk: Tanultak-e valamit a konfliktusról a gyakorlat alatt? Világosabban látják-e, mi a konfliktus? Érzik-e úgy, hogy bármilyen lényeges szempont kimaradt? (7 perc)

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

MIT ÉRZEL?

Cél:

Ez a gyakorlat arra sarkallja a fiatalokat, hogy ráébredjenek, hogyan érzik magukat bizonyos helyzetekben és hogyan gondolkodjanak olyan megoldásokon, amelyek ezekben a helyzetekben nem vezetnek feszültséghez vagy agresszióhoz. A feladat lényege, hogy segítsen a fiataloknak meghatározni az érzéseiket, átgondolni a problémáikat és lehetséges megoldásokat találni a kezelésükre.

Szükséges eszközök:

A MIT ÉRZEL? ív egy másolata harmonikaszerűen összehajtogatva, hogy csak az első helyzet legyen látható

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

1 óra

Lépésről lépésre:

1. Kezdjük a gyakorlatot egy, az érzések széles skálájáról szóló beszélgetéssel! A beszélgetést vezessük be azzal, hogy ezek az érzések néha hatást gyakorolnak arra, ahogy egy helyzetet kezelünk, de az is előfordulhat, hogy nem azonosítjuk helyesen őket! Ha ez megoldatlan, akár növekvő problémákhoz vezet, akkor egyre kevésbé érezzük úgy, hogy kezelni tudjuk a helyzetet. Kérjük meg a fiatalokat, hogy gondoljanak egy olyan problémára, ami csak rosszabbodott, mert valamit megtettek vagy mert valamit nem tettek meg! Milyen érzésekre tudnak visszaemlékezni?
2. Úgy osszuk ki a MIT ÉRZEL? íveket, hogy csak az első jelenet legyen látható!
3. Kérjük meg a csoportot, hogy olvassák el a helyzetet, és gondolkodjanak el azokon a kérdéseken, amelyek az ív tetején olvashatók! Ha tudjuk, hogy az olvasás nehézséget okoz a csoportnak, olvassuk fel az egyes helyzeteket!

Észrevételek és értékelés:

Minden helyzetről vezessünk le egy beszélgetést! Ugyanúgy látja-e a helyzetet a csoport minden tagja? Egyetértenek-e abban, hogy milyen érzések kerülnek ilyenkor a felszínre? Mennyire könnyű megoldásokat keresni a helyzetekre? Kérjük meg a résztvevőket, hogy saját példáik közül osszanak meg néhányat a csoporttal, és próbálják ezeket együtt megoldani!

MIT ÉRZEL?

Minden alábbi helyzetben gondolkodj el a következő kérdéseken!

Mi a probléma?

Milyen érzést kelt ez benned?

Mit lehetne tenni?

1. A barátodnak mindig több zsebpénze van, mint neked. Ez nem igazságos! Az anyukád olyan fukar! Azt mondja, ha több pénzt akarsz, végezz több házimunkát!
2. Az apukád elköltözött otthonról, hogy új barátnőjével élhessen. Azt mondja, a hétvégeket ott tölthetnéd, de a barátnője épp most jelentette be, hogy nincs elég hely a számodra.
3. Egy iskolatársad csúfolja az öcsédet, és azzal fenyegetőzik, hogy darabokra töri az elektromos kerekes székét.
4. Egy haverod megnyerte az iskolai művészeti versenyt. Neked teljesen elegend van, hiszen meg vagy győződve arról, hogy a verseny meg volt bundázva. Tudod, hogy a te munkád jobb volt!
5. Kiejtésed más, mint az osztálytársaidé. Egy lány megállás nélkül ezzel szekál, és sikerül elérnie, hogy mindenki rajtad nevessen. Amikor mepróbálsz beszólni neki, ő pofákat vág, mire mindenki még jobban nevet rajtad.
6. Az egész osztályt bent tartják az iskolában valami olyasmi miatt, amit te követtél el. Most mindenki azt mondja: valld be, hogy te voltál, különben baj lesz.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

A HARAG ÉS AZ AGRRESSZÍV VISELKEDÉS

Cél:

A következő gyakorlat bevezeti a harag és az agresszív helyzetek kezelését. Ez igen összetett és sajátos terület; de a gyakorlat segíthet megérteni, hogyan dolgozzunk nehéz helyzetekben lévő fiatalokkal, és irányelveket is ad ehhez a munkához.

Szükséges eszközök:

Egy fal, amelynek egyik oldalán a DÜHÖS, a másikon a NEM DÜHÖS felirat látható; a feliratok alatt legyen kitűzve egy-egy A4-es papírlap

Flipchartpapír

Filctollak

A Harag szerepjáték kártyáinak másolatai

Csoportlétszám:

8–12 fő

Időkeret:

3 óra 10 perc

Lépésről lépésre:

Ne dühíts fel! (20 perc)

1. Ez egy bemelegítő gyakorlat, mely annak felismerésével indíthat képzéseket, hogy a harag mindenki által ismert érzés. Mindenki dühös lesz, ha egy helyzet kivált belőle egy bizonyos érzést vagy gondolatot. Ez lehet direkt válasz valamilyen történése, de akár egy korábbi tapasztalatra adott reakció is. A csoportban megadott válaszok áttekintésével a résztvevők először azon gondolkodjanak el, hogy milyen különbségek vannak a haragot kiváltó személyes okok között!
2. Mondjuk el a csoportnak, hogy néhány olyan helyzetet fogunk felolvasni, amelyek vagy váltanak ki belőlük haragot, vagy nem! Mutassuk meg a szobát kettéválasztó falat a DÜHÖS és a NEM DÜHÖS feliratokkal, és kérjük meg a résztvevőket, hogy álljanak arra az oldalra, amelyik jobban kifejezi az érzéseiket!
3. Kérjük meg a csoportot, hogy reakcióik legyenek őszinték! Hangsúlyozzuk, hogy a harag épp olyan valós érzés, mint bármelyik másik, és bizonyos helyzetekben jogosan érzünk haragot!
4. A gyakorlat során tekintsük át a folyamatot a csoporttal! Miért kelt egy bizonyos helyzet haragot? Vannak közös vonások? Például feldühíti-e a csoport nagy részét a durvaság vagy a tiszteletlenség?

A jelek felismerése (30 perc)

1. Osszuk ketté a csoportot, és kérjük őket, hogy nevezzenek ki egy-egy írnokot vagy szóvivőt!
2. Mindkét csoportnak az a feladata, hogy soroljon fel 10 olyan testi tünetet, ami a harag kifejeződésének jeleként értelmezhető.
 - Tippek:
 - Kipirult arc
 - Izzadó tenyér
 - Ujjal mutogatás
 - A személyes tér megsértése
 - Kiabálás/szitkozódás
3. Kérjük meg a csoportokat, hogy formáljanak ismét egy csoportot, és a két szóvivő ossza meg egymással azokat a pontokat, amelyek a csoportokban felmerültek! Kérjük meg a csoportot, hogy vitassák meg a felsorolt tüneteket! Mennyire volt egyszerű újabb tüneteket írni a listához? Ismerősek-e ezek az érzések a számukra? Gondolkodjanak el azon, hogy egyszerű-e felismerni a fiatalok haragjának jeleit!

A konfliktus megoldása (20 perc)

1. Mondjuk el a csoportnak, hogy egy nehéz helyzet megoldásához a következőkre van szükség!
 - Ismerjük fel a jeleket! – Álljunk megfelelő távolságra a fiattól, és vigyázzunk arra, hogy ne sértjük meg a személyes terét! Próbáljunk az ajtó közelébe állni, és ne engedjük, hogy utunkat állja!
 - Figyeljünk! – Figyeljünk oda arra, amit mond, és próbáljunk meg ne közbevágni saját véleményünkkel vagy emlékeinkkel!
 - Reagáljunk! – Úgy reagáljunk az elmondottakra, hogy a fiatal érezze, értjük őt! Kérjük meg, hogy tegye világosabbá a tényeket számunkra; tegyünk fel újabb kérdéseket, hogy oszlassuk a haragot és arra tudjuk bátorítani, hogy magyarázza el, mi a baj!
 - Oldjuk meg a helyzetet! – A fiattal közösen egyezzünk meg egy adott megoldásban vagy cselekvésben! Lehet, hogy ez nem sokat változtat a helyzeten, de a fiatal érezni fogja, hogy tettünk valamit érdekében. Ez abban is segíti őt, hogy saját maga vegye át az irányítást a helyzet és a megoldás felett.

Ha ezek a lépések kudarcba fulladnak, menjünk a lehető legbiztonságosabb helyre!

Győződjünk meg arról, hogy az önkéntesek számára világos, hogy senki sem kéri, hogy veszélybe sodorják magukat vagy hogy fogják le az agresszív fiatt! A gyakorlat célja, hogy felismerjék a jeleket, próbálják enyhíteni a helyzetet, és csak végső esetben meneküljenek a helyzetből. Emellett rámutathatunk, hogy önkéntesként sem adják fel a biztonságra és védelemre vonatkozó alapvető emberi jogukat (ha olyan helyzetbe kerülnek, ami egyre inkább kicsúszik az irányításuk alól, akkor a lényeg, hogy mások is tudják a helyi rendőrség vagy az ügyeletes projektkoordinátor számát).

Mindez a gyakorlatban (1 óra 30 perc)

1. Mondjuk el, hogy lehetséges nehéz helyzeteket fogunk szerepjáték segítségével átvenni! A cél, hogy növeljük az önkéntesek önbizalmát és lehetőséget biztosítsunk ahhoz, hogy biztonságos környezetben gyakorolják az újabb készségeket.
2. Osszuk az önkénteseket négyfős csoportokra! Ketten közülük önkéntes ifjúságsegítők lesznek, ketten pedig fiatalok, akiknek a figyelmét megpróbálják lekötni. Mindkét csoportnak adjuk át ugyanannak a helyzetnek a leírását!
3. Adjunk 30 percet a szerepjáték kidolgozására, és kérjük meg a fiatalokat játsszó résztvevőket, hogy hozzák az önkéntes ifjúságsegítőket a lehető legrosszabb helyzetbe!
4. Amikor látjuk, hogy nagyjából kimerítették a szerepjátékban rejlő lehetőségeket, kérjük meg az önkénteseket, hogy lépjenek ki a szerepükből, és a kisebb csoportokban válaszoljanak a következő kérdésekre!
 - Mi dühítette fel a fiatt?
 - Közvetlen vagy közvetett haragról van szó?
 - Van-e lehetőség a konfliktus megoldására?
 - Írjatok egy akcióttervet a helyzet enyhítésére!
5. Végezetül kérjük meg a csoportot, hogy csatlakozzanak a többiekhez, és osszák meg egymással a leírt akciótterveket! Kérjük meg és támogassuk a csoportokat abban, hogy készítsék állásfoglalásra egymást!

Tippek:

- Mennyire volt könnyű fenntartani a pozíciódat?
- Át tudtad érezni a fiatal szempontjait?
- Mennyire frusztrált a helyzet?
- Sikerült megegyezni a konfliktus megoldásában?

Az első a biztonság (30 perc)

1. A teljes csoportban dolgozva adjunk biztonsági tippeket a dühös/agresszív viselkedés kezelésére!

Tippek:

- Figyelj oda arra, amit a fiatal mond!
- Figyelj oda a testbeszédre!
- Mérd fel a rád és másokra leselkedő veszélyt!
- Cselekedj (oldd meg a helyzetet vagy lépj ki belőle)!

NE DÜHÍTS FEL!

Valaki eléd áll a sorban.	Elveszted a lakáskulcsodat.
Valaki feltart, ezért elkésel.	Valaki durván nyilatkozik a családotról.
Meghallod, hogy valaki kritizálja a munkádat.	Csörög a telefon, de amikor felveszed, nem szól bele senki.
Közlekedési dugóba kerülsz, pedig minél előbb haza kellene érned.	Egy csoport tizenéves a városban eltorlaszolja az utadat.
A boltban kevesebb visszajárót kapsz, mint amennyi járna.	Egy barátod állandóan kölcsön kér, de sosem adja meg a tartozását.
Meglátsz valakit, aki az utcán durván bánik egy állattal.	Egy zsúfolt teremben véletlenül nekimesz valakinek – bocsánatot kérsz, de ő szitkozódni kezd.
Elmondod valamiről a véleményedet, mire valaki felnevet, és azt mondja, ne légy nevetséges.	Újságcikket olvasol egy bántalmazott kisgyerekről.
A focicsapat, akinek szurkolsz, veszít.	Valaki olyasmivel vádol, amit nem követtél el.
Rajtakapnak, hogy hazudtál.	Vásárolsz valamit, amiről kiderül, hogy hibás, és amikor visszaviszed a boltba, nem akarják visszaadni a pénzedet.
Egyetlen szám miatt nem nyersz a lottón!	Alszol, de a szomszédból jövő hangos zene felébreszt.
Valaki újra meg újra arra kér, hogy tegyél meg valamit, amihez semmi kedved.	Telefonálni szeretnél, de rájössz, hogy a kártyádon nincs több egység.

A HARAG SZEREPJÁTÉK KÁRTYÁI

Samanthát két hétre kizárták az általad vezetett klubból, mert verekedést provokált. Ma este megjelent, és követeli, hogy engedd be.

Zak és Isaac biliárdozik. Zak tévedésből belöki a lyukba a fekete golyót, mire kiabálni kezd Isaacre, hogy meglökte.

Meglátod, hogy Jake a klub lépcsőjén ül és dobozos sört iszik. Emléztetted, hogy a klub szabályai szerint itt nem ihat, és megkéred, hogy hagyja el a területet. Jake üvöltöni kezd: „Ez egy szabad ország, vagy nem? Akkor ülök ide, amikor akarok!”

Cerys sír a vécén. Tanja a volt barátjával kezdett járni. Amikor megkérdesz, hogy jól van-e, Cerys azt mondja, hogy „Töröldj, b**** meg, a saját dolgoddal!”

8.5 Partnerség kialakítása

PAPÍRTORNYOK

Cél:

Ez az indító csapatépítő gyakorlat a partnerségben történő munkát és a csapatmunkát segíti elő.

Szükséges eszközök:

Újságok
Ragasztószalag
1 óra

Csoportlétszám:

Változó

Időkeret:

15 perc a gyakorlatra
10 perc az értékelésre

Lépésről-lépésre:

1. Osszuk fel a csoportokat maximum 6 fős csoportokra!
2. Mondjuk el a résztvevőknek, hogy azt szeretnénk, ha papírtornyokat terveznének és állítanának össze! A cél a legmagasabb olyan torony felépítése, ami nem dől össze.
3. Magyarozzuk el, hogy a csoport minden tagjának hozzá kell járulnia a tervezési szakaszhoz, és a teljes csoport helyeslése nélkül nem építhető egyetlen torony sem!
4. Osszuk szét az újságpapírt és a ragasztószalagot!
5. Adjunk a csoportoknak 15 percet a tornyok megépítéséhez!
6. Maradjunk a háttérben!

Észrevételek és értékelés:

A 15 perc leteltével egyenként kérjük meg a csoportokat, hogy mondják el, mennyire tudtak jól együttműködni egymással; volt-e valaki, akit kizártak a gyakorlatból (ha igen, miért, és ők hogyan érezték magukat emiatt), és hogyan jutottak egyezségre!

Amikor minden csoport válaszolt a kérdésekre, kérjük meg a teljes csoportot, hogy vizsgálják meg a tornyokat! Kérjük meg a legmagasabb toronnyal rendelkező csoportot, hogy magyarázzák el, hogyan tudták elérni ezt az eredményt!

Ha az idő engedi, kérjük meg a teljes csoportot, hogy gondolkodjanak el azon, mire jutottak volna, ha csak egy csoporttag végzi a feladatot.

HÍDÉPÍTÉS *

Cél:

Ebben a gyakorlatban a résztvevők azt tapasztalhatják meg, milyen másokkal együttműködni, tárgyalni, és felismerhetik saját maguk, hogy ezekben a folyamatokban milyen szerepet vállalnak. Emellett megismerhetik, milyen a közvetett kommunikáció egy olyan csoporttal, amelyről alig tudnak valamit.

Szükséges eszközök:

Mindenféle hulladék
Kartonpapír
Ragasztó
Olló
Vonalzó

Csoportlétszám:

10–20 fő

Időkeret:

2-3 óra

Lépésről lépésre:

1. Osszuk ketté a csoportot! Mondjuk el, hogy ők most két város lakói, akiket egy hatalmas folyó választ el egymástól! Évek hosszú tárgyalásai után úgy határoztak, hogy hidat építenek a folyóra: az egyik város a híd egyik felét, a másik a másik felét fogja megépíteni. A gond csak az, hogy majdnem lehetetlen az egymással való kommunikáció. A másik csoporttal csak egy ember tud majd beszélni a híd terveiről, és ő is csak két alkalommal tárgyalhat a másik csoport szóvivőjével. Ezt a szóvivőt a csoport választja meg.
2. Mindkét csoportnak két olyan szobába kell majd mennie, ahonnan nem láthatják vagy hallhatják egymást. A saját szobájában mindkét csoportnak mindenféle anyag a rendelkezésére áll, amiből megépíthetik a hidat. A híd terveiről csak annyit tudnak, hogy annak át kell ívelnie a folyón, hossza egy méter, és amikor a híd két felét összekapcsolják, annak meg kell tartania egy játékautót. A két csoport dolgozza ki egymás közt, hogy a híd milyen széles és magas legyen. Ezután a csoportnak fél órán belül meg kell választania a szóvivőt, fel kell osztania a feladatokat, és munkához kell látnia. A fél óra elteltével a szóvivő 10 percig négy szemközt beszélhet a másik csoport szóvivőjével. A szóvivők csak beszélhetnek egymással, a híd terveit azonban nem cserélhetik ki egymás között. Ezek után a csoportok újra kapnak fél órát, hogy meghallgassák a szóvivőjük beszámolóját, dolgozzanak a hídon, és (ha szükséges) kiigazítsák a híd terveit. Ezután egy másik szobában újra egy 10 perces találkozó következik a két szóvivő között, ami után megkezdődik az utolsó fél óra munka.
3. Ezt követően a két csoport újra összejön: megmutatják a híd általuk készített felét, és le is tesztelik a hidat.
4. A játékautós teszt után a csoportok saját csoportjukon belül és a teljes csoportban is megbeszélnek, hogyan tudtak együttműködni és hogyan osztották fel a feladatokat.

Észrevételek és értékelés:

- Hogyan szerveztétek meg a munkát?
- Mindenkinek volt szava a munkában?
- Hogyan választottátok meg a szóvivőt?
- Mindenkét bevtatatok a munkába?
- Milyen jól zajlottak a tárgyalások?
- Ktartottatok az eredeti tervek mellett vagy megváltoztattátok azokat? Miért?
- Voltak konfliktusok a csoporton belül?
- Észleltetek valamilyen problémát a másik csoporttal való kommunikáció során?

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

KI VAN OTT?

Cél:

Ez a gyakorlat már a képzés elején beindítja a csoport önszerveződését. A cél, hogy a résztvevők felfedezzék, milyen sokfélék az ifjúságsegítők általában és a hátrányos helyzetű fiatalokkal dolgozók egy megadott területen. A gyakorlat végére a résztvevőkben kialakul egy általános kép, és felfedezik a közös munka vagy a partnerség lehetőségeit. A gyakorlat bevezeti a partnerség kialakításának fogalmát, módját és feltárhatja a mellette szóló érveket.

Szükséges eszközök:

Városi vagy város melletti helyszín
Papír és tollak vagy diktafon
Várostérképek és telefonkártyák vagy telefonok

Csoportlétszám:

10–40 fő

Időkeret:

Megközelítőleg 5 óra (1 óra az első napra/4 óra a következő napra);
a gyakorlatot a városban végezzük el – ha a képzés helyszíne nem a városban vagy amellett van, tervezünk plusz időt a közlekedésre is!

Lépésről lépésre:

1. Mondjuk el, hogy a műhelymunka kiindulópontul szolgál a városi közegben élő, fiatalokkal foglalkozó szakemberek sokféleségének megértéséhez! A csoportnak kutatást kell majd végeznie, amelyet a résztvevők kis csoportokban fognak előkészíteni. Különös figyelmet kell szentelniük azokra, akik a hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkoznak.
2. Osszuk fel a csoportot 5-8 fős kisebb csoportokra! Adjuk át a város térképét, és minden csoportnak jelöljünk ki egy földrajzi területet!
3. Az első nap adjunk a csoportoknak 1 órát a vizsgálódás előkészítésére, amely a következő napra van kítűzve! Gondoskodjunk arról, hogy a résztvevőknek legyen lehetőségük telefonálni!
4. A következő nap adjunk 3 órát a csoportoknak az adatgyűjtésre és a teljes csoportban megrendezett beszámolóra! A résztvevőknek azonban nem a beszámoló segédanyagaira, hanem arra kell fókuszálniuk, hogy kutatásuk eredményeit gyorsan és hatékonyan mutassák be a teljes csoportnak.
5. 1órát jelöljünk ki a teljes csoportban megrendezett beszámolóra! Kérjük meg a csoportot, hogy arra a konkrét hozzáadott értékre fektesse a hangsúlyt, amelyet a városi ifjúsági munkában tevékenykedő különböző személyek/szervezetek hozhatnak a fiatalok kirekesztettsége elleni küzdelem érdekében létrehozott partnerségbe!

Észrevételek és értékelés:

Csoportos előkészítés:

- Hogyan birkóztatok meg az önszerveződéssel?
- Elértétek a kitűzött célt?

A teljes csoportban:

- Tudják-e azok, akikkel az interjút készítettétek, hogy a többiek mivel foglalkoznak? Milyen kapcsolat van közöttük?
- Van-e koordinációs szervezeti felépítettség, platformok, hálózatok?
- Mit gondoltok, ifjúságsegítőként vagy ifjúsági szervezetként el tudnátok-e készíteni ilyen kutatásokat a város vezetésének?
- Hogyan kezdenél más partnerség kialakításába?

További tippek:

Szerepjátékot is használhatunk: a gyakorlat vezetői a polgármester és a városháza szociális, oktatási és ifjúságpolitikai ügyekért felelős csapatának szerepébe bújnak.

- A gyakorlat indítása: tájékoztatjuk a résztvevőket, hogy a város vezetése ifjúságsegítőnek nevezte ki őket, akiknek feladata egy olyan kutatás elkészítése, amely feltárja, hogy általánosságban kik dolgoznak az ifjúsági munka területén; és különös figyelmet szentel azoknak, akik a hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkoznak. A kutatás célja feltárni olyan lehetséges partnersegeket, melyek össze tudják állítani a fiatalok társadalmi bevonását elősegítő politikát.
- Visszajelzés a teljes csoportban: a szerepjáték folytatódik. A polgármester és a csapat együtt fogadja az egyes csoportokat. Minden kis csoport bemutatja az eredményeket a helyi hatóságoknak. A polgármester és a kutatás elbírálói politikusokat is játszhatnak, akik a politikai célokra helyezik a hangsúlyt, vagy megkérdezik, hogy a kis csoport hogyan szerez anyagi támogatást a fiatalok társadalmi bevonását elősegítő politika céljainak megvalósításához. A szerepjátékot követően emeljük ki, milyen veszélyekkel jár, ha céljaink és szellemiségünk nem világosak, amikor egy partnerségben (a városházának készített kutatásban) való részvételre kérnek fel bennünket, és milyen kockázatai vannak a politikusokkal való munkának! Ez elvezethet egy arról szóló vitához, hogy mi a partnerség, és az hogyan alakítható ki.

8.6 Kortársnevelés

KORTÁRSNEVELÉS – A SZABADSÁG ISKOLÁJA

Cél:

Ezt a gyakorlatot olyanokkal alkalmazhatjuk, akik már vettek részt műhelymunkákban, tehát többé-kevésbé tapasztaltak. A gyakorlat célja, hogy a műhelymunkák résztvevőit azok tevékeny vezetőivé változtassuk, és megkapják a műhelymunkák levezetéséhez szükséges önbizalmat.

Szükséges eszközök:

2 ív papír résztvevőként: az egyik „Ezt tudom nyújtani”, a másik „Ezt szeretném megtanulni” felirattal

Tollak

Filctollak

Csoportlétszám:

10–40 fő

Időkeret:

Körülbelül 3 óra;

ez a műhelymunka kiindulópontként szolgál egy sor más műhelymunka számára, amelyeket maguk a résztvevők vezetnek le, ezért tulajdonképpen egy vagy több munkanapot is igénybe vehet

Lépésről lépésre:

1. Mondjuk el, hogy a műhelymunka kiindulópontként szolgál egy sor más műhelymunka számára, amelyeket maguk a résztvevők vezetnek majd le! Magyarázzuk el, hogy egy jó műhelymunkához nem elég a jó téma: azt úgy kell bemutatni és levezetni, hogy a résztvevőket bevonja a munkába és érdekes is legyen! Hangsúlyozzuk, hogy mindenki rendelkezik bizonyos képességekkel, hobbiakkal vagy adottságokkal, amelyekről mások esetleg nem tudnak, és hogy ezek többek érdeklődését is felkelthetik, mint gondolnák!
2. Ezután adjunk a résztvevőknek intenzív tanfolyamot a műhelymunka levezetéséről! Ennek nagyon rövid magyarázatnak kell lennie, ami főként arra koncentrál, hogy a műhelymunka egy lendületes bemutatóból, különféle (elméleti és gyakorlati) módszerekből, valamint szemléltetőeszközök (képek, rajzok) használatából áll – ami viták, szerepjátékok és színjátszói technikák segítségével tevékenyen vonja be a résztvevőket a munkába. Ha lehetséges, a Szabadság Iskolája gyakorlat előtt tervezzünk meg egy ideális műhelymunkát, és hagyjuk, hogy a résztvevők lejegyzeteljék a szerkezetét, a felhasznált módszereket és a prezentációs technikákat.
3. Osszuk ki az íveket, és magyarázzuk el a céljukat! Az „Ezt tudom nyújtani” ívre a résztvevők lejegyezhetik, milyen adottságaik, hobbiuk vagy készségeik vannak. Hangsúlyozzuk, hogy ide bármit írhatnak az utcai táncművészettől a dalszövegírásig, a polgári engedetlenségtől a képeslapkészítésig, a kínai nyelvtől a reikiig! A másik íven, amelyen az „Ezt szeretném megtanulni” felirat olvasható, a résztvevők felsorolhatják, mi az, amiről többet szeretnének megtudni. Itt is megemlíthető egy sor különféle dolog a kenyérsütéstől a vallásokig, a focizás megtanulásától a reklámszlogenek írásáig. Minden résztvevőnek 15 perc áll a rendelkezésére, hogy mindkét papírra 1-3 témát leírjon. Közben a gyakorlat vezetője is kitölti a két ívet, majd a „keres” és „kínál” szavakat felírja 1-1 lapra, és feltűzi a falra. Amikor a résztvevők elkészültek, rögzítsék a papírokat a megfelelő feliratok alá!
4. Mindenkinek 15 perc áll a rendelkezésére, hogy közelebről is megvizsgálja mások írásait arról, hogy mit keresnek és mit kínálnak. A résztvevők a „kínál” oldalon egy filctollal bejelölhetik azt a műhelymunkát, amelynek részesei szeretnének lenni. A „keres” oldalon pedig odaírhatják a nevüket azon téma mellé, amelyről úgy érzik, műhelymunkát tudnának tartani. Azok, akik szintén érdeklődnek a téma iránt, azt egy kereszttel vagy ponttal jelezhetik.

5. A csoport tagjai ezután nézzék meg, melyek a legnépszerűbb témák, és a rendelkezésre álló időtől függően válasszanak ki közülük néhányat! A legtöbb műhelymunka általában 2-3 órát vesz igénybe, de ezen változtathatunk. Ideális esetben a csoport összes tagja előkészít egy műhelymunkát, bár ez néha gyakorlatilag lehetetlen.
6. A csoportot osszuk fel kisebb, 4-7 fős előkészítő csoportokra! A felosztás lehet véletlenszerű is. Az, hogy valaki az előkészítő csoport tagja, nem jelenti feltétlenül azt, hogy le kell vezetnie az adott műhelymunkát vagy részt kell vennie benne. Ugyanakkor minden csoportban legyen legalább egy személy, akinek a témáját a többiek kiválasztották! Legyen világos a csoportok számára, hogy körülbelül hány ember részvételével rendezik meg a műhelymunkát és mennyi idő áll a rendelkezésükre!
7. Az előkészítő csoportok a csoporton belül közelebről megvizsgálják a kiválasztott témákat. Mik lehetnének a téma bemutatásának megfelelő módjai? Milyen frissítő gyakorlatot, szerepjátékot, beszélgetési technikákat lehetne alkalmazni? Mennyi időt kellene szentelni az elméletnek és a gyakorlatnak? Hogyan vonható be mindenki a munkába, aki a műhelymunkában részt vesz? A csoport résztvevői állítsák össze a kiválasztott műhelymunka (műhelymunkák) szerkezetét és tartalmát! Segítőként rendszeresen nézzünk rá a csoportokra, adjunk tanácsot és nyújtsunk segítséget!
8. A csoportok alkossanak ismét egy nagy csoportot, és mutassák be a műhelymunkák kidolgozott szerkezetét és tartalmát!
9. Egy kis csoport önkéntes segítségével ütemezzük a műhelymunkákat egy nagyobb órarendbe! Egyszerre több műhelymunka is levezethető.

Észrevételek és értékelés:

Egyéni szakasz:

- Nehéz volt olyan témákat találni, melyekről tudtok vagy tudni szeretnétek valamit?
- Meglepett benneteket, hogy mások mit keresnek és kínálnak, valamint a mások reakciója arra, amit ti kerestek és kínáltok?

Előkészítő csoportok:

- Nehéz volt felépíteni a csoportokban a műhelymunkák szerkezetét?
- Mindenki tevékenyen részt vett a munkában? Ha nem, miért nem?
- Voltak konfliktusok a műhelymunkák levezetésére vonatkozóan?

A teljes csoport:

- Mit gondoltok a többi csoport műhelymunka-szerkezetének bemutatásáról?
- Hogyan értékelitek a saját csoportotok bemutatóját?
- Elég biztosak vagytok abban, hogy ez a szerkezet megfelelő a műhelymunka levezetéséhez?

További tippek:

Ezt a gyakorlatot nemzetközi nyári táborokban kettős céllal alkalmaztuk: egyrészt azért, hogy a tábort úgy tegyük mindenki számára még vonzóbbá, hogy a résztvevők demokratikus úton dönthetnek el, milyen műhelymunkák legyenek; másrészt azért, hogy a tábor szervezésébe mindenkit bevonjunk azzal, hogy megbízzuk a résztvevőket egy műhelymunka megvalósításával. Ugyanakkor ez a gyakorlat jó módszer arra, hogy felfedezzük, milyen tudásanyaggal rendelkezik a csoport, és felismerjük, hogy néha nincs szükség szakemberekre ahhoz, hogy helyettünk végezzék el a feladatokat.

Ez a módszer a kortársnevelés gyakorlásához komolyabb témákkal is alkalmazható. Ha a fiatalok megtapasztalják, hogy szórakoztató lehet kiállni egy csoport elé és elgondolkodni azon, hányféle módon adhatják át a kedvenc témáikban szerzett tudásukat, akkor –bármilyen elcsépeletnek is hangzik – az növeli az önbizalmukat.

Egy nyári tábori környezetben lehetőségünk volt arra, hogy a fiatalok 3 órás műhelymunkákat készítsenek elő és vezessenek le úgy, hogy párhuzamosan 2-3 műhelymunka is zajlott. Ez lehetővé tette azt is, hogy a résztvevők kiválaszthassák, melyik műhelymunkára látogatnának el szívesen. Ha kevesebb idő áll rendelkezésre, fél- és egyórás műhelymunkák is rendezhetők, amelyeket akár két vagy három olyan résztvevő vezethet le, akiket ugyanaz a téma érdekel vagy akik ugyanarról a témáról tudnak. Ez igen jó lehetőség azok számára, akik zavarban lennének, ha egyedül kellene levezetniük a műhelymunkát.

Bővebb információ kérhető: loesje@loesje.org

KÍGYÓK ÉS LÉTRÁK

Cél:

Ezzel a játékkal feltárhatjuk azokat az akadályokat és katalizátorokat, amelyekkel egy (például a kortársnevelés témában megvalósuló) projekt megkezdésekor számolnunk kell. A gyakorlat utókövetésként is alkalmazható, miután a csoport megvitatott valamit; de követhet egy projekt megkezdéséről szóló elméletibb jellegű műhelymunkát, vagy használhatjuk akár értékeléshez is.

Szükséges eszközök:

Tollak
Filctollak
1 nagy ív papír
Papír
Kiemelőtollak
Színes kartonpapír
Dobókocka
Ragasztó

Csoportlétszám:

4–30 fő a játék összeállításához;

ha a csoport 30 főből áll, nehéz bármit megvitatni, ezért a csoportot kisebb csoportokra oszthatjuk, akik így több gyakorlatot is összeállíthatnak; de a gyakorlatot is több szakaszra oszthatjuk;

8–30 fő a játékhoz

Időkeret:

A játék összeállítása: 2-3 óra

Maga a játék: 1 óra

Lépésről lépésre:

1. Készítsük el a „Kígyók és létrák” játéktáblát, néhány kígyót és létrát!
2. Mondjuk el, hogy a gyakorlat célja egy olyan táblás játék összeállítása, amelyben világosan elválnak egymástól egy projekt különböző szakaszai és azok a problémák vagy motivációs tényezők, amelyekkel szemben találhatjuk magunkat!
3. Kezdeként az első mezőben jelöljük ki a kiindulópontot, az utolsóban pedig a végcél! A legtöbbeknek ez nem okoz gondot, de ne feledjük, hogy ez a rész csak a projekt felét jelenti, és az értékelési szakaszt is be kell tervezni valahogy!
4. Ezután vitassuk meg a projekt egyes szakaszait a kiindulóponttól a célig – beleértve az előkészítést, a megvalósítást és az értékelést! Ha szükséges, osszuk a csoportot kisebb csoportokra! „Miket kell átgondolnotok az egyes szakaszokban? Milyen akadályokra számíthatok? Mik azok az események, amelyek a teljes projektre katalizátorként hatnak? És mennyire?” Ha a gyakorlatot értékeléshez használjuk, a következő kérdéseket tehetjük fel: „Hogyan éltétek meg az egyes szakaszokat, és mikkel találtátok szemben magatokat? Soroljátok fel az összes témát, amelyeken el kellene gondolkodnotok; rakjátok ezeket időrendi sorrendbe, az akadályokat és a katalizátorokat pedig rangsoroljátok a fontosságuk alapján!” Vizsgáljuk meg a listát: győződjünk meg róla, hogy mindenki érti a felsorolt pontokat és egyet is ért velük!

5. Kérjük meg a résztvevőket, hogy válasszanak ki néhány eseményt, katalizátort és akadályt (valószínűleg nem lehet mindet felhasználni, hiszen a játék nagyon hosszúra nyúlna és unalmas lenne a megvalósítás), és rakják ezeket a játéktáblára! Tegyék az eseményeket időrendi sorrendben a mezőkre! A katalizátorok lesznek a létrák (minél pozitívabb hatást gyakorol a katalizátor a projektre, annál hosszabb a létra; az ugrásokat azonban ne készítsék irreálisan hosszúra), az akadályok pedig a kígyók, amelyek egy vagy két mezőn is visszahúzzák a játékost.
6. Úgy adjuk meg a kígyók és a létrák használatának feltételeit, hogy az adott játékos először válaszoljon egy, a projektciklus adott pontjához kapcsolódó kérdésre; vagy oldjon meg egy feladatot, amelyben (létra esetén) – ha a csoport úgy ítéli meg, hogy a válasz helyes vagy a megoldás kielégítő és kreatív – a játékos használhatja a létrát, vagy (kígyó esetén) – ha a válasz vagy a megoldás nem kielégítő, akkor – a kígyó lehúzza a játékost.
7. A játék megkezdése előtt minden résztvevő készít színes kartonpapírból egy magát képviselő bábút. A játékot a szokásos szabályok szerint játsszák. Ahányat a játékos a dobókockával dob, annyi mezőt léphet előre. A létrák felfelé visznek, a kígyók lefelé húznak. A cél elsőként elérni az utolsó mezőt. Új szabályokat is bevezethetünk: például készíthetünk feladatmezőket, amelyek arra kötelezik a játékost, hogy mielőtt tovább lép, el kell végeznie egy, a saját projektjét érintő feladatot, és a feladatok teljesítését pontozhatjuk is. A feladatmezőket több mint egy személyre is kioszthatjuk: előkészíthetünk például csoportfeladatokat, de akár a csoporttal is kitalálhatunk új szabályokat.

Észrevételek és értékelés:

- Mennyire tükrözi a játék a valóságot?
- Mi volt számodra a végcél? Maga a tevékenység vagy az értékelés?
- Sikerült akadályokat és katalizátorokat kitalálni? Nehéz volt kreatív megoldásokat találni a feladatokra?
- Sikerült konszenzusra jutni abban, hogy mely eseményeket, katalizátorokat és akadályokat vegyetek be a játékba?
- Mindenki részt vett a tanácskozásban?
- Érezted, hogy a többiek odafigyeltek arra, amit mondtál?

További tippek:

Ezt a játékot egy nemzeti előadás részeként egy többoldalú nyári találkozón játszottuk. A találkozó témáját beépítettük a játék nemzeti változatába. Az egész játéktáblát krétával rajzoltuk a játszótérre, a bábukat mi magunk játszottuk. A játéktáblát a játék során tulajdonképpen bővítettük is, mert a más országokból származó résztvevők újabb és újabb mezőket kezdtek hozzáadni. Gyorsan meghoztuk azt a szabályt, hogy az, aki befejezte a játékot, újabb akadállyal vagy katalizátorral bővíthette a játéktáblát.

9. Irodalomjegyzék

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Tanulmányok

Ascher, Carol: *The Mentoring of Disadvantaged Youth*. ERIC Clearinghouse on Urban Education, New York, 1988. Hozzáférhető a www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed306326.html (29-9-2002) internetes címen.

A cikk a hátrányos helyzetű fiatalokról szól, különös tekintettel a háttérükre, bizalmukra és várományosokra

Britton, L. et al.: *Missing Connections: The career dynamics and welfare needs of black and minority ethnic young people at the margins*. London, Policy Press, 2002.

Despouy, Leandro: *The Realization of Economic, Social and Cultural Rights. Final Report on Human Rights and Extreme Poverty*. Geneva, Commission on Human Rights, Economic and Social Committee, United Nations, 1996.

Az állandó szegénységben élők tapasztalatain alapuló, minden kontinensre kiterjedő úttörő tanulmány. A tanulmány a szegénység holisztikus megértését és emberi jogi alapon való megszüntetését követeli (honlapcím: www.unhchr.ch).

World Association of School as an Instrument for Peace (EIP): *Step-by-Step to long-term voluntary service*. Paris, EIP, 2002.

Ez a 2002-ben kiadott zsebkönyv a Step-by-Step hálózat projekteit tartalmazza, amely színvonalas és személyre szabott projekteket kínál a hátrányos helyzetű fiatalok számára az Európai Önkéntes Szolgálat rövid távú programjának keretén belül. Angol és francia nyelven (eurotraining@compuserve.com).

European Commission – Youth Unit: *The strategy for Inclusion in the YOUTH programme*. Brussels, European Commission – Youth Unit, 2001.

Ezt a dokumentumot a European Working Group on Inclusion (Európai Munkacsoport a Hátrányos Helyzetű Fiatalok Bevonása Érdekében) dolgozta ki, és az Európai Bizottság 2001 júniusában terjesztette fel az Ifjúság 2000–2006 Program nemzeti irodáinak. Európai kereteket és közös megközelítést nyújt a hátrányos helyzetű fiatalok Ifjúság 2000–2006 Programba történő bevonásához. Angol, francia és német nyelven (youth@cec.eu.int).

European Youth Forum: *Get In! Report on Youth Convention on Social Exclusion and Employment*. Brussels, European Youth Forum, 2000.

A tanulmány több, a kirekesztettséget közvetlenül megtapasztaló, olyan fiatalok véleményét tartalmazza, akiket sikerült elérni és bevonni az ifjúsági munkába. A jelentés egyértelműen összekapcsolja a szociális integrációt, a fiatalok részvételét és az alapokból építkező érzékeny ifjúsági munkán alapuló, szélesebb körű társadalmi bevonást (honlapcím: www.youthforum.org).

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

The Youth National Institute (INJEP): *The European YOUTH Programme: an educational tool for street workers. Final Report.* Marly le Roi, INJEP, 2001.

Ez az esemény 2001 októberében 120 utcai szociális munkást, a „Társadalmi bevonás”-projektek és a hátrányos helyzetű fiatalok szakértőit, valamint a nemzeti irodák munkatársait tömörítette. A jelentés az utcai szociális munkások szándéknyilatkozata mellett olyan ajánlásokat tartalmaz, amelyek az Ifjúság 2000–2006 Program lehetőségeit mutatják be a célcsoporttal kapcsolatban. Angol és francia nyelven (dupuis@injep.fr).

Netherlands Institute for Care and Welfare (NIZW): *Guidebook for EVS short-term projects: from puzzled to jigsaw puzzle.* Utrecht, NIZW, 2000.

Ez a kézikönyv a rövid távú Európai Önkéntes Szolgálat-projektet vizsgálja, amelyeket az Ifjúság 2000–2006 Program holland nemzeti irodája írt azon ifjúságsegítők számára, akik szociálisan hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkoznak (europa@nizw.nl).

Wodon, Quentin: *Attacking extreme poverty – learning from the experience of the International Movement ATD Fourth World.* Washington, World Bank (Technical Paper N° WTP502), 2001.

A jelentés a „szélsőséges” szegénység témájában íródott esszék gyűjteménye. Első része azzal foglalkozik, hogy mit jelent „szélsőséges” szegénységben élni, hogyan érhetők el a szegények különféle programokkal és beavatkozásokkal; valamint hogyan tehetők fogékonyabbá a szervezetek és intézmények a szegények törekvései iránt. A második rész a „szélsőséges” szegénység és az emberi jogok közötti kapcsolatot elemzi. A jelentés az International Movement ATD Fourth World és alapítója, Joseph Wresinskinék munkáját hangsúlyozza, és azt vizsgálja, hogy mire van szükség a „szélsőséges” szegénység elleni küzdelemben (honlapcím: www-wds.worldbank.org).

Könyvek

Baumeister, R.: *Self-esteem: The puzzle of low self-regard.* New York, Plenum Press, 1993.

Baumeister, R. et al.: *Relation of Threatened Egotism to Violence and Aggression: The Dark Side of High Self-Esteem.* In: *Psychological Review*, February 1996.

Branden, N.: *Six Pillars of Self-Esteem.* New York, Bantam Books, 1994.

Caceres, Benigno: *Histoire de l'éducation populaire.* Paris, Seuil, 1997.

A közösségi nevelés története: Benigno Caceres a közösségi általi nevelés szakaszait mutatja be ebben a francia nyelven megjelent könyvben.

Glasser, W.: *Control Theory.* New York, Harper & Row, 1984.

Holman, Bob: *Kids at the Door Revisited*. Lyme Regis, Russell House Publications, 2000.

A könyv egy hosszú távú közösségi ifjúsági projekt jelentőségét értékeli azon fiatalok szemszögéből, akik ebben a projektben tevékenykedtek. A projekt az 1970-es években, egy lakótelepen indult, és az ott élő fiatalok partnerségével valósult meg, akik közül többen is hosszasan éltek szegénységben. Ez a bámulatos tanulmány a hosszú távú, helyi kezdeményezések és a hátrányos helyzetű fiatalok elérésének és bevonásának értékét és érdemeit hangsúlyozza.

Jans, Marc & De Backer, Kurt: *Youth(-work) and Social Participation – Elements for a practical theory*. Brussels, Flemish Youth Council – JePI, 2002.

Kutatás a belga társadalomban tapasztalható részvételről, amely a fiatalokat, az ifjúsági munkát és az összes érdekeltet magában foglalja (honlapcím: www.jep.be).

Lilley, Kirstie: *Words to the Wise: successful peer education with young people*. Somerset, Youth Work Press, 2001.

Gyakorlati útmutató a kortársnevelési projektek létrehozásához, amely magában foglal ifjúságsegítők által használható „forráscsomagok”-at.

National YOUTH Agencies (NYA): *The active involvement of young people in developing safer communities*. Leicester, NYA, 2002.

Útmutató a fiatalok olyan programokba történő aktív bevonásához, amelyek célja a biztonságosabb lakókörnyezetek kialakítása (honlapcím: www.nya.org.uk/active-involve-YP.htm).

Paulides, Han & Ten Thijs, Nan: *Bemoei je ermee!* Utrecht, De tijdstroom, 1997.

Háttérinformációk a lakókörnyezetben megteremthető ifjúsági munkáról, a bizalom elnyerésének folyamatáról, az ifjúságsegítő szerepéről és annak fontosságáról; arról, hogy a munkába nemcsak a fiatalok, hanem az összes érdekelt bevonása szükséges. Csak holland nyelven.

Smith, Mark & Maclister-Brew, Josephine: *Youth work and informal education*. Somerset, Youth Work Press, 2001.

Az ifjúsági munka és a nemformális nevelés történeti háttere.

Honlapok

Differentiated learning approaches – www.offratel.nc/magui/PEDADIF.HTM (29-9-02)

A francia nyelven megírt cikk, a „Pédagogie différenciée ou apprentissages différenciés” Philippe Meirieu munkája, aki komoly szaktekinetly ezen a területen. A cikk az iskolai keretek közötti jelenleg jellemző tanulási módszereket mutatja be. A hangsúly az egyes módszerek mellett és ellen szóló érveket helyezi előtérbe. Érdekes és objektív hangvételű cikk, amely számos kulcsfogalmat kapcsol össze.

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Envol network – www.envol.de

A szervezet az Európai Önkéntes Szolgálat rövid távú projektjeiben ad lehetőséget a hátrányos helyzetű fiataloknak a részvételre, és interneten tette közzé a különböző képzettségekkel kapcsolatos tudnivalókat.

Generation Youth Issues – www.generationyouthissues.fsnet.co.uk

A Generationt Glasgow-ban, 1996-ban alapították azon korlátok ellen, amelyek egyre inkább hatást gyakorolnak a fiatalok életének minden területére. A csoport tanárokból, ifjúságsegítőkből és fiatalokkal foglalkozó egyéb szakemberekből áll. Honlapjuk kritikus hangvételű cikkeket tartalmaz az ifjúsági munka és nevelés manapság jellemző, különböző fontosságú kérdéseiről.

Informal Education – www.infed.org

Olyan, manapság tapasztalható problémákat tárgyal, melyek keretében az ifjúságot és ifjúsági munkát határozza meg. Az informális nevelés és az élethosszig tartó tanulás legfontosabb gondolkodóival, elméleteivel és témáival ismerkedhetünk meg.

Jeugd en Participatie – www.jep.be

Képzési módszereket és háttérinformációkat találhatunk a fiatalok ifjúsági munkába való bevonásáról. Sajnos csak holland nyelven érhető el, de hasznos információkkal szolgál a nyelvet jól beszélők számára.

SALTO-YOUTH – www.salto-youth.net

A SALTO-YOUTH az Ifjúság 2000–2006 Programhoz kapcsolódó Support for Advanced Learning and Training Opportunities rövidítése. Ifjúsági munkával kapcsolatos képzési segédanyagokat nyújt olyan kulcsfontosságú területeken, mint a bevonás, EuroMed-együttműködés és antirasszizmus.

Youth Include – www.youthinclude.org

Európai honlap a társadalmi bevonás területén tevékenykedők számára. Számos mintaértékű gyakorlatot, linket, tényt és adatot tartalmaz.

Youth Work Links and Ideas – www.youthwork.com

A honlap több gyakorlati ötletet és képzési módszert nyújt a fiatalokkal foglalkozó szakemberek számára. Az oldal az ifjúsági munka olyan területeit érintő cikket és linket is tartalmaz, mint a krízisintervenció, iskola utáni programok és a biztonság az ifjúsági munkában.

10. A szerzők

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Tom Croft (szerző) az International Movement ATD Fourth World, egy emberi jogi civil szervezet teljes munkaidőben tevékenykedő önkéntese, mely szervezet a szegénység elleni küzdelemre szánta el magát. A közvetlenül Párizs melletti, champagneaux-i nemzetközi ifjúsági központban különböző háttérrel rendelkező és nemzetiségű fiatallal dolgozik együtt a fiatalok aktív részvételének elősegítése érdekében, a leginkább hátrányos helyzetű fiatalok bevonását elősegítő munka területén.
tom.croft@atd-quartmonde.org

Veronique Crolla (szerző) tréner és rendezvényszervező Hollandiában, aki mint műhelymunka-vezető tevékenykedik a „kreatív írás” területén, illetve iskoláknak, ifjúsági központoknak és szervezeteknek tart csapatépítő tréningeket.
veroniquecrolla@hotmail.com

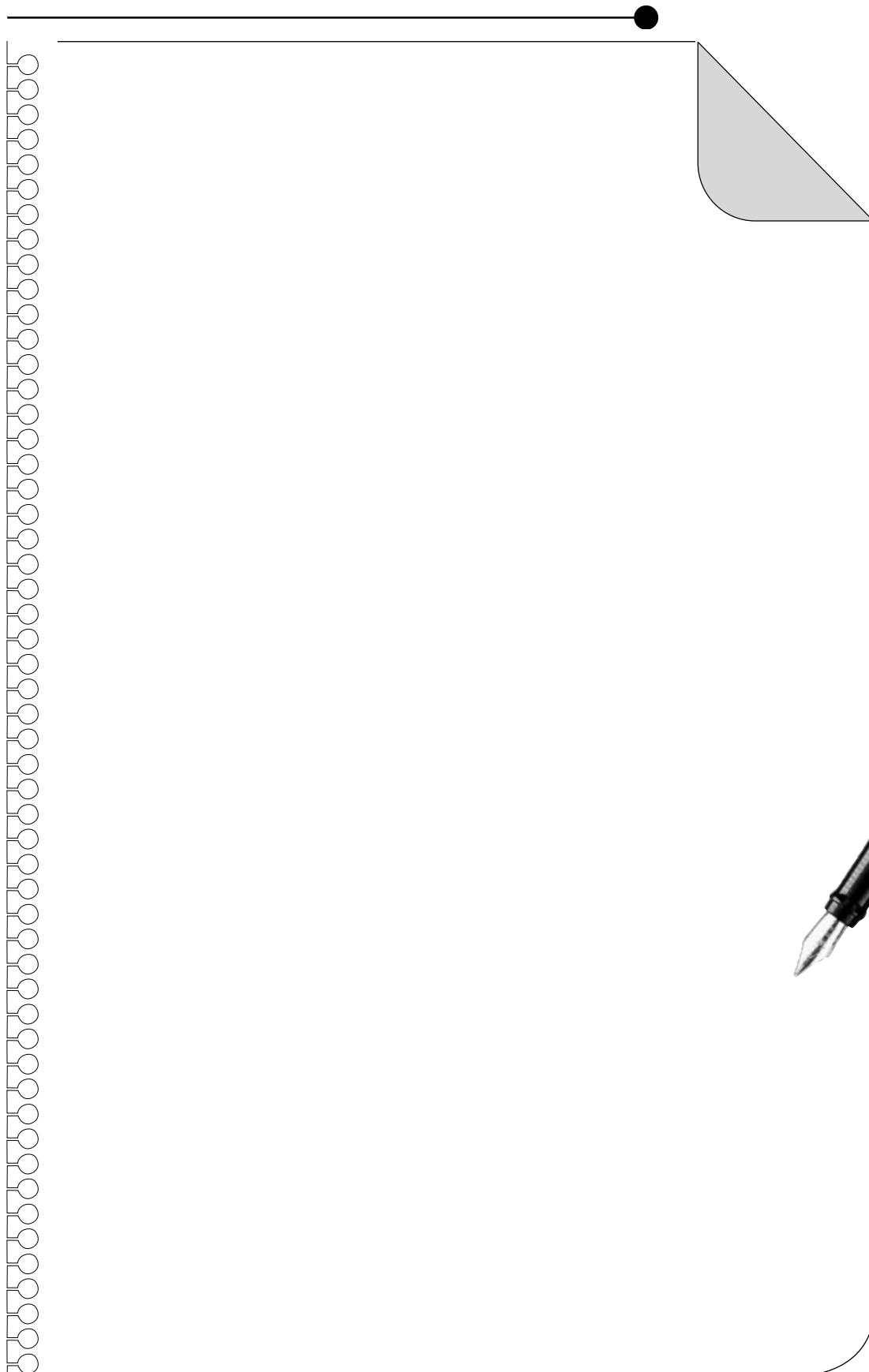
Tony Geudens (szerkesztő) részmunkaidőben dolgozik a SALTO-YOUTH-nak (Support for Advanced Working and Training Opportunities). A SALTO-nál végzett feladatai közé tartozik a társadalmi bevonásról szóló képzések szervezése, a www.salto-youth.net honlap erről szóló részének fejlesztése. Jelenleg egy, a hátrányos helyzetűek bevonásával foglalkozó forrásközpont kiépítésén dolgozik az Ifjúság 2000–2006 Program nemzeti irodái részére. Tony emellett szabadúszó tréner, aki a különböző események szervezéséhez kapcsolódó menedzsment és honlapdesign területeken is igen aktív szerepet vállal.
salto-be@salto-youth.net

Benoît Mida-Briot (szerző) francia, és Brüsszelben az Ifjúság 2000–2006 Program (Európai Önkéntes Szolgálat) programkoordinátora a Socrates–Leonardo–Youth keretein belül működő Technical Assistance Office-ban. Benoît 1999-ben az Alliance of European Voluntary Service Associationsszel dolgozott, ahol az első, kifejezetten hátrányos helyzetű fiataloknak szóló, az Európai Önkéntes Szolgálat keretében megvalósuló rövid távú táborok kísérleti programját koordinálta. 2003 óta a nemzetközi ifjúsági munka területén tevékenykedő szabadúszó tréner és tanácsadó.
b.mida-briot@skynet.be

Jegyzetek

T-kit
Egyenlő esély
fiataloknak

Kiadja a Mobilitás Európai Fejlesztési Igazgatóság

1145 Budapest, Amerikai út 96.

Tel.: 06 1 273 4295, Fax: 06 1 273 4296

www.mobilitas.hu

Felelős kiadó: Földi László

Műszaki szerkesztő: © Kreativart Bt.

Kézirat lezárva: 2005 október 30.

Nyomás és kötés: Orion Press Kft.

Felelős vezető: Csereklei Zoltán

EGYENLŐ ESÉLY FIATALOKNAK

AZ EURÓPA TANÁCS ÉS AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG EGY MEGÁLLAPODÁS KERETÉBEN 1998 ÓTAMŰKÖDIKEGYÜTT AZ EURÓPAI IFJÚSÁGSEGÍTŐK KÉPZÉSÉNEK TERÜLETÉN. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS CÉLJA „AZ AKTÍV EURÓPAI ÁLLAMPOLGÁRRÁ VÁLÁS TÁMOGATÁSA ÉS A CIVIL TÁRSADALOM FEJLESZTÉSE AZ EURÓPAI SZINTEN TEVÉKENYKEDŐ IFJÚSÁGI VEZETŐK ÉS IFJÚSÁGSEGÍTŐK KÉPZÉSÉNEK SEGÍTÉSÉVEL”. EZT A CÉLT TÖBB EGYEZMÉNYBEN IS RÖGZÍTETTÉK.

A KÉT INTÉZMÉNY KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS KÜLÖNFÉLE PROGRAMOKRA, KIADVÁNYOK MEGJELENTETÉSÉRE ÉS HÁLÓZATFEJLESZTÉSI MÓDSZEREK KIDOLGOZÁSÁRA ÖSSZPONTOSÍT.

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS HÁROM FŐ TERÜLETE: KÉPZÉSEK (HOSZSÚ TÁVÚ KÉPZŐK KÉPZÉSE ÉS KÉPZÉS AZ EURÓPAI ÁLLAMPOLGÁRSÁGRÓL), KIADVÁNYOK MEGJELENTETÉSE (FOLYÓIRATOK ÉS KÉPZÉSI HÁTTÉRANYAGOK NYOMTATOTT ÉS ELEKTRONIKUS FORMÁBAN), VALAMINT HÁLÓZATFEJLESZTÉSI ESZKÖZÖK KIDOLGOZÁSA (KÉPZŐK KÖRÉNEK KIALAKÍTÁSA ÉS TAPASZTALATCSERE). AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS HOSSZÚ TÁVÚ CÉLJA AZ EURÓPAI SZINTŰ IFJÚSÁGSEGÍTŐ-KÉPZÉS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSE ÉS A KÉPZÉSEK MINŐSÉGI KRITÉRIUMAINAK KIALAKÍTÁSA.

MOBILITÁS